

AZ APOSTOLI HITVALLÁS

I. ÁGAZAT — II. RÉSZ

„HISZEK AZ ATYÁBAN,
MENNYNEK ÉS FÖLDNEK
TEREMTŐJÉBEN”

IRTA:

MÜLLER LAJOS S. J.

KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST — 1944

MÜLLER LAJOS S. J.:

AZ APOSTOLI HITVALLÁS

ELSŐ ÁGAZAT

II. RÉSZ

„HISZEK AZ ATYÁBAN,
MENNYNEK ÉS FÖLDNEK
TEREMTŐJÉBEN”

— KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST —
1944

Nr. 311|1944. Imprimi potest. Stephanus Borbély S. J. Praep. Prov. Hungariae.
Budapestini, die 22. Augusti 1944.

Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus. Nr. 5902|1944.
Imprimatur. Strigonii, die 26. Julii 1944. Dr. Michael Török vic. gen. subst.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 2.

AZ ATYA

Az apostoli hitvallás mindjárt kezdetén az Atyát említi s Neki, a Mindenhatónak a teremtés nagy művét tulajdonítja. Miért éppen neki, arról majd alább szólunk. Illő és szükséges azonban, hogy előbb az Atyával mint külön személlyel külön is foglalkozunk.

Gyakran halljuk manapság, hogy a Szentlélek „ismeretlen”, sőt ha szabad mondanunk: „elhanyagolt” Istenség. De nem kevésbé illik ez az első isteni Személyre is, mint ilyenre. Pedig a Fiú, aki legközvetlenebbül lépett velünk emberekkel érintkezésbe, életfeladatának tartja és vallja, hogy bennünket az Atyához utaljon, elvezessen. Hiszen az Ő élete szinte feloldódott az Atya magasztalásában, az Ő akaratának keresésében, teljesítésében.

Minő megható, mikor egyszer szinte megtörve a csendet, mint a Szentírás előadja: „Azon időben megszólalván, mondá: „Hálát adok Neked, Atyám, mennynek és földnek Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsektől és kinyilatkoztattad a kisdedeknek. Igen, Atyám, mert így tetszett Neked. Mindeneket átadott nekem Atyám és senki sem ismeri a Fiút más, mint az Atya, és az Atyát sem ismeri senki, mint a Fiú és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni.” (Mt. 12, 25. 26.)

Már ez a szent szöveg is utal az Atya rejtettségére, akit senki sem ismer egészen, kimerítően a Fiún kívül. A Fiú ugyan kész nekünk kinyilatkoztatni teremtményi lehetőségeink szerint az Atya titkát, feltéve, hogy — „kisdedek” leszünk, vagyis gyermekdedek, tanulóknak,

alázatosak és egyszerűek. Tehát maga az Atya is titok, sőt elmondhatjuk, hogy Ő a titkok titka.

A tudomány mai állása szerint tudjuk vagy jobban sejtjük, hogy a látható világ mélyes-mélyén valami Ős Nap is van, amely köré az egész mindenség, a mi naprendszerünket is hozzáértve, csoportosul s mint központ körül körforgásban van. Még senki sem látta ezt, túl messze van tőlünk, de létezik és a nehézkedés törvénye folytán mindent összetart.

Ez az Ős Nap jut eszünkbe, amikor az Atya Istenről beszélni akarunk. Az Atya nem jött hozzánk látható alakban, mint a Fiú. Nem jelent meg tüzes nyelvekben pünkösdi napján, mint a Szentlélek. Egész mostanig rejtettségben maradt, ott vár reánk, míg csak majd az örökévalóságban, mint az Istenségnek és a teremtésnek Ősnapja magát ki nem nyilatkoztatja, be nem mutatja. De ki Ő? Ez a titokzatos „Egy”, az Atyaisten, az Ősök, akinek aztán nincs más oka. Nincsen tovább! Mit is jelent ez? Vedd a mérőönt és bocsátsd le a tengerfenékre. Talán soká tart, míg a zsinórt legombolyítod, de mégis végre is csak feneket érsz. Ámde próbáld most már az oknélküli Ősokot kikémlélni. Hatolhatsz mélyebbre, a teremtett értelem mérőónja feneket sohasem ér. Az élet-tengernek az istenség kebelén nincsen fenéke. És ebből a határ- és fenéknélküli örvénylő mélységből öröktől fogva forrászik a Fiú és tör elő ugyancsak örök időktől fogva kettőjükből a kölcsönös, egymásba olvadó szeretetláng, a Szentlélek.

Az Atya tehát a lét, az élet ősforrása magára a másik két személyre nézve is, Ő az Istenség ősfénye, a minden atyaságnak ősmintája, eszménye. Ez Ő az égben és a földön. Minő szent, szinte reszkető tisztelettel, de egyben bizalmas meghittséggel beszél róla a Fiú. Hiszen Ő hatolt be a minden teremtményre megközelíthetetlen világosságba, amelyben az Atya lakozik, Ő látta belőle előtörni a szeretetnek, életnek sugárkéveit, áramait. Nevezetesen a Fiútól ismerjük meg az Atyának kifejezhetetlen, kimondhatatlan fenségét, mérhetetlen termé-

kenységét. Az Ő Igéje által „lettek” mindenek, és „nála nélkül semmi sem lett, ami lett.” (Jn. 1, 3.) Megismerjük az Ő elképzelhetetlen boldogságát, a kimeríthetetlen jóságát, melynek teljességéből mindannyian meritettünk.

Nevezetesen minden atyaság, mint említettük, ami az életnek, jóságnak, hatalomnak bizonyos oka, foglalata, az Ő isteni atyaságának a folyománya és utáinzata. Minden atyaság az Ő isteni atyaságából sugárzik, tőle kapja eredetét, értelmét és tekintélyét.

Mily kimondhatatlan nagyot cselekedett velünk a Fiú, amikor ezt az Atyát a mi Atyánkká tette, és hogy mi őt atyánknak tartjuk s nevezzük, megengedte. Méltán merül fel a kérdés, vajjon tudjuk-e vagy legalább sejtjük-e, mit mondunk, mikor ily végtelenül felettünk álló Személyt Atyánknak szólítunk? Maga az Egyház is, mikor a szentmisében, amely elsősorban az Atyának bemutatott, végtelen értékű áldozat, így imádkozik: „Udvös parancstól megintve és isteni tanításokból okulva bátor-kodunk mondani: Mi Atyánk:” (Kánon.)

AZ EGYES ISTENI SZEMÉLYEKNEK TULAJDONITOTT MUNKÁK ÉS SAJÁTSÁGOK

Mielőtt az apostoli hitvallás további részletes magyarázatába bocsátkoznánk, rámutatunk arra, hogy az nyilvánvalóan három szakaszból tevődik össze. Először beszél az *Atyáról*, azt állítva róla, hogy *Ő* a mindenható, a mennynek és földnek teremtője. Majd a *Fiúra* tér át, aki mint ember, az *Atya* akaratából a *Jézus Krisztus* nevet viseli s a végből testesült meg, hogy a megváltás nagy művét végrehajtsa. Végül a *Szentlélekről* szól s a neki tulajdonított munkákat sorolja fel.

Hogy a nagyon közelfekvő félreértést elkerüljük, mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy a teremtés, a megváltás és a megszentelés a három szent Személynek *nem külön* munkája.

Az *Atya*, a *Fiú*, a *Szentlélek* ugyan mint *személyek*, nemcsak a mi elgondolásunk szerint, hanem a valóságban is végtelenül különböznek egymástól. Mind a három öntudatos személyiség, akiknek mindegyike ismeri magát, a másik két személyt és a tőlük való különbözőséget. Ha ez nem így volna, nem is tudnák egymást szeretni és így nem is volnának boldogok.

Ámde minthogy a természetük szám szerint is egy és azonos, a kifelé való cselekedeteik is szükségképen közösek. Tehát ugyanaz az *egy Isten* teremt, ugyanaz az *egy Isten* váltott meg és ugyanaz az *egy Isten* szentel meg és üdvözít minket.

Ez fontos igazság, amelyet sohasem szabad szem elől tévesztenünk.

De éppen úgy igaz az is, hogy helyes és üdvös, a

Szentírással és Szenthagyománnyal nagyon is egybehangzó, hogy az egyes isteni munkákat az egyik vagy másik isteni Személyhez közelebb hozzuk s nekik különösen tulajdonítjuk. Ennek az eljárásnak egyébként az isteni Személyek egymáshoz való viszonyában, vonatkozásában mélységes hittani okai vannak.

Nevezetesen, minthogy az Atya magának a Szentháromságnak is ősforrása, neki méltán tulajdoníthatjuk a mindenképp semmiből való létrehozását, a teremtést, jóllehet, mint mondtuk, ez voltaképpen a Szentháromság közös műve. A Fiúnak annál is inkább tulajdonítjuk a megtestesülést és megváltást, mert ezeket az isteni munkákat az egy Isten a Fiúval kapcsolta össze, a Fiúban hajtotta végre. A Szentlélek magában az Istenségben a szeretetet és boldogságot képviseli, maga a személyes *szeretet*. Miért is a boldogítás nagy művét s megszentelését, amely az üdvösségnek feltétele, neki tulajdonítjuk.

Nem nehéz ezek megfontolása után azt sem megérteni, hogy miért képviseli a mi szemünkben az Atya a *hatalmat*, a Fiú mint az Atyának önismerete a bölcsiséget, s a Szentlélek a jóságos szeretetet.

Minden munkában a mi — dolgok valóságában gyökerező — felfogásunk szerint az Atya a *kezdeményező*, a Fiú a *folytató* és a Szentlélek a *szerecsés befejező*. Azért is hívjuk éppen a Szentlelket különösen is segítségül, mikor valami vállalatba, feladat megoldásába kapunk.

Ez a tulajdonítás nagyon segít, hogy a Szentháromságról meleg, színes felfogásunk legyen, sőt mi több, mint Szent Leó pápa jól mondja: „Ha az osztatlan Szentháromságról mindig osztatlanul szólnánk, sohasem ismerünk meg a Szentháromságot.” (Leo M. Serm. Pent. 2. 2. Schütz. I. 431.)

A TEREMTŐ ÉS A TEREMTMÉNY

ISTEN TEREMTETTE A VILÁGOT

„Hiszek... a mennynek és földnek Teremtőjében.”
(Ap. hitvallás.)

A világ eredete

Vallást és tudományt egyaránt érdeklő kérdés, vajon honnan van ez a világ? Honnan ez a minket körülözlő lénytenger, amelybe mi beleszülettünk, amelynek foglyai, de egyben urai is vagyunk, polgárai és mégis csak vendégei. Honnan ez a világ? Honnan támadt? És ami ezzel körülbelül egyértelmű: mi ez a világ? Be kell ismernünk, hogy mi ez utóbbi kérdés, mint magától érthető felett, rendesen napirendre szoktunk térni. Mintha szégyelnők, hogy mi ezt nem tudjuk...

Tépelődésünkre megadja a feleletet az emberiségnek legrégebb hiteles okmánya, a Biblia. Ez mindjárt az első lapján, első mondatában megfelel a kérdésre, mert elmondja nekünk, hogy: „kezdetben teremté Isten a mennyet és a földet.” (Gen. 1. 1.) A világ tehát teremtmény, vagyis olyan dolog, amit a semmiből hozott létre a mindenható Alkotó.

Ellenfelek

Ellenfeleink, kezdettől fogva napjainkig számtalanok vannak, akik ezt az alapvető igazságot el nem ismerik, vagy kifejezetten tagadóba veszik. A régi pogányok közül igen sokan Epikureusszal úgy gondolták, hogy a világ az öröktől fogva létező parányok esetleges talál-

kozásából eredt. Ez azonban éppen olyan elképzelhetetlen, mint ha azt állítanám, hogy a levegőben kavargó betűkből értelmes könyv támad s akkor még nem is számoltunk azzal a megfejthetetlen kérdéssel, hogyan, miképpen kerültek a levegőbe azok a betűk s hozzá a festék, a papír, a ragasztók, no meg honnan az erő, az a lökés, amely a betűket kavargásba hozta? . . .

Mások ugyancsak a régi pogányok közül, mint Arisztotelesz, Istent csupán a világ építőmesterének tartják és nevezik, aki akár maga, akár esetleg angyalainak közreműködésével az öröktől fogva létező ősanyagból formálta a mindenséget. Ez a vélekedés is nyitva hagyja a kérdést, vajjon honnan az ősanyag és honnan a szerves anyag? Honnan a szellem, a lélek, amelyek létezését letagadni mégis csak lehetetlen . . .

Ellenfeleink a gnosztikusok, manicheusok és az úgynevezett dualisták általában, akik végelemzésben két istenséget tételeznek fel: egy jót s egy rosszat. Ez utóbbitől származtatják az anyagi világot, amely tehát szintén rossz, mint az alkotója.

„Ezzel szemben megállapítjuk, mert valamennyien érezzük, tapasztaljuk, hogy a látható dolgok fátyola mögött ott áll a roppant hatalom, amely ezer módon elárulja, hogy jóindulattal, sőt szeretettel van teremtményeivel szemben eltelve . . . Hiszen legalább is időnkint és helyel-közzel oly elragadó, oly vidám, oly napsugaras és őszinte ez a Szellem, amely az anyagi világon keresztül reánk tekint, hogy érezzük, inkább gyönyörködik a mosolygó gyermekszemekben, mint bármi másban a földtekén . . .” (Lippert.)

A *panteisták* (Pán-minden, Theos-isten) azt tanítják, hogy a világ voltaképpen az isteni lényeknek kibontakozása, tehát Istennel egy és ugyanaz.

Ez a felfogás, amelynek napjainkig számos pártolója van, — nem nehéz belátni — magának Istennek helyes fogalmába ütközik, és végelemzésben képtelenségekre lyukad ki. Hiszen, ha a világ Isten volna, akkor változatlanak, halhatatlannak és minden tekintetben tökéletes-

nek kellene lennie. Ámde, hogy a világ nem ilyen, arról mindenki lépten-nyomon meggyőződhetik. No meg akkor mi is valamennyien istenek volnánk: mindentudók, mindenhatók stb. Annak az ellenkezőjét is nagyon tapasztaljuk. Ha minden Isten volna, akkor a mézárós, a hentes, a szakács Istent gyilkolná, s ami a legképtelenebb, minden gonoszság, aljasság, bűn Istennek volna tulajdonítandó. A panteisták, mint maga Schopenhauer Artúr (1788—1860) jól megjegyzi: „az asztalost az asztallal, a házat az építőjével tévesztik össze”.

A *materialisták* szerint nincs a világon egyéb pusztá anyagnál. Nincs tehát szerintük lélek, nincs Isten és így a világ a véletlennek műve.

A *monisták* a materialisták és panteisták tévedését adják új kiadásban, modern kötésben. A megtévesztő „monista” (egyelvű) név alatt ők ugyanis nem az egy Isten hitet értik, hanem a keresztény kételvűséget, vagyis a különbséget Isten és a világ közt tagadják. Atyamesterük Häckel Ernő (megh. 1919.) jénai tanár, aki elvtársait „monista szövetségbe” tömörítette és „tudományos” szélhámoságával mérhetetlen sok lelket mérgezett meg.

A keresztény tan

Ezekkel a tévelyekkel szemben az Apostoli Hitvallásban mi ünnepélyesen valljuk, hogy „Hiszek Istenben, mennynek és földnek *teremtőjében*.”

Ezt az alapigazságot az első részben, mikor az Isten létéről tárgyaltunk, észérvekkel eléggé bebizonyítottuk. Itt most már engedelmes lélekkel hallgassuk meg azt, amit a teremtésről a kinyilatkoztató Isten tanít.

A Teremtő tehát maga — mint fent rámutattunk — a világot saját művének vallja. „Kezdetben teremté Isten a mennyet és földet.” (Gen. 1, 1.) „Kezdetben”, tehát a világnak volt kezdete és így nem örökkévaló. Az a fenséges „bara” „teremté”, amelyet itt a szent szöveg következetesen alkalmaz, a Szentírás nyelvhasználata szerint semmiből való létrehozását jelenti. Ámde ezt nem

úgy kell értenünk, mintha Isten a világot a semmiből, mintegy anyagból hozta volna létre. Mert igazat kell adnunk a szokott ellenvetésnek, hogy semmiből semmi sem lesz. A világ nem is semmiből lett, hanem az Isten mindenható erejéből, amelyből akár még millió világ is előkerülhet. A világ létének forrása tehát nem a semmi, hanem az abszolút lét: az Isten. Azért tehát helyesebben így fejezhetnők ki magunkat, hogy a világ nem a semmiből, hanem a semmi után lett.

A teremtés történetét isteni sugalomra — mint tudjuk — Mózes írta meg. Hogy pedig Mózes valóságos történelmi személy és szavahihető, Isten szócsöve, maga az Úr Jézus is igazolja, mikor kijelenti: „Mózes vádol titeket, kibem bíztatok. Mert... Mózes énrólam írt.” (Jn. 5, 45. 46.)

Nagyon tévedne, aki Mózes könyvében természet-tudományi szakkönyvet keresne. Ő embereknek írt és azért azok felfogásához alkalmazkodik. Célja vallásos. Ámde mégis, amit 3000 évvel ezelőtt a világ teremtéséről megírt, a modern tudomány kutatásaival annyira egyező, hogy már csak ezzel is magán hordozza az igazság bélyegét. Ami pedig a tudomány megállapításával ellentétben látszik lenni, mint pl. a Napnak csupán negyedik napon, vagyis világekorszakban való feltűnése, vízpárákkal telített felhős égen való áttörése, éppen tudományos érvekkel nagyon jól igazolható. Elismerik azt a legtekintélyesebb tudósok is. Így Cuvier: „A geológia legújabb megfigyelései — írja ő — mindenben igazolják a dolgok teremtésének azt a sorrendjét, amelyet a Szentírás Mózes első könyvében, a teremtés történetében eload.” Ugyanezt állítja *Ampère* is, a híres fizikus, aki még hozzáteszi: „Vagy azt kell mondanunk, hogy Mózes éppen oly alapos természettudományi ismeretekkel rendelkezett, mint korunknak természettudósai, avagy meg kell engednünk, hogy valóban Istentől kapott kinyilatkoztatást.” *Linné* meg egyenesen kimondja: „Mózes csupán a természet Alkotójától kapott felvilágosításból írhatta, amit megírt.” (V. ö. *Spirago—Scheffler: Felnöttek Katekizmusa.*)

A Szentírás számtalanszor visszatér annak megállapítására, hogy Isten a mindenségnek alkotója, akit éppen e miatt méltán megillet az imádás és hódolat adója. Így Izaiásnál ezekre a fenséges, költőileg is oly szép igékre akadunk: „Én vagyok az Úr, mindenek alkotója, ki egyedül terjesztettem ki az eget, ki megszilárdítottam a földet és nem volt senki sem mellettem.” (Iz. 44, 24.) A zsoltárok utólérhetetlen szép énekeiből is szüntelen ez az igazság csillog elő.

Jó oka volt tehát az Egyháznak, amikor a IV. lateráni s legutóbb a vatikáni zsinaton a modern panteistákkal szemben leszögezte: „Ki van közösítve, aki nem vallja, hogy a világot és mindent, ami benne van, a szellemi és anyagi valókat egész mivoltuk szerint Isten semiből hozta létre.” (Denz. 1783. 1801.)

Jegyzet: A világ teremtésére vonatkozólag négy dolgot kell mint abszolút bizonyosat hinnünk és elfogadnunk. 1. A világot és mindazt, ami benne van, Isten teremtette. 2. Isten a világot nem öröktől fogva, hanem időben (az idők kezdetén) teremtette. 3. Isten egyedül teremtett és nem vett semmi munkatársat igénybe. 4. Mindazt, amit teremtett, jó.

Ezeket szemeltartva nem ütköznek a katolikus hit-tételbe, akik Mózes könyvének első fejezetét különböző módon igyekeznek magyarázni és a modern tudomány kutatásaival, vívmányaival összhangzásba hozni. Így például nyílt kérdések katolikus szempontból a világ teremtésének sorrendje, a napoknak (yom) hosszúsága, amelyről a Szentírás beszél. Ez utóbbi alatt (yom), ha magát a szó értelmét tekintjük, korszakokat, akár évmilliókat érthetünk, ami a modern tudománnyal sokkal inkább egyezik.

Isten szabadon teremtett

Itt mindjárt azt is megjegyezzük, hogy a teremtés Istennek *szabad ténye*. Teremtett, mert neki éppen úgy tetszett, hogy magát így *is* megdicsőítse. Még csak a saját végtelen szeretete sem volt reá kényszerítő ok, hogy alkotson, ahogy azt Günther és Hermes képzelték. Hiszen a három szent Személy megtalálja egymásban szeretetének végtelen tárgyát, és így mérhetetlen boldogságának okát. Isten tehát nem azért teremtett, hogy kap-

jon, hanem hogy létének túlaradó gazdagságából adjon. A vatikáni zsinat ezt is kifejezetten tanítja. (Denz. 1783.) Még arra sem kötelezte semmi, hogy ha már egyszer teremt, a legtökéletesebbet hozza létre. Legtökéletesebb lény ugyanis Isten volna. Ámde ilyen még Isten sem tud létesíteni. Annyi azonban bizonyos, hogy az alkotott világ méltó Teremtőjéhez és a kitűzött célnak pompásan megfelel.

A teremtés célja

A teremtés célját bölcsen megadja Keppler (megh. 1630), a világ egyik legnagyobb csillagásza „A világítók” (Mysterium cosmographium) c. művének zárószavaiban. „Most pedig, kedves olvasó, ne feledd a célt, amiért mindama dolgok vannak. Ez pedig nem más, mint hogy azokból a legbölcsebb Teremtőt megismerjük, megcsodáljuk és tiszteljük. Mert mitsem használ, ha abból, amit látunk annak okára, a világ folyásából a Teremtő tervére csupán következtetünk és itt aztán megállapodunk, de szívünk teljes odaadásával Istennek megismerésére, szeretetére és tiszteletére hatalmasan nem lendülünk.”

A bámulat s hódolat szinte önkénytelenül kiváltják belőlünk a teremtésben megnyilatkozó *nagyságok csodái*.

A nagyság csodái*

Könyveket lehetne erről írni. Érzük be néhány adatot. Már mily óriási nagy a mi szemünkben a mi szűkebb világunk, a Föld, amelyen élünk és emberi hivatásunkat betöltjük. A Föld a 9 bolygós naprendszerünknek valószínűségei elkényeztetett kedveltje. Nap-anyánk mintha minden erejét, szépségét csak a Föld kedvéért kapta volna

* V. ö. Lenz: Az egek hirdetik c. könyvét, amelyet tudunkkal Bangha fordított névtelenül magyarra. Tóth Tihámér: A vallásos ifjú 14. l. Koch: Handbuch L. 1. 130.

az Alkotótól. A naprendszerben belülről számított 3. bolygó, a Föld, sem túl sokat, sem túl keveset nem kap a fényből és hőből, úgyhogy az életlehetőségekre a lehető legalkalmasabb feltételeket bírja.

Tömege 1083 milliárd köbkilométer, vagyis 6000 trillió tonna, avagy 6 kvadrimillió kilogramm. (Ez kiírva 6 és 24 nulla.) Felszínén 360 millió km^2 tenger 150 millió km^2 száraz földrészek közé van beágyazva. Tengereinek mélysége helyenkint 10—11 km, míg a Himalája 9 km magaságig sem ér fel egészen. Legfeljebb 100 km vastag felszíne hordozza az életet.

A 100 km vastag földréteg alatt van az ú. n. magma, folyékony tüzes anyag, amely itt-ott pusztítva tör elő a tűzhányó hegyek kráterein keresztül. Ez a réteg nem sokkal több 1000 km-nél. Ez alatt jön a kb. 2000 km középréteg, majd még alább a földmag, amely 6 és félezer km vastag és hője többezer fokra rúghat.

Minő nagyságok ezek mind a mi emberi méreteinket tekintve. Pedig minő kicsiny ez a mi világunk már csak egyik-másik bolygótársához képest is. Igy pl. az Uranus 14-szerte, a Neptunus 17-szerte, a Saturnus 93-szorta, a Jupiter 1279-szer nagyobb földünknel.

De mi mindez a Naphoz képest, amelyből 1 millió-háromszázezer Földet lehetne formálni. Ez a ma még izzó tűzgolyó, bár halmazállapotánál fogva sokkal hígabb a Földnél, alig sűrűbb a víznél, de óriási tömegénél fogva (2000 quadrillió tonna) a Földnél mégis 333,432-szer súlyosabb. Ha összes bolygóinak tömegét összegyűrnák, a Nap ennél a masszánál 560-szorta nagyobb volna.

Ez a túlsúly azért szükséges, hogy vonzóerejével bolygóit hatalma alatt tudja tartani, nehogy ezek hűtlenülül elhagyják.

Hogy a Nap nagyságáról némi hasonlat által is fogalmat ébresszünk, elgondolhatjuk a mi Földünket Napunk középpontjában. És íme a Hold, amelynek közép-távolsága földünkötől 384,750 km a Nap belsejében — a mai távolságban a Földünkötől — körüle még kényelmesen keringhetne. Sőt ha mégegyszer olyan távolságba

tolnók a Földtől, akkor is csak kevéssel lenne pályája a Napon kívül.

A Nap tömege köbméterekben feltüntetve 3326 billió *köbmérföld*. 3326 billió! Könnyebb ezt a számot kimondani, mint arról valamelyes fogalmat is alkotni! Ha egy gyermek 10 éves korában elkezdene számolni és a számolást sem éjjel, sem nappal abba nem hagyná, az első milliárd végén 41 éves és 9 hónapos volna. Mire egy billiót összeszámolna, 31,000 éves lenne. És 105 millió esztendősen lenne, mire a 3326 billiót elérné. Ime ennyiszor férne el a Napban az a kocka, amelynek egy-egy éle 7 és fél kilométer hosszú volna. Mert ennyi egy köbmérföld.

A Nap fényessége

És a nap *fényessége!* A Jupiter bolygó, amely kellő távolságból Napja lehet Földünknek és bolygótársainak, bármennyire ragyog is, mégis 3662-szer, a Sirius csillag, az északi égbolt legfényesebb állócsillaga 17,045 milliószor marad a Nap fényessége mögött. „Legyen világosság!” — mondotta Isten a teremtés hajnalán. „És lőn világosság.” (Gen. 1, 3.) Évmilliók folytak le, mielőtt az ember a Nap fényességét megpillantotta. És azóta ragyog a Nap az égen változatlan erőben és szépségben. Amint világított Ádámnak, úgy világít majd a végítéletre készülő emberiségnek...

A Nap melege

A Nap fénysugaraiban, amelyeknek csak igen kicsi hányada érinti a Földünket, egyben meleget is közöl velünk.

Mert a Nap nemcsak a világosságnak, hanem a melegnek is forrása számunkra és így mindenféle életnek legalemibb feltételét szolgáltatja. Felszínén 6500 fok C., belseje Secchi szerint 30—50 millió fok. Ez aztán a kemence! Igazán a pokol képe. Összsugárzása akkora, hogy 1 mp alatt 1 millió köbméter jeget tudna elolvasz-

tani. És mégis a meleg dolgában mintha mostohán bánék velünk. De csak látszólag. Hiszen a fűtőanyagot is, nevezetesen a szentet a növényvilág útján a Nap gyártja állandóan számunkra. A Napnak elképzelhetetlen nagy hőenergiájára az is jellemző, hogy bár évmilliók óta szórja szét a világűrben a rengeteg meleget, még nem érkezett meg a hűlés stádiumába. Pedig már ugyancsak lett volna bő ideje a kihűlésre. Hiszen míg a Földünk korát a tudomány vagy kétezer millió évre teszi, a Nap korát 5 billióra becsülik. Joggal mondja a Szentírás a Teremtőről: „Hisz szemed előtt ezer esztendő olyan, mint az eltűnt tegnapi nap... esztendeink semminek számítanak.” (89. zs. 4. 5.) Ime a Napnak minden irányban való nagyszerűsége néhány odavetett vonásban vázolva, feltüntetve.

Igazán nem csoda, hogy a pogány népek közül nem egy ezt a fenséges égiteket, mely reájuk fényt és meleget, életet sugárzott, isteni lénynek tartották és megimádták. Pedig a Nap is csak tehetetlen anyag, amely által magasabb szellemi Lény árasztja felénk jóságát és adományait. Mennyivel magasztosabb felfogást árulnak el róla a Szentlélek sugallta zsoltárok, nevezetesen a 18.:

„Isten az egekben ütötte fel a Napnak sátorát,
S olyan az, mint a vőlegény, ha kilép nászházából.
Mint a hős ujjongva indul neki útjának.
Az ég egyik végén kel fel,
És útjának másik széléig jut el,
És nincs, ki melege elől elrejthesse magát.
Ilyen szeplőtelen az Úr törvénye.”

(Ford.: Pataky Arnold.)

Valami hasonlóan magasztos felfogást tüntet fel a már szinte haldokló Asszisi Szent Ferenc ódája, az ú. n. Naphimnusz:

„Áldott vagy, ó Uram, minden művedben,
Áldott nemes Úrnőkben: Nap nővérünkben,

Mely fényt szikráz és napra napot ébreszt.
Mi szép ő, és hogy tündököl az égen.
Égön ragyog reánk fehér tüze,
Te arcod tükröződik rajta vissza!
Légy áldott, ó Uram, testvéreinkben:
A Napban és a Holdban egyaránt,
Te hoztad föl egedre mind a kettőt,
Hogy fényhonukból ránk köszöntsenek...”

(Bangha Béla fordítása.)

Beszéltünk a Napról elég részletesen. Bizonyos kis önzést szólaltat meg bennünk, ha szabad magunkat így kifejeznünk. Hiszen a Nap a mi Napunk. A Teremtő szinte szemlátomást a mi céljainkra, javunkra alkotta s tartja üzemben. Szinte visszhangzik lelkünkben Szent Ignác lapidáris megállapítása. „A többi mind (tehát a Nap is) teremtve van az emberért, hogy őt célja elérésében segítse.” Pedig ha tárgyilagosak akarunk lenni, a mi Napunkról szerénységgel kell beszélnünk. Hiszen a Napunk számtalan napkollégái közt megvetendő kicsinység. Igy pl. az Alpha Orionis Betelgeuze-nak nevezett csillag 50 milliószorta nagyobb a mi Napunknál. A legnagyobb állócsillag átmérője négyszer akkora, mint Napunknak a Földtől való távolsága.

A csillagok száma

“Az Úr felszólítja Ábrahámot: „Nézz fel az égre s számláld meg a csillagokat, ha tudod” (Gen. 15, 5.) S az ember régi időtől fogva megpróbálkozott ezzel a szinte megoldhatatlan feladattal. Már Hipparchos Kr. e. 150-ben belefogott a csillagok lajstromozásába és vagy 1000 csillagot számlált meg. Könyve, sajnos, nem maradt reánk. Ptolomeus Kr. u. 150 körül 1025 csillagról tud. A két Herschel, apa és fia, az északi és déli égbolton 3000—3000 szabadszemmel látható csillagot számlál össze. Közönséges látócsővel már nyolcszor ennyi csillagról szerzünk tudomást. A tíz cm átmérős lencsés távcsővel 2 millió csillag tűnik fel előttünk az égboltozaton. Stucker-

szerint az eddig megfigyelt űrben 57 millió Nap gomolyog. Még újabb s tökéletesebb műszerekkel való kutatás már 30 *milliárd* csillagról tanúskodik. Nem is számítva ide a bolygókat, holdakat és a már kialudt és kihűlt csillagokat. S ki tudja, mennyi világ van még, mennyi naprendszer ott, ahová a távcső el nem ér, ahonnan a teremtés óta a nagy távolság folytán a sugár még érzékelésünk körébe el nem érkezett.

A távolságok

Azt a lesújtó, de egyben felemelő benyomást, amelyet a csillagok nagysága reánk tesz, csak fokozza az óriási távolságok megfontolása.

A közelebbi csillagok messzeségét még csak a mi kilométereinkkel tudjuk mérni.

Igy tudjuk, hogy a Hold 384,400 km-nyire van tőlünk, a Nap pedig 149.480,000 km-re (száznegyvenkilencmillió négyszáznyolcvanezer km). Ez annyit jelent, hogy a szünet nélkül óránként 100 kilométeres sebességgel szárguldó gyorsvonat 170 év alatt érne oda. A fény, amely másodpercenként 300,000 km-t tesz meg, 8 és fél perc alatt futja meg azt a nagy távolságot. A távolabbi csillagok messzeségének mérésénél a mi km-es számításunkkal már nem boldogulunk. Ezeknél a számításban a csillagászok már az ú. n. „fényéveket” veszik alapul. Fényévnek nevezik azt az utat, amelyet a mp-kint 300,000 km-es sebességgel iramló fény egy álló év alatt megfut. Ez pedig összevéve 9 billió 467 ezer km. Ez egyenlő a Napnak a Földtől való 630,000-szeres távolságával.

A legközelebbi állócsillag, a Centaurus Alphája 4 fényévre és négy fényhónapra van tőlünk, tehát 260,000-szer messzebb, mint a Nap. Ide tehát a gyorsvonat szünet nélkül órányi 100 km-t robagva 48.663,000 év alatt érne el.

A másik legközelebbi állócsillag 7 fényévre, a Szirius 8 és fél fényévre van. A Wega 36 fényévre és 6 fényhónapra van tőlünk. Ez annyit is jelent, ha a fényes csil-

lag kialudnék, még vagy 40 évig látnók ragyogni a régi helyén.

A Perseus 170 fényévre van tőlünk. Ennek a csillagnak egyik kísérő csillaga egyszer csak nagy fényben kezdett ragyogni, aztán megint 12-ed rendű csillag lett belőle. A csillagászok azt vélik, hogy itt két csillag összeütközött s az ezáltal kifejtett hő csinálta ezt a fényfokozódást. Az összeütközés pedig számításuk szerint 1731-ben történt. Hozzánk azonban a felfokozott fény csak 1901-ben érkezett el.

De a 170 fényév távol eső Perseus mögött is van ám még világ. Halvány pettyek. Világok ezek, amelyek 2300-szor messzebb vannak, mint a Centaurus Alphája, tehát több mint 9000 fényévre. És csak aztán jön a „tejút”, vagyis a messzeség folytán szemünkre nézve fehér sávba összefolyó csillagmilliók. Hol vannak ezek? Talán 20,000 fényévre. De ezzel még nem vagyunk a világ végén. A tejúton is túl a legfinomabb műszerekkel új meg új csillagfelhők, fehér ködök derengenek, szörnyű elképzelhetetlen messzeségben. Új világok lesznek ott alakulóban. És ezen túl?

Seeliger csillagász a legnagyobb távcsövekkel észlelhető legkisebb csillagpontoknak távolságát 86,000 fényévre teszi. Ezek mögött újabb és újabb foltok mutatkoznak, amelyeket azonban az eddig készíthető legjobb távcsövesek sem tudnak egyes különálló csillagokra bontani. Innen tehát a fény, amely földünket mp-kint 7 és félszer száguldja körül, már évmilliókon át jut el szemünkbe. A csillagászok beszélnek égitestekről, amelyek 6 és félmillió fényévre volnának. Így tehát lehetnek csillagok, amelyekről esetleg majd csak az utókor szerez tudomást, mert fényük a világ teremtése óta még nem érkezett meg hozzánk. Hogy a távolságokat némi képben is feltüntessük, vegyük a földet kicsinyke pontnak, amely egy cm kerületen forog. Ehhez viszonyítva a Centaurus Alpháját kb. 1 és félkilométerre kell rajzolnunk. A Szíriuszt 3 km-re, a Wegát 12 km-re. A sarkcsillagot 13 km-

re s a déli égbolt legfényesebb csillagát, a Kanopuszt 160 km-re.

A csillagok sebessége

Az ágyúgolyó mp-kint félkilométert tesz meg. A Föld a Nap körül ugyanezen idő alatt 30 km-t, az Aldebaran 49 km-t. A Pollux 53 km-t, a Wega mp-kint 24 km-t. De mindez csak a vicinális dőcögése az Arkturusz sebességéhez, amely pályáján mp-kint 674 km-es sebességgel rohan.

A csillagászati adatok után, amelyeknek egyrészt az áldott emlékü Tóth Tihamér idézett könyvéből vettük át, a kitűnő szerző így elmélkedik:

„Mi van még ezen (ismert csillagok) mögött? Senki sem tudja, csak egy valaki. És az emberre ráborul a fenséges Isten gondolata, aki egy gondolattal egy „Legyen” szóval mindezt alkotta, a csillagok sínjeit lerakta, a csillagokat mozgásra lóditotta és megerősítette a mindenség tengelyét. Valaki van ott, akit a káprázatos égbolt dicsőít. Jól mondotta Pasteur a francia akadémia székfoglalóján: „Mi van a csillagos égen túl? Mi van azon túl? Az emberi szellemet valami kivédhetetlen erő kényszeríti erre a kérdésre és szünet nélkül kérdi, mi van azon túl? És mitsem segít azt felelni, hogy azon túl határtalan tér, idő s nagyság van. Mert az ilyen szavak alatt senki semmit sem gondolhat...”

Ha az emberen erőt vesz ez a gondolat, nem marad más hátra, mint leborulni...”

Míndezek megfontolása átéreztetni velünk Beethovennek ünnepélyeken, sőt templomainkban gyakran felhangzó fenséges énekét:

Dicsőít Téged, nagy égi Teremtő,

A mindenség nagy szent dala: Az ég, a föld és a csillagok ezre,

S a buzgó keblek imája: Ki int és az égi csodák is remegnek,

Vezér, kit napsugár követ,

Az Úr hatalmas, parancsa lehangzik,
És áldás tölti völgyeinket..."

A kicsinyég csodái

Úgy tudjuk, Szent Ágoston mondja egyik művében, hogy Isten a nagy dolgokban nagy, de a kicsinyekben sohasem kicsiny. Sőt a kicsiny dolgokban bölcsesége és hatalma éppen úgy — ha nem még inkább — tündököl, mint mikor teremtő erejét ámulatra készítő dolgok művelésére fordítja.

Vegyünk mindjárt példát az élettelen anyagvilágból, amelynek összetétele, szerkezete oly titokzatosan nagyszerű, hogy a modern szaktudósoknak bezzeg elég fejtörést okoz. Ha bizonyosságra eddig még nem is jutottak, de legalább tudományos feltevésekkel, hipotézisekkel, elfogadható magyarázatokkal szolgálnak. És minő titokzatos nagyszerűség tárul szemünk elé! Klasszikus példa erre a hidrogén, a legkönnyebb testek egyike, a víznek egyik alkotó eleme (H₂O).

Iparkodjunk belső titkaiba hatolni. A hidrogén is, mint minden egyéb anyag, az ú. n. molekulákból tevődik össze, amelyek állandó mozgásban vannak, s közben egymással szüntelen összeütköznek. Egy-egy molekulának átmérője egymilliomod milliméternek negyedrésze.

Minden összeütközés közt $\frac{1}{10}$ milliomod milliméter utat tesznek meg 1.7 km sebességgel. Az összeütközések száma két molekula közt másodpercenként 15 ezer milliónál is több.

A hidrogénből 605,000 trillió nyom egy grammot. Elképzelhetetlen nagy szó ez. Ha egy milliárd ember éjjel-nappal másodpercenként 10-et számolna, akkor 2 millió évre volna szükség, hogy a 605 ezer trilliót elérjék. De ez még nem minden! A hidrogénnek mindenegyes molekulája 2 atomból áll. Az atomnak pedig a fizikusok szerint magja van, amely körül elektron kering, akár csak a bolygók a Nap körül. És ezeknek az elektronok-

nak távolsága a magjuktól aránylag nagyobb, mint a Föld messzesége a Naptól.*

Teljesen hihetetlen volna mindez, ha a tudomány komoly okokkal alá nem támasztaná. Ime tehát a kicsiny-ségek mélységes mélyén az isteni mindenhatóság nem kevésbé érvényesül, mint a nagyságoknak birodalmában.

És ha azon az atommagon élne az emberiség s az emberek milliárdjai közt egy volnál te... Akkor sem volnál lényegesebben kisebb, mint amilyen most vagy a teremtő Istenhez képest.

A növényvilág nem kisebb csodákkal szolgál a kicsinységben.

Ott vannak a kovamoszatok (Diatomaceák). Többnyire egysejtű szervezetek ezek, amelyek a tengerekben és nyirkos talajon magánosan vagy telepekben tenyésznek. Legjellemzőbb tulajdonságuk, hogy a sejtjeiknek kovasavtól erősen átjárt páncéljuk van, éspedig kettős, úgyhogy a nagyobb úgy fedi a kisebbet, mint a fedél a skatulyát. A páncélháj a legkülönbözőbb, legcsodálatosabb szép formákat tünteti fel, finom fonalakat, vonásokat, amelyekből több ezret lehet egy milliméteren belül megszámlálni. Oly egyenesek, szabályosak ezek, hogy a mikroszkópnál mértéknek használhatók. Van belőlük vagy 20,000 fajta. És íme ezek az egysejtű kis növények, amelyeket a górcsővel 250—700-szoros nagyítással lehet csak érzékelni és tanulmányozni, mégis tudnak élni, táplálkozni s oly kemény páncélt kitermelni, hogy milliárdjaikból alakítja ki a Mindenható részben a föld kérget. Hegyeket formál belőlük, minf a Hegyalja egyes vidékeit, a tokaji Kártya-követ. Észak-Németországot és Dél-Angliát is jórészt belőlük alapozza meg.

Ott vannak aztán a baktériák. Élő vesszőcskék, amelyeknek jórésze nem nagyobb egymilliomod milliméternél s milliárd számra úsznak a levegőben.

A legfinomabb pókháló, amelyet alig látunk, nem kevesebb, mint 4000 szálból van összenöve.

* V. ö.: Hardy Schilgen S. J. In der Schule Loyolas. S. 5.

Némely lepke szárnyán 10,000 pikkelyt lehet megszámlálni, amelyeknek mindegyike igazi kis műredek. Némely rovarnak szárnya oly vékony, hogy ha 50,000-et egymás fölé teszünk, akkor érünk el 7 mm vastagságot.

A legkisebb halak a Fülöp-szigetek Luzon hegyitavában élnek, a bennlakók sinaparannak nevezik. A legnagyobb közöttük 1.5 cm. 12,000 belőlük egy kilogramm súlyú. Fínom szövetszűrőkkel fogják s megszáritva csemegeként élvezik őket.

Aztán a sokféleség csodái. Csak rovar van 385,550 fajta, köztük 9500 sáskaféle. A légyfajok száma is több ezer. Köztük 400 faj, amelyek csak egy napig élnek. Lepkefaj is van 105,000.

A szépség csodái is a természet kicsiny dolgaiban méltán ámulattal tölthetnek el minden megfigyelőt. Gondoljunk csak minden hópehelynek szabadszemmel alig látható gyönyörűbbnél gyönyörűbb kereszt alakjára. Továbbá a kristályokra, a különböző drágakövek alakjára, színére, ragyogására, valamint a sokféle virágra, azok színompájára, illatára. Aztán mily művésziessen ruhazza a Teremtő a madarakat, és mily festői egyveleget alkotnak. A 400 fajta kolibri, a paradicsommadár stb. büszkék lehetnek az izléses s szinte fejedelmi öltözködésükre.

Mi szép azután az ú. n. *hidegfény*, amelyet a tudomány egyes világító rovaroknál, mint a szentjánosbogárkánál, az északamerikai villámrovarnál és a délamerikai ú. n. cucujóbogárnál eddig kielégítő eredmény nélkül tanulmányoz. *Fény meleg nélkül!* Mily hasznos volna ennek a találynak nyomára, nyitjára jönni. Vannak aztán világító hernyók, hangyák, halak és baktériumok is.

Mindez a természetet színezi, érdekessé teszi. „Csakhogy az ember nem tudja kifürkészni Isten művét, melyet teszen kezdettől fogva mindvégig.” (Pred. 3, 11.) De azért nem céltalanul kutat s keres az ember.

Mínél több rejtélyre bukkan, annál inkább csodálja az Alkotó nagyságát, bölcsességét, jóságát és hatalmát.

A teremtmények használata*

A) Isten nagyszerű alkotásai által nagyban és kicsinyben először pompás képtárt nyitott, amelyet szemlélve értelmes teremtménye, az ember, Teremtőjének lehető hű ismeretére ébred, magasztalására és szeretetére melegíti fel szívét. Maga a Zsoltáros kalauznak kínálkozik ebben a nagyszerű képtárban és örömittasan pendíti meg a dicséret húrjait:

Jó dolog az Urat dicsérni,
Nevednek, ó Felséges, éneket zengeni.
Tizhúros lanttal, kobozzal,
Énekszóval, citerával,
Mert megörvendezettél, Uram, műveddel,
S ujjongok kezed tetteinek.
Mily nagyok, Uram, műveid,
Felette mélységesek gondolataid!
De az oktalan ember nem ismeri,
S az esztelen nem érti meg...

(91. zsolt. 1—7.)

Valóban nem nagy költői véna kell ahhoz, hogy az ember a természet ölen lantot ragadjon és a hangversenybe, melyet a mindenség Teremtőjének rendez, beolvadjon és kiegészítse a költő szavát, amelyet hajdan a pozsonyi remek hegyiparkban is táblára írva kifüggesztettek:

„Ó természet, ó dicső természet,
Mely nyelv merne versenyezni véled...”

(Petőfi.)

Nem szabad tehát a dolgokat csak földi szempontból tekintenünk, hanem a teremtmény szemlélete által az Istenhez kell felemelkednünk.

* A teremtmények alatt itt általában mindazt értjük, ami Istenen és rajtam kívül csak létezik és azoknak reám való hatását, ami csak felemel vagy lesujt, örömet, élvezetet vagy fájdalmat okoz. Így tehát a többi ember, a vagyon, a tudomány, művészet, a jóhírnév s megaláztatás, az egészség s betegség voltaképen mind „teremtmények”.

Vajjon nem szomorú és megszegyenítő dolog-e, ha a gyönyörű csillagos ég sokaknak nem mond egyebet, mint legfeljebb, hogy holnap, úgylátszik, szép idő lesz.

Nem lehangoló-e, mikor azt tapasztaljuk, hogy sokaknak a számtalan szép szemlélete még csak eszébe sem juttatja azt az igazi Szépet, akinek mindez csak földre tévedt sugara, gyenge visszfénye.

Ebben azonban nem merül ki a teremtmények célja.

B) Isten a teremtett világot nemcsak képtárnak, hanem nagyszerűen felszerelt gazdaságnak is szánta s abba az embert mint sáfárt állította be. És ezt sohasem szabad feledniel Ő csak sáfár és nem tulajdonos. Ő csak sáfár és nem korlátlan ura is a teremtett dolgoknak, amelyekkel tehet, amit akar. Felelősséggel tartozik és egykor elszámolni köteles, vajjon a rendelkezésére bocsátott javakat az isteni Tulajdonos szándéka szerint használta-e fel?

„Mert minden jog fenntartva!” Istennel szemben ugyanis nincsenek jogaink, s nem mondhatjuk, amivel a tékozló fiú atyjához beállított követelve azt, „ami őt megilleti”. (V. ö. Lk. 15, 12.)

De azért úgy sem kell az embernek magát gondolnia, mintha árva gyermek volna, akit az utcáról fényes palotába vezettek. Szeme csak úgy káprázik a sok szépségtől és a kellemes, hasznos, praktikus dolgoktól, de hozzányúlania semmihez sem szabad, nehogy eltörje, elpiszkítsa...

Minden az Istené, de ez az Isten az embernek atyja, aki gyermekének mindenét kész örömetst rendelkezésére bocsátja: „Mindenem a tied!”, (Lk. 15, 31.) hiszen számodra teremtettem, hogy annak a feladatnak megoldásában, amelyért a világba hívtalak, szolgálatodra legyen.

„Használd tehát a látható teremtményt, — mondja szépen Szent Ágoston — ahogy azt kell, aknázd ki a földet és tengert, a forrást és folyóvizeket... és minden szépért áldd a Teremtődöt.”

A világ nagy gazdagsággal lát el bennünket, hogy Istennek mint emberek egyáltalában szolgálni tudjunk

és így emberi célunkat megvalósíthassuk. A föld ad ételmet, ruhát, lakást, üdülést és szórakozást, megadja a szellemi és lelki kultúra eszközeit, ad módot, teret a munkára saját magunk és felebarátunk érdekében. Mint-hogy pedig a föld nemcsak virágot, hanem töviseket is terem, amelyek kezünket s szívünket is felvérzik, ad alkalmat a teremtménynek (főleg az értelmes!) a tűrésre, szenvedésre is. Mindebből gyűlik az érdem, gyarapszik az örök dicsőség váltságdíja.

C) A teremtet világ végül nemcsak képtár, gazdagság, hanem *templom* is, amely az embert áldozatra várja. Mert a legfőbb istentisztelet mégis csak az *áldozat*. És kétségkívül nem hiába alkotta Isten a világot olyan, szinte csábosan széppé, vonzóvá, kellemessé. Egyik célja ezzel az volt, hogy nagy érdem és dicsőség legyen arról le is mondani. Ha a hercegi korona nem volna oly bűvösen bájos ragyogású, nem tisztelné a világ Szent Alajost, magyar Szent Margitot és sok más herceget, hercegnőt, sőt királyt, akik nagylelkűen Isten dicsőségért mindenről lemondottak.

Amíg az ember a teremtményt a Teremtőtől meghatározott célokra fordítja, pompásan beválnak, szolgáltatunkra állnak, segítenek vagy boldogítanak. Szárnyat, létrát alkotnak az égbe... Lám, a vértanúknak még azok a barátságatlan teremtmények is, minő a tűz és vad-állatok, dicsőséget és boldogságot hoztak.

Amde jaj, ha az ember a teremtet dolgokban már nem *eszközt* lát, hanem célt. Nem használni akarja azokat, hanem csak élvezni, beléjük bolondul és miattuk elfeledkezik Istenről, minden jó adományozójáról.

Ezzel elsősorban a megsértett Teremtő neheztelését vonja magára. Szent Ágoston, aki ez ügyben saját kárán sokat tapasztalt, így fejtegeti ezt. „Ha a vőlegény menyasszonyának gyűrűt ajándékoz és ez a gyűrűt inkább szívébe zárja, mint vőlegényét, nemde a hűtelenség jele volna ez, jóllehet csak azt szereti, amit vőlegényétől kapott. Ime így az Isten is neked a teremtet dolgokat

ajándékba adta, add tehát viszont szívedet minden jó adományozójának! Amde ha te szeretetteddel fennakadsz azon, amit Isten teremtett és miatta a Teremtőt elfeleded s a világnak dobod szívedet, nem számítják-e ezt majd neked árulásnak, hűtelenségnek?"

Más helyen pedig műveiben az egész világ előtt bevallja: „Abban hibáztam, hogy nem az Istenben, hanem a teremtményben kerestem magamat, gyönyörömet, abban kerestem a magasztosat és igazat, és ezért belerohantam a fájdalomba, gyalázatba és tévedésbe.” Korunknak is hány ilyen Ágostona van, akik a célt feledve, amiért Isten a teremtményeket adta, a józan belátást félretéve, azokkal visszaélve, a boldogság helyett, amelyet oktalanul keresnek, ugyancsak belerohannak a fájdalomba, gyalázatba, tévelybe. Belerohannak az erkölcsi és anyagi katasztrófába, örültek házába, öngyilkosságba, pokolba . . . Az élvezetből minél többet, a lelkiekből semmit vagy minél kevesebbet. A vagyonból, hírnévből sohasem elég! Ez a világnak elve, szinte közfelfogás. Innen van, hogy a magasra, örökkévalókra született ember számára a teremtett dolgok már nem létra és szárny többé, aminek Isten szánta, hanem csapda és enyvesvessző, amelynek áldozatul esnek. Hogy megint Ágostont szólaltassuk meg: „Minden felfordultság és elvetemültség, elaljasodás onnan, mert az ember élvezni akarja azt, amit használatra kapott.”

A teremtmények magukban véve

A teremtményeknek rendkívüli fontossága és nélkülözhetetlen volta, ha azokat mint az életfenntartás, kultúra és végelemzésben mint az örök üdv *eszközeit* tekintjük, nagyon szembetűnő és világos. De éppen oly nyilvánvaló az is, hogy *önmagukban* véve alig érnek többet, mint a papírpénz, amelynek nincsen fedezete. Ilyen már maga az emberi élet is, annál inkább mindaz, amire ez csak támaszkodik.

Hallgassuk meg a legnagyobb szakértőt, magát a dolgok Teremtőjét. A Szentlélektől ihletett Zsoltáros ál-

lítja önmagáról: „Létem olyan, mint a semmi előtted. Bizony csak hiábalóság minden élő ember.” (36. zs. 6.) Mennyivel inkább mindaz, ami csakis érte, az emberért van. „Az egész világ olyan előtted, mint a mérleg billentője”, (vagyis oly parányi súly, amely a mérleget egyensúlyából alig billenti ki), „mint a földre hulló hajnali harmatcsepp.” (Bölcs. 11, 23.) A teremtményeket olyanoknak mutatja be Teremtőjük, mint amelyekre magukban támaszkodni dőreség: „Két gonoszságot művelt az én népem, elhagytak engem, az élő vizek forrását, és vízvermeket ástak maguknak (ezek a teremtmények!), *megrepedt* vízvermeket, melyek nem tarthatják meg a vizet.” (Jer. 2, 13.)

Aranyszájú Szent János e tekintetben is remek gondolatokkal gazdagított bennünket. „Fejedelmi öltöny vár rád, és te azt kérded, hogyan dobjam le a rongyaimat? Királyi palotába vagy hivatalos és te azt mondod, hogyan hagyjam el a koldustanyámat?”

És Keresztes Szent János nem tétovázik egyszerűen megállapítani: „Minden teremtmény Istenhez hasonlítva valóságos semmi, és éppen azért a lélek is, amely arra épít, Isten előtt semmi és még a semminél is semmibb.” Viszont Aquinói Szent Tamás szerint „egy-egy kegyelem többet ér az egész mindenségnél”.

A világ nagyjai, bölcsei is sorra tapasztalják azt, s ez ügyben mély benyomást keltő nyilatkozatokat hagytak örökségül: Így Salamon sokszor emlegetett, klaszszikus példa marad erre mindörökre. Ő pendítette meg azt a hangot, melankólikus hangot, amely azóta annyi visszhangra talált: „Csupa hiúság, csupa hiúság, minden csak hiúság.” (I Pred. 1.) „Kivéve Istent szeretni és csak neki szolgálni”, egészíti ki a keresztény Bölcs. Salamon aztán elbeszéli nekünk, hogy ő felhalmozta mindazt, amit csak a földön boldogságnak neveznek, ami az érzéseket csak csiklandja és gyönyörködteti, amit csak a keleti fejedelem magának előteremteni tudott: „Én a Prédikátor király voltam!... mondtam magamban: megyek és átadom magamat a gyönyörnek és élvezem azt, ami kel-

lemes! De láttam, hogy ez is csak hiúság... Nagy dolgokat alkottam, palotákat építettem magamnak és szőlőket ültettem. Kerteket és ligeteket rendeztem be és mindenféle gyümölcsfát ültettem azokban. Tavakat létesítettem magamnak, hogy megöntözsem a sarjadó erdőt. Rabszolgákat és rabnőket vásároltam és sok házbelit tartottam. Marhacsordáim és nagy juhnyájaim voltak, több mint bármelyik elődömnek. Ezüstöt és aranyat gyűjtöttem magamnak, királyok és tartományok gazdagságát, énekeseket és énekesnőket és az emberek fiainak gyönyörüségét. Serlegeket, boroskancsókat szereztem magamnak és felülmúltam gazdagságommal minden elődömet... Amit csak szemem megkívánt, nem tagadtam meg tőle, nem vontam meg szívemtől semmi gyönyörüséget. De láttam, hogy az egész csak szélkergetés és nincs marandó a nap alatt." (Pred. 1. v. ö.)

Hogy a mulandók mily kevésbé elégíthetik ki az emberi szívet, a nagy világhódító Nagy Sándor is tapasztalja. Amikor egyik udvari filozófusa bizonyította előtte, hogy a csillagok is mind nagy világok, amelyeket azonban fejedelem (sajnos) nem hódíthat meg soha, Nagy Sándor sírva fakadt. Az addig meghódított világ semmi sem volt neki, nem töltötte be folyton fokozódó birtványát.

V. *Károly* is, akinek birodalmában — mint közmondás volt — a nap sohasem nyugodott le, mert mikor Európában letűnt, Amerikában lévő országa felett felvirradt, mégis utolsó éveit mindenről lemondva kolostori magányban éli, hogy az örökkévalóságra elkészüljön.

A keresztény bölcsesség tehát azt javasolja, sőt követeli, hogy a teremtményeket az örökkévalóság szemszögéből nézzük s annak mérlegével értékeljük. A szónokkirály, Aranyszájú Szent János a földi mulandó dolgokat az árnyékhoz hasonlítja. Az árnyék ugyanis annál inkább elnyúlik és nagyobbodik, minél rézsútosabban esik a dolgokra a napvilág. Viszont, ha a nap delelőjén van és a sugarakat egyenesen bocsátja a tárgyakra, az árnyék összezsugorodik és megsemmisül. Így a teremtmények,

ha alacsony földi szempontból vizsgáljuk értéküket, ez nagyobbak tűnik fel. Ámde minél magasabbra emelkedünk és az erény s bölcsesség szemszögéből szinte már az égből nézünk, becsük szinte semmivé válik.

Morus Tamást (1478—1535), az angol oknyomozó történetírás megalapítóját, kiváló író és kancellárt VIII. Henrik angol király hamis vádak alapján porbe fogta és a Tower-börtönbe záratta. Itt barátjával, *Fisher János* rochesteri bíboros püspökkel együtt 1535 július 6-án lefejezték őket. Bűnük volt, hogy VIII. Henrik, a király bűnös viszonyát törvényes házasságnak s őt magát az Egyház fejének elismerni nem akarták. A király nagy emberét, Morust, mindenáron szeretete volna megmenteni, és azért katolikus meggyőződésének feladására akarta bírni. Ámde Morus sziklaszilárdan állott. Igéretekkel, fenyegetésekkel nem tudtak reá hatni. A szívéen keresztül próbálták megfogni. Beküldték börtönébe kedvelt leányát, Margitot, majd feleségét, hogy az irántuk való szánalom őt megpuhítsa. Felesége hivatkozik boldog családi életükre, amely így áldozatul esik.

Morus felveti a kérdést: „És ugyan meddig tartana ez a boldog együttlét?” — „Eltarthatna még vagy 20 évig is”, felelt az asszony. „Legalább 1000 évet mondottál volna, felelt erre Morus. Mert húsz évért ugyancsak nem érdemes lemondani a boldog örökkévalóságról.”

Donoso Cotes (1809—1853) kitűnő spanyol diplomata s katolikus vezérférfit, hazájának párizsi nagykövete, halálos ágyán arról értesül, hogy a császár hadsegédét küldötte hozzá, egészségi állapota felől érdeklődik s részvétét fejezi ki. Erre fejét kissé meghajtja köszönete jeléül, de aztán a feszületre fordítja szemét és halkan csak ennyit mond: „Most már csak egynek van jelentősége, hogy Ő (a Megváltó) tanúsítson irántam részvétet.”

A mulandók helyes értékelése és az örökkévalókkal való összemérés hatalmas rúgó lehet az életszentségre való komoly törekvésre.

Mikor *Szent Bernát* (1090—1153) 52 éves korában

harminc társával a kevéssel előbb (1098) alapított citeaux-i kolostorba lépett, a búcsúzáskor egyik vele tartó fitestvére, Guidó a még kisgyerek öcsikét, Nivárdot átöleli és így szólítja meg. „Nos, Nivárd, mi most elmegyünk. Mostantól fogva minden, minden, amit csak itthon láatsz, a kastély, a kert, a birtok a tied lesz egészen, kizárólag a tied lesz.” A fiúcska erre, aki még az imént pajtásaival vígan játszadozott, nagyon elkomolyodott. Felfogta a szavak mély értelmét. Villogó szemekkel így válaszolt: „Tehát ti örökségül az eget választottátok, nekem a földet hagyjátok, ez az osztozkodás nem igazságos. Nem fogadhatom el.” És csakugyan, amikor kora már erre megérett, a citeaux-i kolostor kapujában ő is jelentkezett és felvételt kért s meg is kapta. Ma a boldogok közt tisztelik.

Magyarhoni Szent Erzsébet, hazánk büszkesége sem gondolkozott másképen. 1207-ben Sárospatakon (mások szerint Pozsonyban) született, s mint életírója róla mondja, lelke mint a napraforgó, kora ifjúságától fogva Istenhez fordult. A világot minden pompájával együtt megveti. Rengeteg sokat szenved. Férjének, Tübingiai Lajos hercegnek halála után a rokonok, gyermekeivel együtt az utcára taszítják és ő — éppen karácsony este volt — istállóban húzza meg magát. Örvendez, hogy a szegény Jézus sorsát oszthatja. Ezért a barátoknál, akiknek harmadrendjéhez tartozott, Te Deumot is mondat.

Később visszakapja vagyonát, de ő azt kórház emelésére fordítja. Megmaradt Krisztus önkéntes szegényének.

Elközelgett földi pályának vége,
Boldogan várja azt,
Az angyalokkal együtt énekel.

Búcsúzóul kijelenti, hogy javairól való lemondását cseppet sem bánja, sőt örül, hogy a világi fejedelemségét megvetette, és arra bízta magát, akiben hitt és akit mindennél inkább szeretett. Bár Erzsébet mindenről le-

mondott, amit a világ becsül és szeret, de azért senki sem mondja őt ostobának avagy szerencsétlennak. Hiszen a teremtményeket a lemondás által a leghasznosabban és legmagasztosabban aknázta ki. 1231 november 17-én húnyt el Marburgban. De mint életírója mondja róla: „Erzsébet lelkébe előbb szállott az ég, mint ő az égbe.”

ISTEN FENNTARTJA A VILÁGOT

Isten a világot nemcsak megalkotta, hanem azt fenn is tartja s minden, még legkisebb teremtményéről is atyai szeretettel gondoskodik. E néhány szó leple alatt sok és mély, a gyakorlati életbe nagyon belevágó igazság rejtelkedik, amelyeket igyekszünk kibontani és megvilágítani.

Isten a világot fenntartja.

Tagadták ezt az angol *deisták*, élükön a deizmus atyjával, Tindallal († 1730), aztán a francia *enciklopédisták*, a német *Lessing* s egyideig *Kant* is. Szerintük a világ semmi külső beavatkozásra nem szorul, mert szerkezete magamagától szépen eljár talán örökre, hacsak valami „géphiba” meg nem akasztja.

Azonban mindezek szemben találják magukkal magának a Teremtőnek tévedéstől mentes nyilatkozatait. Így pl. a Bölcsesség könyvében olvassuk: „Hogyan is maradhatna meg bármi, ha Te nem akarnád és hogyan állhatna fenn, amit Te nem hívtál létre?” (Bölcs. 11, 26.) Pál is hirdeti, hogy Isten „mindent fenntart hatalmának igéjével”. (Zsid. 1, 3.)

Szent Ágoston is nyíltan tanítja, hogy semmi lény, még az ördögök sem tudnának egy pillanatig sem fennmaradni, ha Isten nem adna nekik állandóan erőt, életet, létet.

Ennek az igazságnak első pillantásra a mi tapasztalásunk ellentmondani látszik. Hiszen amit csinálunk, alkotunk, „teremtünk”, nem szorul arra, hogy mi vele tovább is bibelődjünk s fennmarad az és talán túlél bennünket.

Ámde gondoljuk csak meg, hogy mi mit is csinálunk, amikor alkotunk, „teremtünk”? Nem egyebet, mint azt, hogy *a már meglévő anyagot*, a már fennálló törvények szerint módosítjuk, idomítjuk, új formába öntjük. Ennyi az egész és semmi több.

Hiszen mi a dolgoknak, amelyeket létrehozunk, csak „második okai” vagyunk. Az „első ok”, a *teljes ok*, még mindig Isten maradt.

Ugyanis, hogy az az anyag, amellyel mi foglalkozunk valami és nem inkább semmi, ennek állandó oka a Teremtő, az Isten.

Aki akarta, hogy a világ a semmiből kiemelkedjék, annak állandóan akarnia kell, hogy az az ő-semmibe vissza ne hulljon.

Néhány hasonlat a dolgot talán világosabbá teszi. Ha én valakit mélységes örvényből vagy a tengerből kiemelnék s a felett tartanám, nemde állandóan markolnom kellene. Mert ha elengedem, visszaesik oda, ahonnan kiemeltem.

Vagy ha én valamit kigondolok, lelki szemem elé állítok, nemde ezt most már állandóan eszemben is kell tartanom. Amint ugyanis figyelmemet elterelem, abban a pillanatban a gondolatokat meg is semmisítem, a semmibe visszaejtem.

Isten tehát nemcsak azáltal tartja fenn a világot, hogy azt meg nem semmisíti és csupán óvja, nehogy magától vagy rajta kívüli okból tönkre ne menjen. Ő ennél sokkal többet tesz. Szüntelenül alkalmaznia kell teremtő erejét, mondhatjuk folytatnia kell a teremtést, hogy a világ fennálljon s üzemben, működésben maradjon.

„Az én Atyám mindezeideig munkálkodik” (Jn. 5, 17.) — mondja az Udvözítő. És hogy a mindenség az ő-semmibe egyszerűen visszazuhanjon, megsemmisüljön, Istennek semmi egyebet sem kellene tennie, mint pozitív, fenntartó, hatóerejét beszüntetnie. A Teremtőnek ez a fenntartó munkája nemcsak a dolgok létezéséhez, hanem annál inkább *működéséhez* is szükséges.

Tehát, hogy egészen konkréték legyünk, Isten teremtő, közreműködő ereje nélkül nyomban megakadna a léleketünk, megállna a szívdünk s megszűnnék minden szellemi s anyagi tevékenységünk is.

Amit az Úr Jézus mint Istenember a kegyelmi, természetfeletti életről mond: „Nálam nélkül semmit sem tehettek” (Jn. 15, 5.), ugyanoly joggal a fizikai életre is alkalmazható.

Jegyzet. Az isteni közreműködés minden teremtményi működéshez feltétlenül szükséges és nélküle nem tudna a teremtmény aléltságából kilépni és tevékenységre ébredni. Ez az igazság a tudósok között igen vitatott kérdés elé állítja a gondolkodót. Vajjon van-e akkor szabadakarat? S ha van, miképen magyarázhatók annak szabad elhatározásai?

Hogy van szabadakarat, az nemcsak bölcséleti, hanem mondhatnók hitigazság is, hiszen elkezdve az áteredő büntől, csaknem minden hittétel ezt feltételezi és így katolikus ember abban nem kételkedhetik.

A szabadakaratnak viszonya azonban az isteni közreműködéshez és kegyelemhez a rejtélyek rejtélye, amely szinte megfejthetetlennek látszik és szabad vita tárgyát alkotja. A tudósok, akik magukat Szent Tamásról tomistáknak nevezik és akiknek szóvivői Szent Domonkos rendjéből valók, erre vonatkozólag így tanítanak. Isten fizikai tevékenységére van szükség, hogy bármely teremtett képesség közömbösségéből, aléltságából kiléphessen. Ez a szabad és nem szabad tevékenységre egyaránt vonatkozik. Az isteni tevékenység a teremtményt valahogy megelőzi (praemotio physica) és azt már előre minden tekintetben teljesen jellegzi és meghatározza (praedeterminatio physica). Ez az együttműködése Istennek a teremtménnyel az egész tevékenységre kiterjed. A Teremtő tehát a cselekmény okozója, a teremtmény pedig csak eszköz. Isten ugyanis abszolút Úr, és csak az és csak úgy történhetik, amint Ő akarja. És minthogy azt akarja, hogy szabadakaratú tények is legyenek, ám úgy működik közre, hogy ezek a cselekedetek szabadon legyenek végrehajtva. Ez a felfogás mindenestre Isten főuraságát és fenségét nagyon kiemeli és biztosítja.

Ezzel szemben áll az úgynevezett molinista felfogás. A molinistákat Molina Lajos (1535—1600) jezsuita teológusról nevezik így. Ezek ellenmondást látnak abban, hogy valamely cselekedetre Isten fizikai praemotio útján az embert előre indítsa és a cselekedet mégis szabad maradjon. Szerintük tehát Isten, mielőtt az akarat magát valamire elhatározná, készenlétben tartja és felajánlja működését. Az akarat megindulását

mintegy közömbösen várja, az önmagát szabadon elhatározó emberi akarattal mégis egyidejűleg közreműködik. Hogy pedig Isten közreműködését az akarat melyik állásfoglalásához adja meg egyidejűleg, azt úgy magyarázzák, hogy Isten mindentudásánál fogva amúgy is már előre tudja, hogy a szabadakarat milyen körülmények között, mire határozná el magát. (Scientia media.) Ez a felfogás viszont Istennek leereszkedő atyai jóságát emeli ki és a szabadakaratot hathatósabban védelmezi. A kérdést azonban gyökeréig nem oldja meg s a probléma, ügylátszik, gyökerében Isten bölcs szándéka szerint örök titok marad.

Függés

Ami most már a gyakorlati életet illeti, nagyon helyén volna, hogy itt teremtményi feltétlen függésünket nagyon átérezzük. A Földünk a Nap körül minden másodpercben óriási utat tesz meg, hogy körpályáját befussa s bezzeg nem kérdeznék meg bennünket, hogy erre az autobuszra akarunk-e felszállni s azon meddig utazunk. Sőt, ha az emberek s élőlények milliárdjai is vétót emelnének, ez mitsem jelentene. Csak egyetlenegynek van itt beleszólása. Annak, aki a csillagoknak is parancsol s azok, „ha hívja őket, azt mondják: Itt vagyunk!”. (Bár. 3, 35.)

S az is, amit a föld nyújt nekünk, mennyire Istentől függ! Senki sem érzi ezt annyira, mint a földművelő ember, aki talán a legbensőségesebb buzgalommal imádkozza: „Mindeneknek szeme benned bízik, Uram, és te idejében megadod ételüket...” (144. zs. 15.)

Szomorú, mikor ez a függésviszony manap anyyiaknál feledésbe megy. Langbehn beszéli, hogy falusi iskolában a tanító elsorolta a szántóföldön a mezei munkákat s végül feladja a kérdést, vajjon, mikor már minden be van fejezve, mi hiányzik még? Azt várhatta volna az ember, hogy „az Isten áldása!” lesz a felelet. Ámde egyik 13 éves legényke minden további megfontolás nélkül felugorva csak annyit felel: „Hiányzik még a szuperfoszfát!” És hozzáteszi a nagy konvertita: „Ebben az egy szóban egész korunk nyilatkozott meg, amely t. i. mindent magától vár és semmit az Isten áldásától, amitől pedig minden és minden függ.”

Sok nemzet és nép vívott már véres és dicsőséges, sokszor sikertelen csatát legnagyobb kincsének egyikeért, a függetlenségéért, szabadságáért. Az emberiségnek Istennel való, Isten ellen vívott szabadságharca azonban a legszerencsétlenebb, mert teljesen reménytelen és esztelen. Minden bűn ily merénylet. És minthogy valamennyien bűnösök vagyunk, méltán bélyegez meg bennünket az Irás: „Hazug minden ember.” (115. zs. 11.) Hiszen gyakorlatban megtagadja, amit elvben vallani kénytelen. A hazugra pedig nem lehet számítani.

Istennel való szembehelyezkedés feltétlenül mindig szégyennel, az ellene való felkelés vereséggel jár. A mese szerint Michelangelónak egyik ecsetje elbízta magát, mert a mester — finomsága folytán — különös szeretettel őt használta. A dicsekvő ecsetet hasztalan figyelmeztették a mester nyilatkozatára, melyet egyik barátja előtt tett: „Én is csak eszköz vagyok Isten kezében.” „Majd megmutatom én, — szolt erre az ecset — hogy a mester mitsem tehet, ha én nem akarom.” És mi lett a vége? Az akaratoskodó kis ecsetet Michelangelo a földhöz vágta és másnap a többi szeméttel együtt kisperték...

Sokat mond tárgyunkhoz Jörgensennek szellemes meséje is.

A pók büszke önérzettel sétálgatott szőtt hálóján. Egy szála akadt azonban, amely szinte végnélkül a magasba vezetett. Mire jó ez a szál? — gondolta magában. Teljesen felesleges s egyszerűen keresztülharapta. E pillanatban az egész szövet összezsugorodott s mint gyászlobogó lebegett a légben. Ez a magasba nyúló szál az egyén életében, a társadalomban és a népek sorsában a függés a Teremtőtől...

A Teremtőtől való függés megfontolása s átérzése lehet mélyen megalázó. Mily semmi az ember *magában* véve. Szinte felfoghatatlan, tüneményes semmi. A kisujját sem tudja Isten fenntartó és közreműködő ereje nélkül megmozdítani. Minden lélekzetét, érverését, szíve minden dobbanását más tartja számon, akinek kényétől, kedvétől függ, mikor mondja: Elég! Ha tehát az ember

magamagát keresi, vajjon mi egyebet keres, mint semmit, s belefut a saját semmiségébe.

Atézérték ezt az oly élelátású szentek, de még maga az Istenember is, aki *mint teremtmény*, magát az Atyánál végtelenül kisebbnek érzi. (V. ö. Jn. 14, 28.) Ezért imádja Őt oly hódoló tisztelettel, azért olvad fel egészen az Ő akaratának teljesítésében. De másrészt ez a közvetlen függés a Végtelentől olyan alapigazság, amelyen minden emberi nagyság épül, ha fontolóra vesszük, hogy szinte egyet jelent az Istenhez való legszorosabb tartozandósággal.

Istenhez tartozandóság

A teremtés tényéből és a teremtmények Istentől való függéséből önként következik a teljes és kizárólagos tulajdonjoga Istennek minden alkotására. Ez a tulajdonjog oly gyökeres és feltétlen és mindenre kiterjedő, hogy hasonlatot az egész természetben nem találunk rá. Ha azt állítanám, ez a mű az *enyém*, mert én alkottam, Isten méltán azt kérdehetné, de ki teremti állandóan az anyagot, amelyből alkottál, ki tartja azt fenn? Ki adta neked az eszmét, a tehetséget, ki adta meg a lehetőséget, hogy akár valamit gondolj vagy a kezedet felemelheted? És be kell vallanunk, hogy biz' az én „művem” sokkal inkább Istené, mint az enyém. De így vagyunk még a saját testünkkel, annak érzékeivel, lelkünkkel és annak képességeivel is. Ez mind teremtoi és fenntartói jogon inkább Istené, mint az enyém. „Övé a Kelet, Övé a Nyugat, Övé az Észak és Délnek földje. Valamennyi békén nyugszik az Ő kezében” — mondja Goethe. Csak az volna bennem vagy kívülem nem az Övé és így Tőle független, amit nem Ő teremtetett tart fenn. A bűnnek tehát egyik legnagyobb aljassága éppen abban nyilvánlik meg, hogy Istennek tulajdonait, teremtményeit használja fel a vétkező a Teremtő sértetésére.

Midőn *Windhorst*, a nagy német katolikus vezér a családi otthonból távozva édesanyjától búcsúzott, ez tinta-

tartót és tollat adott fiának emlékebe és így szólt: „Vedd ezt mint elhúnyt édesatyád hagyatékát! Jaj neked, ha másra használod, mint ami nemes és keresztényies!”

Fourier Szent Péter édesatyja pedig a halála küszöbén levette kis hálósipkáját és azt alázatos magatartással kezében tartva így szólt: „Sohasem mernék fejedelem előtt megjelenni másként, mint levett kalappal és meghajolva. Nos, a legfőbb Fejedelem előtt sem akarok másképen viselkedni. Ő adta nekem lelkemet és éppen abban vagyok, hogy azt neki visszaadjam. Azzal a tisztelettel akarom ezt tenni, amely Őt megilleti.”

A feltétlen *függés* tehát egyrészt megalázó, de viszont másrészt az embernek Istenhez való szoros *tartozása* mérhetetlenül felemelő: Istennek kizárólagos és elidegeníthetetlen tulajdona vagyok. De több! Fogadott gyermeke! Sőt a kegyelem által természetének részese és így rokona.

Titus császárnak megszélidített szarvasa volt, amely kertjében szabadon járhatott és a legjobb takarmányban részesült. Hogy pedig sértetlen maradjon s valamelyik vadász rá szemet ne vessen, nyakán egy táblán felírást hordott: „Noli me tangere! Caesaris sum!” „Ne érints, mert én a császáré vagyok!”

Minden ember teste, lelke, becsülete, vagyona tiszteletet és kíméletet érdemelne, mert az ember Istené!

Hajdanában egyik elemi iskolai olvasókönyvben a következő kis verset találtam:

Végig bevonva csillagpaláttal
Ővé az égbolt, Ővé a hajnal,
Ővé a napfény, Ővé a villám,
Ővé a virág a bércek ormán,
Ővé a szellő, Ővé az illat,
Mely a virágból égbe felhat.
Ővé az ég, föld s mit lát a szem.
Csupán, csupán az ember szíve nem?!

AZ ISTENI GONDVISELÉS

A világteremtés és fenntartás tényéből, de meg Istennek minden tulajdonságából, nevezetesen bölcsességéből, jóságából s mindenhatóságából önként is szükségképen következik, hogy van isteni *Gondviselés*.

Már a nagy lángelme, Szent Ágoston előtt is ez oly világos volt, hogy a Gondviselés tagadása szerinte egyértelmű a vallástalansággal.

Tagadója ennek az igazságnak mégis elég akad.

Ellenfelek

Ilyenek a *materialisták*, akik közt a régi *epikureusok* vezetnek. Ezek mindent a véletlennel magyaráznak. Aztán a *racionalisták*, köztük a *deisták*, akik a változhatatlan természeti törvényeken kívül semmi mást elismerni nem akarnak, továbbá a *fatalisták*, akik mindent a kikutathatatlan sötét „végzet” számlájára írnak. Az újabban ismét szót kérő *asztrológusok*, akik azt hirdetik, hogy az emberi sors a csillagokban van megírva.

Mindezekkel szemben az Egyház a vatikáni zsinaton szent komolysággal hirdeti: „*A mindenséget, amelyet Isten megteremtett, ugyancsak Ő gondviselésével óvja és kormányozza; elér erejével egyik végtől a másikig és a mindenséget kellemesen igazgatja.*” (V. ö. Bölcs. 8, 1. Denz 1784.)

Ezt a hittételt is az isteni kinyilatkoztatás számtalanszor alátámasztja. Hogy az ószövetségi Szentírásból csak egy helyet említsünk: „Isten nem tart senki személyétől és nem fél senki rangjától: „hisz (a) kicsit és nagyot is ő alkotta és egyaránt viseli gondját mindenki-
nek.” (Bölcs. 6, 8.)

Az újszövetségi Szentírás pedig éppen azt javallja, hogy bizonyos szent és okos könnyelműséggel vessük magunkat a szerető atyai Gondviselés karjába: „Ne aggodjatok — olvassuk Máténál (6, 25—29.) — éltetekről, mit egyetek, se testetekről, mibe öltözzetek... Nézzétek az ég madarait, hogy nem vetnek, nem aratnak, sem

csűrökbe nem gyűjtenek és a ti mennyei Atyátok táplálja azokat... És a ruházatról mit aggódtok? Nézzétek meg a mezők liliomait, mint növekednek, nem dolgoznak és nem fonnak, pedig mondom nektek, hogy Salamon minden dicsőségében sem volt úgy öltözve, mint egy ezek közül.”

A Szentatyák egész könyveket írtak a Gondviselésről. Lactantius (260—340), az őskeresztény író nyíltan hirdeti: „Aki a Gondviselést tagadja, Istent is tagadja, s aki hisz az egy Istenben, hisz a Gondviselésben is.” De a legújabb időkig az aszketikus irodalomban folyton visszatérő s mindig időszerű tárgy az isteni *Gondviselés*.

Nem csoda! Hiszen nincs hitigazság, amelyet annyi ellenvetés ellen kellene megvédelmezni s oly nehéz másokkal, sőt bizony olykor magunkkal is megértetni, mint éppen a Gondviselés.

Mindennek oka részben a félreértés, de meg természetes irtózásunk a szenvedéstől. A boldogságra teremtett s boldogságszomjas ember nem tudja, sőt nem is *akarja* megérteni, mikor nála, éppen nála a Gondviselés csapásokban, keresztekben érvényesül.

Először is meg kell jegyeznünk, hogy a teremtés, fenntartás s Gondviselés a legszorosabb kapcsolatban vannak, s szinte egy és ugyanazon isteni munkának különböző megnyilvánulásai. Isten teremt, fenntart, közreműködik, hogy *művét célhoz vigye*. Ez az isteni *Gondviselés* által valósul meg.

Nem apró kiigazítások, foltozások, helyesbítések tehát a Gondviselés intézkedései, hanem a teremtéskor a természetbe írt törvények folyományai.

Ámde, mikor Isten ezeket a törvényeket megalkotta, már abba előre beletervezte összes teremtményeinek, főleg választottainak érdekeit, javát, üdvét és boldogságát. Beleszámította hibáikat, erényeiket, imáikat, jócselekedeteiket, ezeket előre látva.

Már örök terveibe felvette — mint bölcs törvényhozó — a kivételeket is (csodákat), amelyek olykor szükségesegek, hogy magát igazolja, kinyilatkoztatásaira pecsél-

tet nyomjon s kegyét, igazságosságát egyesek s a közjó érdekében különösen gyakorolja. A pogányságnak minderről nemigen volt fogalma s a sorsot *vaknak* képzelte. A zsidóság a sorsnak már szemeket adott s lett belőle a „*providencia*”, ami annyit jelent, mint *előrelátás*. A kereszténységnek volt fenntartva, hogy a providenciának szívet is adjon s így lett belőle *Gondviselés*.

Mielőtt a nehézségekre lehetőleg megfelelnénk, előre kell bocsátanunk, hogy távolról sem ígérjük, hogy minden rejtélyt meg tudunk oldani. Ha valamiben, ám ebben a kérdésben bölcs okokból kimérte Isten a tudás határait.

Bizonyos, hogy általános válasz minden ellenvetésre az, hogy Isten nem is akart, de nem is tudott volna *legtökéletesebb* világot létrehozni. Ez a világ Isten volna, ami ellenmondás. Hiányok tehát kisebb-nagyobb mértékben minden világrendben mutatkoznának. De az bizonyos, hogy a Teremtő céljának minden világrend s így a miénk, amelyben élünk is, pompásan megfelel. Ilyen vagy amolyan szempontból megdicsőíti Istennek tökéletességeit. Ezt a tényt nem cáfolják meg azok a korcs és torz alakok s rendellenességek sem, amelyek a természet törvényeinek összeütközéséből származnak. Még ezek a jelenségek is, Szent Tamás szerint, növelik a változatosságot s így Istennek létgazdagságát visszatükrözni segítenek. Még a pszichopatológia tüneteiben, az ú. n. lelki betegségekből is bizonyos titokzatos, megdöbbentő törvényszerűség s mélység nyilatkozik meg s így ezek is Isten végtelen bölcsességét szolgálják. (Schütz.)

Azt sem szabad felednünk, hogy az isteni Gondviselés egyetemes s így minden legkisebb teremtményt felölel. Annyi érdekeket kiegyeztetni teljes lehetetlenség volna, úgyhogy egyes lények ne szenvedjenek. Ez már egyszer a teljességnek összhangjához tartozik.

Végül tudnunk kell, hogy bár a Gondviselés elkezdve minden legkisebb fűszáltól, rovartól, egészen fel az angyalig, minden teremtményre kiterjed, de nem *egyforma* *lokban, mértékben*. Ez függ az illető teremtmény jelentő-

ségétől, hogy t. i. a Teremtő megdicsőítésében milyen szerepre hivatott.

Ily értelemben mondja Szent Pál is: „Vajjon az ökrökre van-e gondja az Istennek?” (I Kor. 9, 9.) Mindenesetre van! De távolról sem oly fokban, mértékben, mint a halhatatlan lelkekre. Nevezetesen van gondja választottaira, akik hűségükkel, kegyelmével való közreműködésükkel különös jogcímet is birtokolnak a róluk való gyengéd gondoskodásra.

De ezek után lássuk most már a Gondviselés ellen támasztott leggyakoribb ellenvetéseket.

Az igazak szenvedései*

Sokak szemében ez a nagy világtervnek egyik gyenge oldala, Achilles-sarka.

És valóban, ha *úgy nagyjában* megfigyeljük az igazak életét s összehasonlítjuk azok sorsával, akik Istent feledik és vele haragban élnek, — valami nyomasztó, lehangoló eredményre jutunk.

Isten hű gyermekei nagyobbára a szegény, lesújtott, keresztviselő népből kerülnek ki.

Igen gyakran megható lelkiismeretességgel töltik be Istennek és Egyházának parancsait, akiknek még *száraz kenyérből* is alig jut, míg azok, akik duslakodnak, könnyelműen túlteszik magukat minden isteni s emberi törvényen.

Betegágyon látni hosszú éveken keresztül ártatlan anygali lelkeket, míg fekete, szennyes jellemű egyének majd kicsattannak az egészségtől s élük világukat. *Szegény napszámot*, aki fárasztó, veritékes munkával szerzi meg filléreit, akárhányszor éveken, sőt egész életén keresztül otthon nyomor, hideg szoba, sírás fogad, pedig ez a szegény ember féli Istenét s nem szegné meg a viláért sem az ő törvényeit; másik munka nélkül, család-

* V. ö. Müller Lajos S. J.: Az isteni Gondviselés. A Jézus-társasága kiadása. 1915.

sal hírnévhez, uzsorával milliókhoz jut s örömmámorban úszik egész életében.

Hol itt az igazság? Hogyan illik mindez a bölcs világtervhez?

Először is óvakodnunk kell, nehogy a világot túlsótét színekben lássuk. Ahol túlzás van, ott nincs igazság!

Nem csupán szenvedés az emberi élet, annál kevésbé az *igazak élete*. Hogy ne is szóljak a lelki örömről és békéről, mely éppen az igazak kiváltsága s az örök boldogság előíze, mennyi sok, tiszta örömet ad a szép természet, a családi élet, a tudomány, a művészet, amelyek mind az igazak örömét is alkotják.

Ha az élet csupán szenvedés volna, miért tekintenénk vissza oly szívesen gondtalan gyermekéveink örömeire és miért ragaszkodnánk mégis a földi élethez annyira, és miért válnánk meg attól könnyes szemekkel? Szóval túlzás az, mintha az igazak élete *csupa* kálvária volna, s a Teremtő ugyancsak nem szívesen látja, ha még az igazak is szüntelen duzzognak s nincsenek vele megelégedve. A világfájdalmas felfogás éppen oly kevésbé keresztény világnézet, mint az élvhajzászat.

De jól van! Fogadjuk el, hogy a Gondviselés az igazakkal szemben bizonyos szigorú, némelyek szerint „kíméletlen” eljárást követ; eshet-e árny azért az isteni bölcseségre s jóságra? Legkevésbé sem.

Miért szenvednek ugyanis az igazak?

1. Az *igazak szenvedésének egyik fő s nagyon méltányos oka* előző életük bűne.

Mauricius görög császár az emberi hatalom, pompa delelőjén állott s keresztény szempontból sem eshetett kifogás alá. Sorsa, amely oly irigylésreméltónak látszott, hirtelen fordulatot vett. Seregei, melyeket egyízben a kellenél szigorúbban megkorholt, fellázadtak ellene s egy Fokasz nevű közvitét kiáltottak ki császárnak. Mauricius most családjával együtt futni, menekülni volt kénytelen.

Hajóra száll. Ámde, mintha csak minden összeesküdött volna ellene, a kitörő szélvihar lehetetlenné tette,

hogy a partokat elhagyja. Kiszáll tehát ismét, hogy a szárazföldön keressen menedéket. Itt azonban felismerik. Visszahurcolják siránkozó családjával együtt székvárosába. Itt, miután öt gyermekét maga előtt látta elvérzeni, maga volt kénytelen fejét a hóhér bárdja alá helyezni. Ő azonban nem nyitotta panaszszóra ajkát. Áldotta az Urat s szüntelen a Zsoltáros igéit ismételte: „Igazságos vagy, Uram, és ítéleted igaz.” (118. zs. 137.)

És ugyan mit tett a szerencsétlen, hogy ily kétségbejuttató sorsban Istennek igazságos ítéleteit ismerte fel. Elmondjuk röviden.

Bizonyos alkalommal háborút viselt az avarok királyával, ki seregeiből mintegy ezer derék vitézt ejtett foglyul. A háború befejezése után az avar fejedelem visszakínálta a foglyokat tekintélyes váltságdíj fejében. A császár nem akart fizetni. Az avar erre engedett, sőt többször alábbhagyott a díjból s végül igazán méltányos, sőt kicsiny összeget követelt. A császár azonban azt sem akarta megfizetni. Az avar erre kivégeztette a foglyokat, kiket császáruk oly kevésre becsült. Nemsokára a császár álmában Isten ítélőszéke előtt látja magát, ahol a kivégzett hősök lelkei bosszúért kiáltottak ellene az igaz Bíróhoz.

Az Úr erre így szólott Mauriciushoz: „Hol akarsz bűnhődni vétkedért? A földön vagy az örökkévalóságban?” És midőn a császár nagybölcsen inkább a mulandó életet választotta vezeklésre, elhangzott az ítélet: „Adjátok át őt Fokásznak!” A többit már elbeszéltük.

Ime az egyik ok, miért éri az igazakat annyi szenvedés e földön; előző életük tévedései, bűnei. Most talán igaz, jámbor, istenfélő, tiszta életű vagy. De az voltál-e mindig?

És ha nem, megbűnhődte-e már komolyan s igazán a lefolyt életed vétkeiért, hibáiért?

Ha Isten elvette volna tőled az életet, hol volnál most? Az égben? Talán a legjobb esetben a tisztítóhelyen, ahol sokkal szigorúbban kellene vezekelned.

Ez a gondolat adta a nagy Szent Ágoston ajkára ez emlékezetes nyilatkozatot:

„Itt égess, Uram, engem, itt vágj, csak aztán az örökkévalóságban légy irgalmas.”

2. A szenvedés az igazak próbaköve.

Amint a próbakő szerez az aranynak becsületet, úgy szerzi meg a szenvedés az igaznak az érdemlett dicsőséget.

Nagy kitüntetés már magában véve is a próba. Haszontalan, értéktelen dolgokkal nem szoktunk kísérletezni, mert előre látjuk, hogy ez csak beigazolná silányságukat s tönkre tenné azokat. Próbára csak nemes s értékes dolgokat érdemesítünk. Szodomát és Gomorrát az Úr nem próbálta ki, hanem egyszerűen elpusztította, míg ellenben Ábrahámnak, az ő hű szolgájának kemény, mondhatnám, hajmeresztő próbát kellett kiállania. Gondoljunk csak arra, midőn az Úr egyetlen fiának, összes reménységének véres feláldozását követelte tőle.

Az evangéliumi dúsgazdagot nyomor, betegség, megaláztatások által nem próbálta meg az Úr, de ugyanakkor a szegény Lázár élete mi egyéb volt, mint rettentő megpróbáltatás.

A próba tehát megtiszteltetés Isten részéről. „Mivel kedves voltál az Istennek, megpróbáltatásnak kellett érnie téged.” (Tób. 12, 13.)

„Próbára tesz titeket az Úr, a ti Istenetek, hogy kiderüljön, szeretitek-e Őt teljes szívetekből és teljes lelketekből vagy sem.” (Deut. 10, 3.)

És erre Istennek teljes joga van. Az Úr kimondhatatlan sok gondot fordít minden lélekre, pazar kézzel szórja reá kegyelmeit. Most már látni akarja, mint valamely jó tanító-nevelő, mire vitte a növendéke?

A szenvedés a vizsga, amelyben az Isten növendéke bemutatja a tanítás és nevelés eredményét.

„Észrevetted-e szolgámat, Jóbot? Nincs a földön hozzá hasonló férfi.” (Jób. 2, 3.) Szól az Úr nagy megelégedéssel,

mikor szolgáját annyi csapás után is hűségesnek találta.

Ez a próba másrészt az igazakra kimondhatatlanul *hasznos*.

Lehetne-e ez másként? Az az Isten, ki Egyszülöttét adta értünk, okozhatna-e nekünk haszon nélkül fájdalmakat?

Az Udvözítő mennyit, de mennyit szenvedett, hogy szeretteit minden felesleges, rájuk káros vagy haszontalan kínoktól megmentse. Felszállt érted a kínok fájára, hogy téged a pokoltól s lehetőleg a tisztítóúttól is megmentsen. Vajjon szegezne-e téged a keresztre, ha az neked hasznos s üdvös nem volna?

Nézd az anyát, ki gyermekét az orvos kése alá tartja. Ó, mennyivel inkább maga szenvedné el a sebet, melyet gyermekén ejtenek! Mégis odatartja a gyermeket s annak minden sírása, hánykolódása, vonaglása nem csökkenti az Ő irgalmas, jóságos kegyetlenségét. Odatartja a gyermekét, mert e műtét a gyermek életét mentheti meg.

Ámde Isten jobban szeret, mint minden anyaszív együttvéve. Hiszen minden anyaszívbe Ő ejtett egy-egy cseppet a maga szeretettengeréből. Hogyan telnék tehát gyönyöre a te vergődésedben, gyötrődésedben? Hogyan tudná nézni, túrni a te szenvedésedet, ha az neked nagyon, de nagyon szükséges és hasznos nem volna? Ime az okok:

a) Légy bár igaz, légy bár a kegyelem állapotában, de az áteredő bűn sok rossz hajlam gyökereit ültette szívedbe. Ott lappang szívedben ellenséged a szenvedély, a hiúság, érzékiség, kapzsiság, góg s egyéb veszélyes hajlam.

Isten sokkal inkább szemmeltartja azokat, mint jómagad. Segítségére siet, mintegy beolt téged a szenvedélyek járványa, betegsége ellen.

A szenvedő szívnek nincsen kedve a világra kacsinogni, a mulandókat hajszozni; reá hiú ábrándok minden izüket veszti. A földi kincs értéktelenné válik számára, az érzékiség nem kápráztatja, kábítja. A nagyzás hóbortja

szinte nevetségessé lesz előtte. Be van oltva minden veszélyes ragály ellen. Az Úr a szenvedés által fertőtlenítette. Nem mutat-e ez gyengéd, vigyázó gondoskodásra? Ki tudja, minő állapotban volna lelked, lennél-e igaz, lennél-e Isten gyermeke s a menny örököse, ha az Úr be nem oltott volna a szenvedés ellenmérgeivel? Ki tudja, hová fejlődnek az a hajlam, mely benned szunynyad, ha a kereszt vissza nem fojtja, le nem nyirbálná vad hajtásait?

b) A kereszt fejleszti ki lelki képességeidet s juttat életszentségre.

Az olasz Carrarában bányásszák a leghíresebb fehér márványt. Bizonyos úriember jött egyszer a kőfejtés helyére. Nézegeti, kutatja, tanulmányozza a nagy s durva márványtömböket. „Ugyan mit keres?” — kérdi tőle a munkás.

„Szentet keresek” — volt a furcsa felelet. „Akkor menjen az úr a templomba. Itt kövek vannak, nincsenek szentek.” Az úr mosolygott. Végre rátalált arra, amit keresett. „Itt a szent.” Úgy is lett. Megvette a követ, műtermébe szállíttatta s szentet faragott belőle, méltót, hogy oltárra kerüljön. Isten is így tesz. Sokszor meglehetősen otromba, nyers követ vesz munkába. Más nincs benne, csak a képesség, hogy szentté legyen. És Istennek ez elég. Előveszi eszközeit, aztán csattog a véső s kalapács. Eleinte nagyobb, durvább darabok hullanak le, aztán már csak porszerű törmelék. Ha a márványnak érzése volna, bizonyára jajszavakra fakadna: „Hagyj nekem békét! Én nem akarok szentté lenni.” De a művész nem kegyelmez. Lassankint kialakul a szépséges, nemes arc, a klasszikus, finom vonások, erőteljes kebel, az izmos karok.

Csapások nélkül durva, értéktelen kődarab maradt volna — most ragyog az oltáron, tisztelettel övezik.

Ime, a szenvedés mesterművei.

A szenvedés sokszor percek alatt műveli, amit alig tud elérni a lélek hosszú gyakorlatok által.

Hirtelen — szinte szédítő magasságba emeli a kereszt.

Édesanya, ki két kitűnően felnevelt s kiképzett fiát küldte a harctérre, sürgönyt kap az ezredestől: „Nagyságos asszonyom! Fiai hősi halált haltak!” Az anya összekulcsolta kezét, „Isten adta, Isten elvette őket, legyen áldott az Ő neve!” Néma, mélységes fájdalommal szívéből oly megadást, oly hősi erényeket fakasztott, minőket soha semmi elő nem varázsolt volna.

c) Végül hogy ne is említsük az *égi jutalmat*, mire nézve Szent Pál megjegyzi, hogy nem is méltók a földi szenvedések, hogy azokkal az értük járó égi jutalmat összemérjük. (V. ö. Róm. 8, 18.) A szenvedés nyújtja a legnagyobb s mondhatná egyedüli biztonságot (amennyiben biztonságról szó lehet), hogy az örök üdvre ki vagyunk választva — szemelve.

A Szentlélek Pál apostol ajka által hirdeti, tanítja, hogy Isten, „akiket eleve ismert, ezeket eleve arra rendelte, hogy hasonlóké legyenek Fia formájához”. (Róm. 8, 29.)

Ámde mi teheti az embert hasonlóbbá Krisztushoz, mintha ártatlanul, a kegyelem állapotában tűr és szenved?

Lehet-e valami boldogítóbb, megnyugtatóbb, öröndetesebb tudat a földön, mint a biztos, bátorító remény az örök üdvre? Ámde az ilyen bizalmas reményt úgyszólván egyedül az ártatlan szívvel viselt külső és belső szenvedések öntik lelkünkbe.

Minden más jele a választottságunknak könnyen tévedésbe ejthet. Az ember sokat imádkozhatik, böjtölhet, áldozáshoz járulhat, alamizsnálkodhatik — s e mellett magát rászedheti lelki állapotát illetőleg. A szenvedés üti a jámborságra az isteni jóváhagyás pecsétjét.

Ha Istennek nem tetszenél, a szenvedés *érdemkeresztjével* nem tüntetne ki.

A bűnösök szerencséje

A másik, amit sokan az isteni gondviselésnek ellentvetnek, a bűnösök szerencséje.

Ha Isten csak egy napra reám bízna a világ kormányzását, — gondolod magadban — bezzeg majd csinál-

nék én rendet. A jó embereket mind összeszedném, állásokba, zsiros falatokhoz juttatnám. Hatalmat adnék kezükbe s megakadályoznám, hogy a rosszak felettük uralkodjanak s őket elnyomják, kiszipolyozzák. És valóban miért nincs így, mikor Isten azt oly könnyen megtehetné? Mily szép volna akkor az élet! És egyáltalán minek is túri Isten a gonosz embert itt a földön?

Sőt mint a „tapasztalás” bizonyítja, a rosszak — honnan, honnan nem — valami csodálatos protekciót élveznek, előrejutnak, gazdagodnak, jómódban élnek s minden sikerül nekik.

Hol itt a pártatlan igazság?

Nem új ellenvetés!

Maga a Zsoltáros is élénk tükrözi ezt az emberi gondolkodásmódot: „Az én lábam . . . majdnem megingott, lépésem majdnem megtántorodott, mert elfogott a gonoszokkal szemben az irigység, amikor láttam a bűnösök jólétét.” (72. zs. 2, 3.)

De aztán csakhamar megadja a feleletet erre az önmagának adott ellenvetésre. Alighogy újból körültekint, keresi a gonoszokat, de már nem találja: „Mint pusztulnak, vesznek el egy szempillantás alatt! Tönkre mennek gonoszságuk miatt.” (U. o. 191.)

a) Először is igaz-e az, hogy a *bűnösök mind* vagy többnyire szerencsések? Tehát az istentelen, vallástalan élet valóságos varázsvessző volna, mellyel az ember csatlakozhatatlanul pénzhez, élvezethez s egyéb földi előnyökhöz jut, avagy talizmán a bajok, betegségek, szenvedések ellen?

Ha ez így volna, a világ fiai de kiaknáznák azt. Ámde úgylátszik, ők maguk sem biznak ebben a tantételben.

A tapasztalás számtalanszor reájuk cáfol.

És valóban, forduljon elő valamely vasúti katasztrófa vagy egyéb szerencsétlenség, csakis a jók pusztulnak el s a rosszak mind épen maradnak? A városok bombázásánál csak igaz, jámbor s istenfélő emberek pusztultak el? Alig hinném. Biz' elpusztul ott jó s rossz egyaránt. A villám se mindig éppen a legjobb ember házába csap. A kórházak sem éppen csak az igazakkal telvék. És a

fogházak? A bűnösök szerencséje tehát kissé túlhajtott dolog, s ebben éppen a gonoszok bíznak legkevésbé. Pedig ők abban szakértők volnának. Jöjjön csak valamely csapás, szerencsétlenség, bezzeg telnek a templomok s sokan megtanulják a „Miatyánkot“, amelyet már réges-régen elfelejtettek. A jelen háború is hányat tértett vissza Istenhez, aki a béke idején róla tudni se akart.

Valóban nem minden rossznak van jó sora, sőt biztosan állíthatjuk, igen sok rossz embernek nagyonis rossz dolga van. A biblia s történelem telve ilyen példákkal. Gondoljunk a vízözönre, gondoljunk Júdásra s az istengyilkos Jeruzsálemre!

Hány fiatalember teszi tönkre rendetlen, erkölcstelen életével az őt kecsegtető családi boldogságot s hordozza egész életén át a borzasztó betegség keresztjét!

Hány fiatal leány egyetlen bűn által teszi tönkre egész jövőjét, szerencsését, becsületét!

Lássuk aztán a bűnösök „szerencsését“ a családi életben. Nem mind arany ám, ami fénylik. Békés, biztos családi fészket csakis az erényfa ágai közé lehet rakni. Ahol nincs istenfélelem, ott nincs is kölcsönös megbecsülés, nincsen megértés, nincs türelem, egymás iránt nincs kímélet, mert itt nincs és nem is lehet igazi szeretet.

És akkor a családi élet előbb vagy utóbb pokollá változik. Azt mondod, nincsen pokol? Hát csak kopogtass be, vagyis inkább nyiss be kopogtatás nélkül a modern családok körébe. A poklot majd feltalálod, hű képét annak a másíknak, melyet sokan tagadnak, mert rettegnek tőle.

De legyen bár a bűnös külsőleg szerencsés, a boldogságát ne irigyeld tőle. Lehet-e igazi boldogságot képzelni a zilált s bűnfekélylepte szívben?

b) A bűnösök szerencsését még kevésbé tartjuk majd irigylésreméltónak, ha meggondoljuk, hogy a bűnösök, ha szerencsések is, ugyan m i b e n szerencsések?

Az anyagiakban, földi, mulandó dolgokat illető váltalataikban. És ez igazán nem is csoda, sőt az lenne csoda, ha nem így volna.

Hiszen nekik mindenük a föld. Minden gondjukat, tehetségüket, idejüket csakis erre irányítják. Valóban

nem csekély szellemi s anyagi erőket fektetnek be vállalataikba. És hozzá félredobva lelkiismeretet, szentnek tartanak minden eszközt, amely önző céljukhoz vezet. Akárhányszor bámulatos áldozatkészséget s önmegtagadást fejtenek ki, s egész életet szentelnek egy-egy üzletre vagy vállalkozásra. Nem volna-e csoda, ha mégse menne? Hogyan? Hát Isten minduntalan belenyúljon a világrend kerekeibe s akassza meg azokat? Ez igazán nem volna bölcs s Istenhez méltó eljárás. Hadd találják meg tehát a világ fiai azt, amit annyira keresnek! Hadd boldoguljanak! Hiszen elvégre, amit elérnek, mi egyéb, mint szép szappanbuborék? Ha már annyi fáradsággal s áldozatokkal fújták fel, hadd gyönyörködjenek benne, míg szét nem pattan.

A világnak ezek a rabszolgái egyébként is mi másért dolgoznak, mint hogy Isten gyermekeit, választottait kiszolgálják? Mert itt a földön minden csak a választottakért van. Az egész nagyszerű világdráma célja az igazak üdve. Így tehát még a bűnösök elért sikerei is valami módon az igazak előnyére és üdvére válnak. De még gonoszságuk és az igazak elnyomására irányított törekvésük is az igazak nagyobb javára szolgál. Szépen mondja Szent Ágoston: „Miért vannak a gonoszok a világon? Vagy azért, hogy megtérjenek s ők is igazak legyenek, vagy azért, hogy általuk az igazak az *erényben gyakoroltassanak*.” Tehát minden az igazakért. Éjjeli zenét, szerenádöt adnak valakinek. A kedves dalamokat ugyan élvezik a szomszédok is, az egész környék. De ezzel a zene rendezője édeskeveset törődik. Az egész az ünnepeltnek szól. Így tesz Isten is. Minden a választottakért! Értük kel fel a nap s nyugszik le. Értük ragyognak a csillagok. Értük váltakoznak az évszakok, értük termi meg a föld gyümölcseit. Értük nyílnak a virágok, dalol a madárka, csobog a csermely. Minden a választottakért, a többi csak úgy mellékesen élvezi az Úr jótéteményeit. Minden a „választottakért, hogy elnyerjék a Krisztus Jézusban való üdvösséget”. (II Tim. 2—10.)

c) Még kevésbé van okunk duzzogni a Gondviselés

türelme ellen, ha kissé megfontoljuk, hogy többnyire miért jutnak éppen a bűnösök előre. Általános a panasz, hogy a vallásos emberek, legyenek azok gazdák, iparosok, kereskedők, hivatalnokok, sőt maguk a katolikus népek háttérbe szorulnak s nem tudnak vallástalan vagy nem-katolikus vetélytársaikkal szemben boldogulni.

De miért? A vallásban rejlik az ok? A jámbor életben? Sőt éppen ellenkezőleg. Azok a katolikus nemzetek, melyek hanyatlásnak indultak, nagyok s hatalmasok voltak, amíg őket *katolikus szellemben kormányozták* s bennük a katolikus elvek kifejtették jótékony, üdvös hatásukat. Hanyatlásuk lépést tart a katolikus elvektől s élettől való eltérésükkel. Most már nagyon nehéz túlsúlyra jutott ellenfeleikkel szemben boldogulniok. De hogy a helyzet idáig jutott, azt maguknak tulajdoníthatják!

Öreg rigómadár ül a faágon kicsinyeivel, miközben szántóvető ember kendermaggal hinti tele földjét. A kicsinyek kíváncsian nézegetik az előttük ismeretlen műveletet. Midőn a szántóvető kész volt munkájával s eltávozott, kíváncsian kérdezősködnek anyjuknál. A tapasztalt öreg pedig feleli: hurkot, hálót és kemény fogságot vetettek most számotokra, jó lesz idejekorán kiirtani a magvakat. A kicsinyek nem vették komolyan az öreg tanácsát. A veszély nagyon távolinak s valószínűtlennek tűnt fel előttük. Midőn a kender kihajtott, az öreg újból megismételte tanácsát, de hasztalan.

A kender pedig nőtt. Hullott rá az eső, melengette a napsugár. Megérett, csináltak belőle hurkot s hálót s kemény fogságot a rigófiak számára. Most már későn volt védekezni. Miért nyomja el a rossz a jót? — kérded. Miért hagyja a jó a rosszat a nyakára nőni? — kérdem én viszont.

A rossz a jónak vállán emelkedik fel.

A rossz a jónak a pénzén szerkeszti a vallástalan ujságot, mely rombolja a hitet s erkölcsöt. A rossz a jónak a pénzén s szavazatával kap mandátumot s hozza a vallásüldöző törvényeket.

A rossz a jónak a pénzén állít felekezetlen iskolá-

kat, árvaházakat s nevel hitközömbös, vallástalan generációt. Mikor aztán katolikus mivoltunkból magunkat egészen kivetkőztetve érezzük, akkor nagy képpel sopánkodunk és csodálkozunk, hogy a jó Isten mindezt elnézi! Igen! Elnézi Mert nem hiába adta az észet az embernek, hanem hogy használja azt. Ha az igazak nem hallgatnak a jó szóra, ha nem akarnak összetartani, hanem az ellenfeleik kegyes mosolyáért elveiket szegre akasztják, élvezhetik gyávaságuk fanyar gyümölcsseit. A rosszak szerencséje tehát voltaképen legtöbbször az igazak élehetlensége.

d) Egy másik oka, hogy az Isten miért nem töri le a gonoszt, az ő nagy szíve s végtelen irgalma. Ha Isten csupán végtelen igazságos volna, bizonyára nyomban kivágná a terméketlen fügefát. De nem teszi, mert irgalma és jósága türelemre serkenti. Talán kedvezőbb, gondosabb kezelés ismét termékennyé teszi azt.

Lám Ágoston is hajdanában korhadt fa volt Isten kertjében. De Isten nem vágta ki, hanem tűrte s várt hosszú éveken át. Édesanyja e közben sok ima s könnyhullatással ápolgatta ezt a fát. Végre a kegyelem napja újra rügyet fakasztott rajta. Ebbe a nagy lélekbe újra visszatért az élet s pompásan kivirágzott s dús gyümölcsöket termelt az egész emberi nem javára.

Vagy ki hitte volna, hogy a nagy egyházüldöző Saulból egykor a nemzetek nagy apostola — Pál lesz. „Istennél semmi sem lehetetlen.” Ki tudja, ez vagy az az egyházüldöző, vallástalan tudós vagy író nem lesz-e egykor a katolikus Egyháznak egyik legnagyobb dicsősége?

Nem szebb-e, méltóbb-e ez az Istenhez, mint a rosszra nyomban lesujtani?

e) Végre a bűnös feltűnő szerencséje az Isten igazságos büntetése is lehet. Mert amint a kereszt pásztorbotja visszavonja a nyájhoz az eltévedt bárányt, megpuhítja, lágyítja a legkeményebb szíveket is, a jómód, szerencse viszont vakít s a szívet sokszor makacs megátalkodottságba hajtja. A földi jólét s szerencse ugyanis az Istent s vallást nagyon könnyen nélkülözhetőnek

tüntetik fel. A bűnös, míg jól megy dolga, nagyhangon beszél s a komoly megtéréssel járó megalázkodásra szinte képtelen.

Azért a gonoszokat minden zaklatástól lehetőleg megóvni: ez az ördög politikája. És Isten engedi. Nem adja a bűnösöknek az üdvösség keresztjét, mert azt nem érdemelték meg avagy elvetették.

„Legyen meg a te akaratod!”

Midőn az történik velünk, amit magunk is óhajtunk, akkor olyan édes és megnyugtató szívünkben s ajkunkon az ige: „Legyen meg a te akaratod!” Ámde midőn Isten sehogy sem akarja azt és úgy, mint mi azt szeretnők, akkor csak keservesen tudjuk kierőszakolni lelkünkéből a „Miatyánk”-nak ezt a kérését.

Pedig legyünk meggyőződve arról, hogy a kellemes dolgok éppúgy, mint a kellemetlenek Isten tudtával s akaratával érnek minket.

„Életünk folyamán semmi sem történik véletlenül, az Isten keze ott van mindenütt” — mondja a nagy Szent Ágoston. „Én vagyok az Úr, — mondja maga az Isten — és nincs több, ki a világosságot alkottam s a sötétséget teremtettem, ki boldogságot szerzek és bajt teremtek.” (Iz. 45, 6. 7.)

„Jó és balsors, élet és halál, szegénység és gazdagság Istentől vannak.” (Jézus Sir. fia 11, 14.)

Tehát a rossz is Istentől van? Hogyan akarhat az a jóságos Isten rosszat mivelünk? Jól van! Betegség, szegénység, halál még csak lehet valamiképen az Isten akarata érvelem, de hogyan akarhatja Isten például azt, hogy engem megrágalmazzanak, igazságtalan pört akaszsanak a nyakamba; kifosszanak a vagyonomból, bosszantsanak és bántsanak?

Hiszen ezek bűnök, a bűnt pedig Isten nem akarhatja.

Még ezek a bajok is Isten akaratából érnek téged. Csak *egyben* nincs Istennek része: a belső bűnös szándékban. De amit tesznek veled, az a külső cselekedet

már nem érhetne téged, ha Isten azt nem tudná s bölcs és szent okokból meg nem engedné.

Isten még a bűnt is ki tudja használni a te javadra.

Piócát rendel az orvos. A pióca odatapad a beteg testrészhez, aztán hozzálát a vérszopáshoz. Mit törődik az a beteg gyógyulásával? Vért akar, semmi mást. De az okos doktor kihasználja a pióca vérszopó természetét. Ő meg viszont a gyógyulást tartja szem előtt és semmi mást.

Ilyen pióca az a rossz ember, aki téged rágalmaz és keserít. Isten nem engedné meg, hogy véredet szívja, ha az nem válnék a te lelki egészségedre.

Ezt a nagy és vigasztaló igazságot nagyon megvilágítják a Szentírás napnál fényesebb példái.

Jób pátriárkától a sátán és az általa feltűzelt gonosz ellenség szedett s rabolt el mindent. És Jób? „Az Úr adta, — úgymond — s az Úr elvette, amint az Úrnak tetszett, úgy lett. Legyen áldott az Úr neve.” (Jób 1, 20.)

És Dávid, midőn a legaljasabb gyalázatoknak volt kitéve, eltiltja, hogy szolgálói ezért bosszút álljanak.

„Hagyjátok, hadd átkozzon, hiszen az Úr parancsolta neki, hogy átkozza Dávidot.” (II Kir. 16, 10.)

És maga az édes Udvözítő is szenvedéseit, melyeket voltaképen ádáz ellenségei zúdítottak reá, — mennyei Atyja kezéből veszi, fogadja:

„A poharat, melyet nekem Atyám adott, ne igyam-e meg?” (Jn. 18, 11.)

Nem mondja, „a poharat, melyet az emberi nem bűnei s közvetlenül pedig Júdás nyom kezembe, a zsidók s Pilátus tart ajkamhoz, ne igyam-e ki”? Nem, így beszél. „A poharat, melyet nekem Atyám adott és amellyel az Ő szerelme kínál, ne ürítsem-e ki fenéig?”

Te se kutasd, hogy szenvedésed kelyhét ki töltötte meg, ki keverte számodra, elég az, hogy Atyád nyújtja s illeszti ajkadhoz.

Mondd szelíden s alázatosan:

„Legyen meg a te akaratod” — azután húnnyd le szemedet s ürítsd ki azt a kelyhet!

Mindezzel nincs mondva, hogy mohamedán mód-

jára tedd össze kezedet s tétlenül várd a bekövetkezendőket. Megtehetsz mindent, ami bűn nélkül s okosan megtehető a baj elhárítására. Akárhányszor szent kötelességed is mindazt megtenni. Így például a családapa sokszor köteles gyermekei jogos igényeit per által is biztosítani, az előljáró sokszor köteles becsületét törvényes eszközökkel megvédelmezni s a rágalmozó példás megbüntetését szorgalmazni.

Ámde mindez éppen nem zárja ki, hogy ami *kellemtlenség, keserűség* bennünket az illető ügyből kifolyólag ér, azt Isten kezéből fogadjuk s amin nem tudunk változtatni, nyugodt lélekkel Istennek ajánljuk.

Hogy minő békét s boldogságot ad a léleknek az ilyen hajlékony alkalmazkodás Isten szent akaratahoz, csak az mondhatja meg, aki ennek gyakorlását megszokta s mintegy második természetévé tette. Az ilyen lelket semmi, de semmi sem zökkenti ki mennyei nyugalmából.

Alig világítja meg ezt valami jobban, mint Taulernek örökre klasszikus esete. Ez a szentéletű pap évek hosszú során át kérte Istent, hogy küldjön neki lelki vezért, ki őt a tökéletesség legbiztosabb s legrövidebb útjára megtanítja. Végre az Úr meghallgatta kérését. Az isteni kegyelem belső ösztökélésére Strassburgban templomba megy.

Midőn a lépcsőn felhalad, szegény koldus ötlük szemébe, ki meztelen lábakkal, rongyokba burkoltan alalmazsnát kéreget. „Ez lesz a te mestered” — szólal meg erre a lelkében a hang. Mire a következő párbeszéd fejlődött ki közte és a koldus közt: „Jó napot kívánok” — köszönti Tauler a koldust. „Köszönöm, — felel a koldus — de nem emlékszem, hogy valaha rossz napom lett volna.”

„Adjon akkor neked Isten a jó napokhoz minden boldogságot” — szól erre Tauler. „Ezt köszönöm, — felel a koldus — de annyit bevallhatok, hogy én sohasem voltam boldogtalan, mert engem szerencsétlenség sohasem ért!”

Tauler csodálkozik. A koldus ezt észreveszi. „Még jobban fogsz csodálkozni, — veszi fel a titokzatos kol-

dus a szót — ha azt mondom, hogy én világeletemben mindig boldog voltam s az is vagyok.”

Tauler mély megilletődéssel s megdöbbenéssel tekint Istentől küldött tanítómesterére. „Jó ember, — szólt erre szinte hebegve — áruld el titkodat. Nem értelek...” A koldus erre szelíden s mennyei bölcseséggel így válaszol:

„Azt mondtam, uram, neked, hogy sohasem volt rossz napom, mert hisz napjaink mindig jók, ha azokat Isten szolgálatára szenteljük. Ámde erre mindig s minden körülmények közt megkapjuk a kellő kegyelmeket. Tőlünk függ, hogy Istennek szolgáljunk s így az is, hogy napjaink jók legyenek.

És mint látod, szegény, beteg koldus vagyok. Nincs támaszom, nincs otthonom és sok nyomornak vagyok áldozata. Ámde mégis, ha éhezem, dicsérem az Istent. Ha fedél nélkül maradok, esőnek, viharoknak, jégnek, fagnak kitéve, hálát adok érte Istenemnek. Ha megvetnek az emberek, dicsérem és magasztalom az isteni Felséget. Akaratom mindig, minden dologban egyesítve van Isten akaratával és mindenért csak az Ő nevét magasztalom. Ezért minden nap jó nekem. *Mert nem a szerencsétlenségek és a szenvedések, hanem a mi türelmetlenségünk hozza reánk a rossz napot.* Ámde türelmetlenek miért vagyunk? Nemde azért, mert akaratunk lázong Isten ellen, a helyett, hogy magát alávetné Istennek, — amint kötelessége volna — és teljes erejéből mindig és mindenkor dicsérné s magasztalná Istenét.

Azt is mondtam, hogy teljes világeletemben sohasem voltam *boldogtalan, szerencsétlen*. Mert mondhatjuk-e boldogtalanoknak s szerencsétlennek azt az embert, kinek dolgai oly jól folynak, hogy reá nézve jobban, hasznosabban, célszerűbben nem is mehethének. De látod, ezt én elmondhatom magamról. Mert mi más történik velem, mint amit Isten akar? Amit pedig Isten akar, az bizonyosan a legjobb, leghasznosabb és legcélszerűbb reám nézve.

És éppen azért én vagyok a legboldogabb ember a föld hátán. Mert nekem minden kívánságom teljesül és

semmi óhajomásom elé akadály nem gördül. Az én akaratom, kívánságom, gyönyörűségem s boldogságom ugyanis egyes-egyedül Isten akarata, mely mindig s mindenütt végbemegy.”

De lássuk ezen alapigazság alkalmazását részletes esetekre.

Símuljunk Isten szent akaratához a jelen nehéz időkben, melyeket a *háború* hozott reánk. Sötétítsék bár be az eget akármilyen komor fellegek, a keresztény lélek átragyogni látja rajtuk az isteni szeretet sugarait; látja az Úr szent szándékait: javítani, gyógyítani, gazdagítani, jutalmazni akar.

Nagy, országos csapások ezeket s ezeket mentenek meg, kik örökre elvesztek volna. Fogadjuk azért Isten ostorát megnyugvó, sőt amennyire csak tudjuk, hálás lélekkel.

Miután Attila, a húnok híres hódító királya több várost feldúlt, Troyes falai alá érkezett. Nagy volt a rémület a lakosok között, csupán a város püspöke, Szent Farkas nem veszítette el bátorságát és bizalmát. Teljes papi díszben, fényes kísérettel járul a hún király elé s megkérdi tőle: „Te ki vagy?” „Én vagyok az Isten ostroma” — válaszolt Attila.

Erre a püspök: „Akkor hát hozott Isten, ó Isten ostroma!” És megparancsolá, hogy a város kapuit „Isten ostroma” előtt megnyissák.

Az „Isten ostromának” ez a megnyugvó elfogadása elfordította az „Isten ostromát”. Attila átvonult a városon a nélkül, hogy annak legkisebb kárát is okozta volna.

Ily megadással kell nekünk is fogadnunk „az Isten ostromát”, melyet a háború által felettünk suhogtat s bármi más csapást is, mely még reánk elkövetkezhetik, legyen az járványos betegség, inség, éhség vagy egyéb kereszt. Imádkozzunk, tartsunk bűnbánatot, akkor Isten mielőbb leveszi rólunk ostromát.

„Istennel s az ő gondviselésével — mondja Faulhaber bíboros — sohase kerülünk hadilábra.” Sőt igye-

kezzünk azt mindenben megszeretni. Pompásan kifejti ezt Lucie Christine naplójában:

„Szeressük mindazt, ami mintegy az isteni Gondviselésnek keze a mi életünkben. Ilyen keze a Gondviselésnek minden teremtmény, amely által Isten bennünket érint s munkáját lelkünkben elvégzi. Ha megtanultuk Isten kezét látni minden teremtményben, akkor szeretjük is majd azokat valamennyit. Vannak kezek, amelyek minket keresztre feszítenek... mások megint a nélkül, hogy meggondolnák, szétzúzzák szívünket. Vannak kezek, amelyek bennünket megostoroznak, akkor teszik ezt, amikor rólunk megmérgezett nyelvvvel nyilatkoznak. Mindezek a mi megszentelésünkön dolgoznak.

Vannak kezek, amelyek minket vigasztalnak. Ezek megint a Gondviselésnek jóságát s szeretetreméltóságát nyilatkoztatják ki nekünk.

Vannak olyan kezek is, amelyeknek áldására vállalkozásunkat siker koronázza, még akkor is, ha tulajdon erőlködésünk alig nyújthatott reményt arra. Ezek a kezek a kicsinyeknek s szerencsétleneknek értünk végzett imádsága.

Végül vannak kezek, amelyek vezetnek bennünket, visznek Istenhez, az égbe vezető úton támogatnak, bukni nem hagynak. Áldja meg az Isten ezeket a kezeket ezerszeresen! Töltse meg őket mint kelyheket! Világosság, kegyelem s szeretet áradozzék belőlük Isten dicsőségére, saját maguk s a lelkek javára, üdvére. Fizessen nekik az Úr ezerszeresen mindazért, amit hálánk kellően értékelni, megbecsülni képtelen!

Mindeme kezek felett van egy *másik* kéz, amelyet sohasem lehet méltóképen megnevezni. Ennek a kéznek legyintése visszajelthetné a mindenséget a semmiségbe.

Ez a kéz a szívünk mélyét is megérintheti, ahová le nem nyúlhat soha senkil! És gyógyíthat sebeket, amelyek nélküle soha be nem hegednének.

Ennek a kéznek indítása az, ami szívünket élteti,

formálja és ösztökéli feljutni a mennyországba. Ez a kéz ad lökést, hogy jót cselekedjünk, mielőtt időnk volna azt észre is venni. Aztán vezet bennünket s mindent olymódon rendez el, hogy Őt úgy dicsőítsük meg, amint azt kívánja, arra a helyre jussunk, ahová minket szánt s ahogy azt szerelme számunkra meghatározta.”

AZ ANGYALOK

Mikor az Apostoli Hitvallásban azt mondjuk: „*Hiszek a mennynek és földnek Teremtőjében*, a „menny” alatt nem valami körülhatárolt anyagi helyet értünk, hanem nagy szellemországot, amelynek polgárai a szent angyalok. Ők foglalják el Isten teremtményei közt természetükre nézve az első helyet, s csak utánuk következnek az emberek. Azért előbb róluk kell megemlékeznünk.

Az angyalok neve

Kezdjük mindjárt a nevükkel. A magyar „angyal” szó a latin *angelus*, illetőleg görög *angelosz* szóból ered, aminek a héberben a „malak” szó felel meg. Küldöttet, hírnököt jelent.

Ez tehát nem a természetüket fejezi ki, hanem egyik legfőbb hivatásukat, hogy a Magasságbelinek követői legyenek. Ez az oka, hogy az „angyal” nem ritkán Istennek más nagy szolgálóit is, mint a prófétákat, Keresztelő Szent Jánost, sőt magát az Úr Jézust is jelentheti, sőt apostoli lelkületű egyéneket, férfiakat és nőket „angyalok”-nak nevezünk.

Természetüknél fogva teremtett, tisztán szellemi lények. Tehát értelemmel és szabadakarattal rendelkező, halhatatlan személyiségek, éspedig az embernél természetre nézve sokkal tökéletesebbek.

Ellenfeleink

Már a régi *szadduceusok* állították, „*hogy nincs fel-támadás, sem angyal, sem lélek.*” (Ap. csel. 23, 8.) A *materialisták* következetesen alapelvükhöz, minden szellemi

állagot, és így az angyalok létét is tagadják. A *racionalisták* viszont az embert tartják a legtökéletesebb lénynek, és így felette álló teremtményeket el nem ismernek. A *liberális protestánsok* meg azt vallják, hogy az „angyalok” csupán szimbólumok és a Gondviselés tevékenységének vagy pedig az erényeknek, illetőleg bűnöknek költői személyesítői.

Mindezekkel ellentétben áll a katolikus hitélet, amelyet a IV. lateráni zsinat így határozott meg: „Isten az ő mindenható erejével az idő kezdetével a semmiből egyszerre teremtette a mindkét rendbeli teremtményt: szellemit és a testit, t. i. az angyalit és a világbelit.” (Denz. 428.)

Az angyalok létezése

Az angyalok létezését — mint már Nagy Szent Gerely pápa megjegyzi — a Szentírásnak mindenegyves lapja bizonyítja.

Már kerubokat állít az Úr a Gyönyörűség paradicsoma elé, villogó lángpallóssal, hogy őrizzék az élet fájához vezető utat. (V. ö. Gen. 3, 24.) S azután a szent történetben minduntalan fel-felbukkannak az angyalok, annak jeléül, hogy a Teremtő a világ és főleg az ő választottjai sorsának intézésében az angyalok szolgálatait használja fel. Megjelennek Ábrahámnak, Hágárnak a pusztában, Jákobnak prófétai álmában és a titokzatos létrán fel- és alászállnak mint közvetítők az ég és föld között. Szerepet kapnak az egész nép, az egyes családok és személyek életében, ahogy ezt pl. Tóbiás költőileg is oly remek történetében látjuk. Az újszövetségben közreműködésük szintén szembetűnő. Jelentkeznek mindjárt a megtestesülés titkának megvalósulásakor Názáretben, majd utóbb Betlehemben.

Velünk örülnek Jézus feltámadásán, s később is az Egyház történetében gyakori fellépésük világosan elárulja, hogy feladataik vannak Krisztus országának védelmében és diadalra vitelében. A világ végén is, ahogy a Jelenések könyve tanítja, ők lesznek a feltámadásban

és a világitéletben az isteni igazságosságnak és irgalomnak eszközei. Mindezekben csak szimbolumokat látni annyit tesz, mint a Szentírást mesekönyvvé leminősíteni.

Támogatja az Egyház tévedéstől mentes tanítását az emberiségnek — mondhatnók — közhite is. A görögök, rómaiak mindenütt démonokat, geniusokat látnak. Mi ez más, mint az angyaloknak olykor babonákkal kevert és elhomályosult ősi hite? Így pl. Hesiodus (Kr. e. 776) görög költő már úgy énekelt az őrangyalokról, mintha valami katolikus könyvből írta volna ki. Azt állítja róluk, hogy „jók ők, földiekkal érzők, akik a halandó embereket őrzik, a jót és rosszat, amit cselekszünk, gonddal figyelik. Légies ruhában ide s oda szállva mennek, ajándékokat és királyi jutalmakat osztva itt is, ott is megjelennek.” (Opera et dies. I.)

De még a józan ész is valahogyan megkívánja, hogy a teremtés művének Istenhez felvezető lépcsőcsarnokában ez a fokozat, t. i. a tisztán lelki, szellemi lények kara ne hiányozzék.

Az angyalok természetes adományai

Kiválóbb a természetük, mint a mienk. Erre céloz már az Irás is, mikor a tekuai asszony így szólítja meg Dávid királyt: „Uram király, olyan bölcs vagy, amilyen bölcs az *Isten angyala* és így mindent megértesz a földön!” (II Kir. 14, 17.) A teológusok közös véleménye, hogy az angyalok, már természetüknél fogva, tehát velük született tudással ismerik Istent, a többi angyalt és az embereket, továbbá azokat a történendőket, amelyek okaikban már szükségszerűen bennrejlének és így előbb-utóbb feltétlenül bekövetkeznek. De a szabadakaratnak és lelkiismeretnek titkai előttük is rejtve vannak s legfeljebb csak következtetés útján jutnak azok ismeretére. Ez a tudás ugyanis egyedül Istennek van fenntartva, mint az Ő mindentudásának szükségszerű folyamánya. „Adjátok hírül, mi történik majd a jövőben és tudjuk majd, hogy istenek vagytok.” (Iz. 41, 23.) „Te ismered ugyanis egyedül az emberek fiainak szívét” (II Krón. 6, 30.) — olvas-

suk az Irásban. Gondolataikat az angyalok ki is cserélhetik egymással: „Kiáltottak és mondották egymásnak” (Iz. 6, 3.) — olvassuk a Prófétánál. Hogy azonban mi-
képpen történik ez az angyalok közt, teljesen ismeretlen előttünk. Hogy fenséges szabadakaratokkal is meg vannak áldva, már csak abból is következik, hogy egyesek közülük *megérdemelték* Istennek színről-színre látását, míg bukott társaik vétükük által örökre eljátszották azt. Az *érdem* és *bűn* szükségképpen szabadakaratot tételez fel. Hogy egyéb természeti erők is vannak, már csak onnan is világos, mert ők az isteni mindenhatóságnak eszközei s oly munkákban működnek közre, amelyek az emberi erőket messze felülmúlják. Gondoljunk csak szereplésükre a világ végén, ahogy ezt a Jelenések könyve elbeszéli. Tudnak tehát hatni az anyagi világra s közvetve a lélekre is, t. i. a fantáziánk és általában érzéki természetünk útján.

Szépségükre viszont abból következtethetünk, mert hiszen ők Istennek, a végtelen Szépnek önkeze által alkotott, hűséges arcképei. Márpedig Isten nem kontár, hanem a művészek művésze. Az önarckép tehát kétségkívül, szinte csalódásig hűen sikerült. Olyannyira, hogy mikor Szent János evangélistának angyal jelenik meg, mint maga leírja: „Lábaihoz borulék, hogy imádjam őt és monda nekem: „Vigyázz, ne tedd. Szolgatársad vagyok én neked és testvéreidnek.” (Jel. k. 19, 10.) Pedig a „test”, amelyet az angyalok maguknak talán az éterre-
rezgések által alkotnak, hogy az érzékekre hassanak, láthatókká váljanak, bizonynyal csak halvány árnyéka igazi belső szépségüknek.

Az angyalok nincsenek mindenütt. Jelenlétük odáig terjed, ameddig hatóerejük, ami mint teremtményeknek, korlátolt. Ezen a határon belül azonban egyszerre több helyen is tudnak működést kifejteni, mint ahogy mi is tudunk két helyen is valamit tenni, ameddig t. i. két karunk elér. Ahol pedig az angyalok jelen vannak, jelenlétük olyan, mint a mi lelkünké a testünkben, vagy az Úr Jézusé a kenyér színében. Minden pontban teljes és egész, s nem részek szerinti.

Az angyalok természetfölötti ajándéka

Eddig azokról az ajándékokról szözlöttünk, amelyeket az angyalok a természet rendjében kaptak. Istennek határtalan jósága azonban nem soká hagyta meg legremekbebb műveit az öket megillető rangban, hanem hamarosan a megszentelő kegyelem által természetfeletti méltóságra, a saját rokonságába emelte fel öket. Az Egyház a trienti kátében ezt így tanítja: „Isten a semmiből teremtett megszámlálhatatlan angyalt azért, hogy vele legyenek, neki szolgáljanak. Öket csodálatos kegyelmével és hatalommal ruházta fel és ékesítette.”

Az angyalok is tehát — bár Szent Tamás szerint igen rövid ideig — útbán voltak a mennyei boldogság felé. Hamarosan bekövetkezett a próba, amely jó néhányukra oly szerencsétlenül végződött.

Rangfokozatok az angyalok közt

A középkori teológusok egyhangúan az angyaloknak kilenc karát sorolják fel.

És valóban a Szentírásban valamennyinek nevével találkozunk. Ezek a karok egymásnak alá vannak rendelve és így az égben pompás hierarchiát alkotnak. Nincs azonban kizárva, hogy még több rangfokozat is van az angyalok közt, amelyekről azonban mi semmit sem tudunk. Sok meglepetés várhat reánk az égben. Legmagasabban állnak a szeráfok, aztán következnek a kerubok, a trónok, az uraságok, fejedelemségek, hatalmasságok, erők, főangyalok és angyalok. Jámbor vélemény szerint hivatásuk ezeknek a fokozatoknak, hogy a felsőbbek az alsóbbakat, a legalsóbbak meg az embereket Istennel mind bensőbbben egyesítsék. Ezt azonban nem kell szorosán, hanem csak általában venni. Mert hiszen Szent Mihály és Gábor, akiket szerencsések vagyunk névszerint ismereni, Isten nagy világtervében oly fontos szerepet töltenek be, bizonynal nem a legalsóbb rangbeli angyalok közül lehetnek, habár a szent szerzők egyszerűen csak „főangyaloknak” nevezik öket.

Az angyalokról szóló tanból tehát csak annyi bizonyos, hogy számuk minden képzeletünket felülmúlja. Hiszen Dániel próféta látomása szerint: „Ezernyi ezren szolgáltak Neki és tízezerszer százezren hódoltak Neki (Istennek).” (Dán. 7, 10.) És ahhoz sem fér kétség, hogy „félelmetes rendben álló tábor” (v. ö. É. É. 6, 3.) alkotnak a Teremtő trónja mellett az Ő rendelkezésére és akaratának végrehajtására.

Az őrangyalok

Hittétel, hogy a jó angyalok Istennel mint közvetítők résztvesznek a világ kormányzásában. Ez a tevékenységük, ha az ember nem bukik el a paradicsomban, egészen másként érvényesült volna. A jó angyalok leereszkednek hozzánk és most már alkalmazkodnak megváltozott viszonyainkhoz. Öröködnék felettünk, óvnak, védenek bennünket, főleg bukott társaik ármánya ellen.

Azokat az angyalokat, akiket Isten egészen a mi oltalmunkra rendelt, nevezzük *őrangyaloknak*. Hogy vannak őrangyalok, már csak azért is bizonyos, mert az Egyház, amely liturgiája és gyakorlata által is tanít, évenként október 2-án ünnepet rendel tiszteletükre.

De a Szentírásban is számtalanszor találunk utalást arra, hogy vannak őrangyalok, vagyis mennyei szellemek, akiknek különös feladatuk egyes lelkek vagy közületek oltalma. Így az Udvözítő mondja: „Vigyázzatok, hogy meg ne vessetek egyet e kicsinyek közül, mert mondom nektek, hogy ezek *angyalai* az égben mindenkor látják Atyám orcáját, ki mennyekben vagyon.” (Mt. 18, 10.)

A szent angyal, mint a római káté tanítja, nemcsak amúgy alkalmyszerűen lép közbe érdekünkben, hanem életünk kezdetétől fogva kísér bennünket egész földi pályánkon keresztül. És ismét: „Mint a szülők gyermekeik számára alkalmas vezetőről gondoskodnak, ha azok bizonytalan, veszélyes útra indulnak, így a mennyei Atya is mindegyikünk mellé angyalt rendelt, hogy segítségével és éberségével az ellenség álnok töreit elkerüljük

s rettentő nyílt támadásait visszaverhessük...” Mitsem jelent, ha mi ezt állandóan nem tapasztaljuk. Hiszen éppen azért nem érezzük mi ezt, mert ez az angyali támogatás Isten rendes gondviselésébe van beépítve, nem pedig valami rendkívüli. Majd a mennyországban látjuk, mit köszönhattünk ennek az oltalomnak. Ez nagy Szent Tamásnak is tanítása.

A férfiú, aki Szent Pálnak álmában megjelent és esengve kérte őt: „Jöjj át Macedóniába és segíts rajtunk!” (Ap. csel. 16, 9.) — bizonytal az illető népnek őrangyala volt.

Bizonyos szentírási helyek egybevetéséből a szentatyák arra következtetnek, hogy Szent Mihály meg az egész Egyháznak védőangyala.

Általános vélemény továbbá, hogy nemcsak a híveknek, hanem még a bűnösöknek és hitetleneknek is van az isteni Jóságtól őrangyal kirendelve, aki hivatalát a legnagyobb önzetlenséggel ezek mellett is betölti, megtéve érdekükben minden tőle telhetőt, hogy lelküket megmentse. Hiszen Jézus is mindenkiért halt meg, és így Istennek gondviseléséből és általános üdvözítő szándékából *senki* sincs kizárva. Csupán Krisztus Urunknak mint embernek nem volt külön őrangyala. Benne az emberi természet egyenesen az Ige, a második isteni Személy vezetése és oltalma alatt állott. Szent Bernát szerint a szentséges Istenanyának őrizetét Isten Gábor főangyala bírta.

Az őrangyalok szerepe

A szent őrangyal szerepét, feladatát mellettünk először is szent közömbösséggel tölti be. Előtte az a fő, hogy a mennyei Atya akaratának, tetszésének mindenben híven megfeleljen. Szeretettel fog tehát munkához akár királyfit, akár koldusgyermeket, akár szentet vagy bűnöst bíztak reá. Hiszen mindenki a mennyei Atyának gyermeke. Nem veszi el kedvét, ha tevékenysége az emberi szabadakaratot meghiúsul. Ő állandóan látja Istent és ez mindenért kárpótolja őt bőven. Sokat mond

ez a példa az apostolkodásra hivatott egyéneknek! Az angyalnak nagy rokonérzését irántunk az is magyarázza, mert sorsunkban az ő saját sorsát látja újra lejátszódni s tudja, érzi, hogy ő voltaképen a mi előképünk. Mi is próbát állunk, mint ő egykor. Nekünk is engedelmesség és szeretet által kell az örök boldogságunkat megérdemelnünk, amint azt ő is így érdemelte meg. Mi is ugyanarra a jutalomra, t. i. Istenünk színelátására vagyunk meghíva, amelyet ő már élvez. Maga részéről már birtokolja boldog biztonságban azt, amit mi még sok veszélyel küzdve most vívunk ki magunknak. Alig várja buzgalomtól lángoló szíve, hogy otthon minket üdvözölhessen és lelkünk szépségeiben gyönyörködhessék.

Az őrangyalok tevékenysége

Tóbiás könyve, az angyalok által gyakorolt isteni Gondviselésnek az a remek eposza, bemutatja, hogy az őrangyal testi épségünkről is gondoskodik, amennyiben ez üdvösségünkre válik. Rafael ugyanis védettjét regényes útja alatt, ezernyi veszélyből kiragadja, ifjú jegyesét a gonoszlélek zaklatásától megszabadítja, az agg Tóbiás szemét meggyógyítja.

Amit a Szentírás itt elbeszél, az Egyháznak, országoknak, családoknak és egyeseknek történetében ezerszer és ezerszer megisméltődik. A gyenge hit persze mindezt a véletlennek számlájára szereti írni, de a higgadt és tárgyilagos megfontolás a számtalan „véletlenben” mégis csak felfedezi a Gondviselés szent és szerető törvényszerűségét. Mert ha mindazt a sok „véletlenséget” összeírnök, nem volna a föld elég a sok könyv befogadására. (V. ö. Jn. 21, 24.) Különösen feltűnő a szent őrangyalok védelme olyanoknál, akikre az Egyháznak vagy hazának nagy szüksége van. Ismeretes az őrangyal közreműködése Péter apostol életének megmentésében, akit kivezetett börtönéből. (Ap. csel. 12.) És ezt a gyengéd védelmet utódjai is számtalanszor tapasztalták. IX. Pius (1846—1878), az utolsó pápák egyik legnagyobbját már gyermek korában megóvjá az őrangyal vezetés

szerencsétlenségtől. A kis Mastai Feretti gróf, akiből később a nagy pápa lett, éppen ministrál a család házikápolnájában, amikor bizonyos titokzatos alak őt az oltárlépcső egyik oldaláról mind sürgetőbben a másik oldalra hívogatja. Végre enged a figyelmeztetésnek és íme, ebben a pillanatban súlyos szobor esik le a menyeyezetről, éppen oda, ahol a fiúcska előbb térdelt.

Orozco, Guadalajara érseke, hogy a Calles-féle véres vallásüldözés alól kitérjen és egyházmegyéjét a súlyos napokban tovább kormányozhassa, áruhában, nagy karimájú kalappal fején palotájából eltávozik s folyton változtatja tartózkodási helyét, hogy a rendőrség figyelmét elkerülje. Végül székhelyétől 90 kilométernyi messze-ségben fekvő városkában telepszik le, amelynek 15,000 lakója közül, vagy háromszáz protestánst kivéve, mindenki ismerte őt s az utána szaglálódó rendőrség mégsem jött nyomára. Mikor végül a mexikói katolikusok és Calles utóda, Portes Gil közt béketárgyalások indultak meg, Orozco is jelentkezik és derülten beszéli el az elnöknek, hogy rendőrsége elől mily szépen tudott rejte-zni. Az elnök erre: „Láthatja Excellenciád, hogy mily rossz rendőrségem van.” Mire az érsek: „Vagy inkább elnök úr láthatja, hogy mily jó őrangyalom van.”

Mint életmentő szerepel a szent őrangyal Overberg-nek (megh. 1826), a hírneves papi nevelőnek esetében is. Éppen két képzőt végzett tanítónót akar egy helységbe kísérni, ahol újonnan alapított iskolánál akarta őket alkalmazni.

Kocsin lehetett abban az időben a hosszú utat meg-tenniök.

Már rájuk borult a sötét éjtszaka, amikor a sűrű erdő mélyén eltévedtek. A kocsis a bakról leszállva, kantáron vezeti a lovakat. Végre világosságot pillantanak meg. Házhoz értek, ahol szállást kértek. Kaptak is két egyszerű kamrát, amelyeknek egyikében a két tanítónó helyezke-dett el, a másikat Overberg a maga számára foglalta le. Még nem volt kész a papi zsolozsmájával. Előveszi tehát a breviáriumát és imádkozni kezd. Éppen az őrangyalokra vonatkozott a liturgikus ima. Már közel járt az éjfél.

Egyszerre csak üde, fiatalos hang csendül meg az egyébként teljesen üres szobában: „Még ma hagyjátok el ezt a házat!” Overberg csodálkozva pillant fel könyvéből, de minthogy nem lát senkit sem, ismét a zsolozsmázásba merül. A hang újra megcsendül a szoba egyik szögletében és sürgetően ismétli az előbbi felhívást. Overberg odatekint s valami fényt vesz észre. Felkelti a két tanítónőt, felveri a kocsiszt az istállóban és minden kifogás ellenére is azonnal fogat. Némi pénzt hagyva az asztalon az éjjeli szállásért, útnak indulnak. Hajnal felé ki is érnek az erdőből, s a legközelebbi falu vendéglőjében kis pihenőt tartottak s magukhoz vettek némi táplálékot. Kevéssel rá lovas érkezett a vendéglőbe, aki izgatottan beszéli el, hogy jelentést kell tennie a hatóságnál. Ugyanabban a házban szállást vett, ahol Overberg, és kihallgatta, amint gyilkossági tervet beszéltek meg. Ennek áldozatai, amint a körülmények elárulták, mások nem lehettek, mint éppen Overberg és útítársai. Overberg erre hangosan áldotta az Urat, de titkát akkor megőrizte. Ettől fogva azonban még sokkal buzgóbban tisztelte az őrangyalokat.

1913 november 8-án Znojensky Rudolf tengerész hadapród a Zrínyi-hadihajó fedélzetén jár-keel fel-alá, mikor hirtelen hangot hall, amely őt nevének szólítja. Hirtelen megáll és körülnéz. Ebben a pillanatban lába elé esik az emelődarú nagy vashorga, amely feltétlenül fejére hull, ha csak egy lépést is tesz előre és biztosan agyonsujtja őt. Sohasem lehetett megtudni, vajjon a hang kitől származott. Bizonytalán a derék hadapród őrangyala volt. Később Znojensky, az eset elbeszélője, Spirago előtt, aki őt Prágában felkereste, a dolog valóságáról maga tanúskodott.

De legfeltűnőbb a szent őrangyalok tevékenysége az ártatlan gyermekek védelmében. Ime, csak néhány hitelt érdemlő eset.

Tóth Mike S. J. „Az angyalok” című könyvecskében (Korda R. T. 1925) a következő adatokat sorolja fel.

1841 május 12-én Fürthben (Bajorország) egyik lakásba zárt négyéves leányka megunt az egyedüllétet és

a kinyitott ablakon át a kétemeletnyi mélységbe zuhant. A földet érve vidáman felugrott és a kis ijedtségen kívül semmi baja sem esett.

Karinthiában Bruneck és Olang közt egy kilencéves leányka a teljes gyorsasággal haladó vasúti kocsiból esik ki. Mire megállítják a vonatot, a leány már egész erejével szalad, hogy azt utolérje.

1843 szeptember 5-én Aigen helységben Salzburg mellett nagy farakás zuhan a harmadfél éves gyermekre. Az ács, akinek figyelmetlenségéből történt a dolog, jajkiáltással hívja segítségül a szent őrangyalt. Félrehányva a fát, a gyermeket nemcsak élve, de vidám mosollyal az arcán, sértetlenül találják.

1916-ban a hegyeshalmi vasúti katasztrófa alkalmával egyik valósággal kettétört vasúti kocsijai alatt anyát találtak a földön ülve, gyermekével keblén, teljes épségben, miként azt egy vasutas a sorok írójának elbeszélte.

Végül még egy eset, amelynek hitelességéről ugyancsak a sorok írója is személyesen tanúskodhatik.

A múlt század kilencvenes éveiben egyszerű hajós-ember állít be a paksi plébániára s ott a következőket beszéli el:

Uszályhajón utaztam családommal, amikor egyszer csak észrevesszük, hogy kicsi gyermekünk, aki már futkosni tudott, eltűnt. Tűvé tesszük az egész hajót, de sehol sem találjuk. Így tehát kétségtelenül valahogyan a Dunába kellett esnie. Paksnál megálltunk és jelentést tettem a hatóságnál. Alig tárgyalunk ott, íme egy odaérkezett másik uszály hajósa jelentkezik, gyermeket hozva, akit a Duna habjai közül halásztak ki teljes épségben. Az én gyermekem volt. A jó ember nem győzött Istennek hálálkodni és megkért, hogy az esetet mások épülésére közzé is tegyem. Meg is tettem annakidején a Pécsi Közlönyben.

Az őrangyalok védik lelkünket

Ha már annyi gondjuk van az őrangyaloknak testi életünkre, mennyivel inkább kiterjed figyelmük és oltalmuk lelki épségünkre. Ez azonban amily bizonyos, éppen olyan kevésbé ellenőrizhető. Hiszen azok a veszélyek, amelyek lelkünk tisztaságát és üdvét fenyegetik, többnyire rejtettek és testünk-vérünk és a gonosz szellemek ellen vívott tusáink láthatatlan csatáikon zajlanak le. Az Apostol is mondja: „Nem(csak) a test és vér ellen kell tusakodnunk, hanem a fejedelemségek és hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világkormányzói ellen, a gonoszság égi magasságokban levő szellemei ellen.” (Ef. 6, 12.)

Főleg kétségkívül a halál óráján játszódnak le bennünk és mellettünk alig érzékelhető drámai jelenetek. Azok a nagy kísértések, amelyekről a szentek halálos ágyukon panaszkodnak, némi fogalmat nyújtanak róla. Voltak, akik mint Berchmans Szent János, valóságos szóvitát folytattak le a kísértővel, aki őket kétségbe akarta ejteni. Feltérdelve ágyukra, valósággal még hadonászva is viaskodtak a sötétség hatalmasságaival. De az is több, mint bizonyos, ha valamikor, ám az ily kritikus időben van a szent angyal résen, midőn minden kockán forog. Ennek bizonyossága az az édes béke, amely a kísértés lezajlása után a lelket előnti és amely még az arcukról is lesugárzik.

Midőn *Kosztka Szent Szaniszló* Bécsben egy lutheránus házában súlyos betegen fekszik, angyal hozza el számára az Útravalót, hogy a vele annyira rokonlelkű ifjút erősítse, megvigasztalja és meggyógyítsa.

Néri Szent Fülöp látja, amint a szent angyalok sugalmazzák *Lelliszi Szent Fülöp* rendjének betegápolóit, hogy a haldoklók megnyugtatóására mit mondjanak.

Magyarhoni Szent Erzsébetet őrangyala madárka alakjában látogatja meg betegágyán és oly édesen énekel neki, hogy a Szent nemcsak a gonosz szellem támadásától marad ment, hanem édes vigaszok tengerébe merült.

Szent Domonkosról is beszélnek, hogy halála közeled-

tével látja a szent angyalt, aki barátságosan int neki és felszólítja: „Jöjj, kedvesem, jöjj az örömel!”

Tolentinói Szent Miklóst is halála előtt egész hónapon át hívogatja őrangyala a mennyei paradicsomba. Ennek folytán a Szentet oly nagy epedés fogja el az ég után, hogy nem szűnik meg Szent Pállal ismételtetni: „Kívánok feloszlani (meghalni) és Krisztussal lenni!”

Támogatók a lelki életben

Amit az Úr Jézus oly titokkalteljes módon kifejez: „*Látni fogjátok az eget megnyílni és az Isten angyalait föl és leszállni*” (Jn. 1, 51.) — állandó folyamatban van lelki életünkben. Állandóan leszállnak, vagyis részvétellel leereszkednek hozzánk az angyalok a nélkül, hogy az eget elhagynák. Hoznak nekünk onnan felülről világságot, erőt és vigaszt. Mindezt hathatósan kieszközlik számunkra. De aztán fel is szállnak a nélkül, hogy bennünket itthagynának. Felviszik Istenhez imáinkat, könyörgéseinket. Tapasztalásból tudjuk, hogy érzéki természetünk mennyire ránehezedik imaéletünkre. Mennyi zavaró és szórakoztató körülmény van, amely állandóan akadékoskodik, hogy Istennel találkozzunk és zavartalanul társalogjunk. Nem kell-e olykor méltán félnünk, vajjon imánk át tudja-e törni a fellegetek s nem hull-e eredmény nélkül vissza a sáros földtekére? Mily szerencse, hogy van őrangyalunk! Ráfael elárulja Tóbiásnak: „*Én az Úr elé vittem imádságodat!*” (Tób. 12, 12.) Ezt biztonnyal úgy teszi meg, hogy saját imáját az enyémhez csatolja és így mennyei illattal bebalzsamozza. (V. ö. Müller: Tanuljatok tőlem. Pünk. u. XIV. vas.) Így tesz ő egyébként minden jócselekedetünkkel, önmegtagadásainkkal, főleg vezeklő könnyeinkkel, amelyek különös örömeire szolgálnak.

Kötelezettségeink az őrangyallal szemben

Szent Bernát szépen összefoglalja egyik beszédében (Serm. 12. in ps. 90. n. 6.) tartozásunkat a szent őrangyalokkal szemben. „*Tisztelettel* kell adoznunk a jelenlétéért, *áhitattal* a jóakaratóért, *bizalommal* az őrizetéért.”

a) *Tisztelettel a jelenlétért.* A mézajkú tudós azt így okolja meg: Mindenütt, ahol csak megfordulsz, minden zugban is tiszteld angyalodat. Vagy merészkednél-e bárhol, bármit megtenni, amit előttem szégyenlenél cselekedni? Vagy talán kételkedel jelenlétében, mert nem látod? És ha látnád, ha hallanád, éreznéd mennyei illatát?!... A hitedre hallgass, amely biztosít téged az ő jelenlétéről!"

Szalézi Szent Ferenc beszéli el egyik papnövendékéről, akit később áldozópappá szentelt, hogy annyira áthatotta a fiatal levitát órangyalának jelenléte, hogy úgy látszott, mintha őt maga előtt engedné, amikor a szobából ki vagy belépett. Mikor azonban a klerikus pappá lett, az órangyal nem akarta már tőle elfogadni azt az előzékenységet, mert megbecsülte benne az angyalinál is nagyobb papi méltóságot.

b) *Az áhitat* főleg imagyakorlatokban nyilatkozzék meg. Vegyünk ebben példát Egyházunktól, amely liturgiáját át meg átszövi az angyalok tiszteletével. Figyeljük csak, a szentmisében hányszor szerepelnek a Glóriától kezdve az angyalok!

A kis Loup Jenőt, egy falusi (Franciaország) gyermeket nemcsak a hozzá intézett ima miatt, hanem az által mentette meg a szent órangyal. Egészen kiskorában csavargó cigányok lopták el szüleitől. Később megszökött, de semmi adatot mondani nem tudott, hogy szüleihez visszajuttassák. Csak a kis órangyal imára emlékezett, amelyet édesanyjával naponként elvégzett. Ezt közölték tehát az ujságokban, ami valóban nyomra is vezetett. Csakhamar megjelent az édesanya, hogy forrón szeretett fiacskáját boldogan ismét keblére ölelhesse.

c) *A bizalom* aztán magától is jelentkezik szívünkben s csak arra szorul, hogy azt állandóan öntudatosan is ápoljuk.

És ez nem is lesz nehéz. Hiszen a szent angyal oly jóságos, kedvesen bájos, testvériesen barátságos és Istent magát, a végtelen jóságot és irgalmat utánozza, képviseli. „Jelen vannak — úgymond Szent Bernát — az angyalok, nem csak veled, hanem érted. Jelen, hogy használjanak,

veled, hogy oltalmat nyujtsanak. Bár gyenge gyermekek vagyunk és mégis nagy, de nemcsak nagy, hanem egyben veszedelmes út előtt állunk. Ámde ily hatalmas őreink vannak, meg ne fogyatkozzék tehát a bátorságunk! Senki azokat le nem győzheti. Csalódni nem tudnak, de minket sem tudnak megcsalni, akik minden utainknak Istentől kirendelt védelmezői. Hűségesek ők, okosak ők és hatalmasak. Bízunk bennük és ne veszítsük el bátorságunkat!” (V. ö. Szent Bernát i. h.)

René Bazin beszéli el a saját életéből a következő esetet. Az auvergne-i hegyekben lakott egy fiatalasszony. Majorsága fennsíkon kis réttel érintkezett. Nyáron smaragdhoz hasonlított, telente pedig a pompás fenyőfák foglalatában mint fehér gyöngyszem ragyogott. Naponkint hegyi teheneinek tejét rézvederben hordta le a völgybe. A terhet fején hordva szállott le naponkint S. városkába, ahol rendes vásárlói laktak. Már kora hajnalban kellett útnak indulnia, a hegyipatak mentén erdőkön keresztülvágnia s aztán még jó darab sik utat megtennie. Elérte már a városka első házait, mielőtt az üzleteket, kapukat nyitogatni kezdték. Egészséges, nyugodt, bátor magatartása mély benyomást tett az emberre. „Claire Henriette, — kérdeztem meg egyik nap tőle — nem fél kicsit, amikor úgy a majorjából alászáll?” „Félni sohasem jut eszembe” — volt a felelete. „De hisz olyan egyedül jár, s hozzá vaksötétségben . . .” „Nem, uram, nem! Hiszen én akkor indulok el, amikor az Űrangyalát már elhangozták. És ha az elhangzott, akkor az angyalok már útban vannak.”

Bretagne némely vidékén is mai napig szokásos az utast, még ha egyedül van is, így köszönteni: „Légy üdvöz, te és útítársad!” Ez az útítárs a szent Űrangyal.

Végül csak megjegyezzük, hogy bár a szent Űrangyal velünk szemben csupa kegy és jóság, de azért *Istennek küldötte* és így Istent képviseli velünk szemben. Miért is meg kell szívlelnünk a vele való viszonyunkban a Szentírás szavait: „Ime én elküldöm angyalomat, hogy előtted menjen és őrizzen az úton, és bevigyen arra a

helyre, amelyet neked szántam. *Féld őt és hallgass a szavára, és ne véld, hogy megvetheted, mert nem nézi el, ha vétkezel s az én nevem van benne...*" (Exod. 23, 20. 21.)

A bukott angyalok

Sokan vannak, akik a gonosz szellemek létét makacsul tagadják, és mint műveletlen, elmaradott, középkorba való egyént mosolyognak le és közösitének ki mindenkit, aki azok létezésében még hisz.

Ez egyébként magának az ördögnek is kedvére van és egészen jól bevált módszere. Engedi, sőt óhajtja, hogy az ő létét tagadják. Mert ha tagadják őt, akkor világos, hogy nem is félnek, nem is tartanak tőle, és így könnyen elbánik velük. Mennyire kedvére volna a macskának, ha a verebek és egerek tagadnák létezését és abban a hitben volnának, hogy nincs mit tartani az effajta „állítólagos” ellenségtől.

Jól mondja Goethe: „A népecske nem fél az ördögtől még akkor sem, mikor már a nyakán ül.”

Ma is még aktuális volna az a gúnyvers, amelyet La Montoye Bekker Boldizsár (megh. 1698) holland protestáns teológusról írt, aki az „Elbűvölt világ” című könyvében, ha nem is az ördög létét, de annak befolyását az emberiségre tagadta: „Általad, ó Bekker, a sátán meg van sebezve, de — sajnos — azért nincs egészen agyonütve. Hogy képét sikerüljön a szívekből kiragadnod, előbb tulajdon arcodat kéne fehérre mosnod.”

Mások rehabilitálni akarják

Mások még nem tagadják ugyan a sátán létét, hanem őt mindenképpen rehabilitálni szeretnék, és azon dolgoznak, hogy őt mint a *világosság angyalát, az emberiség legnagyobb jótevőjét s a haladás zászlóvivőjét* ünnepelessék. Egy példa rá. Mikor összeült a vatikáni zsinat (1870), a szabadkőműves szellemű lapok dühükben toporzékoltak a kereszténység ellen és arra vetemedtek, hogy

Carduccinak (megh. 1907), a forradalmár, republikánus egyetemi tanárnak 1865-ben kiadott hírhedt himnuszát a sátánhoz, „Inno a Satana” újra meg újra lenyomtassák:

*Mit villám s vihar az egek magasságán,
Vonul a világon át a felséges Sátán.
Dús adományait bőkezűen szórja,
Tüzes fényben ragyog diadalkocsija.*

Ha nem is tudjuk az ördögök számát s nem is vagyunk arra kíváncsiak, ahogy ezt a középkorban egyesek pontosan kiszámították, de annyit igenis hiszünk és tudunk, hogy vannak gonoszlelkek. Sőt hittételként valljuk, hogy az angyalok egyrésze nem állotta meg a próbát, és végleg elfordult Istentől. A IV. lateráni zsinat ezt így határozza meg: „Az ördögöt és a többi gonosz szellemet Isten természetből fogva jónak teremtette, de ők saját magatartásuk által gonoszokká lettek.”

Bizonyítékok. A kinyilatkoztatás

Az angyalok bukását és így a gonosz szellemek, ördögök létét maga a Szentírás világosan bizonyítja. Szent János evangélista patmosi látomását erre vonatkozólag a következő megrázó drámai képben adja: „És nagy harc lőn az égben: Mihály és angyalai harcolának a sárkánnyal s a sárkány harcola és az ő angyalai, de nem diadalmaskodának, sem helyük nem találtaték többé az égben. És levetteték az a nagy sárkány, az őskígyó, ki ördögnek és sátánnak neveztetik, ki elcsábítja az egész világot, és a földre vetteték és angyalai vele együtt letaszíttatának.” (Jel. k. 12, 7—9.)

Maga az Udvözítő lélekben szemléli ezt az óriási világszatát: „Láttam — úgymond — a sátánt mint villámot az égből leesni.” (Lk. 10, 18.)

Bukásukat követő örök sorsukról Péter apostol így számol be: „Isten a vétkező angyaloknak nem kegyelmezett, hanem a pokol bilincseibe verve a mélységbe taszította a gyötörtetésre, hogy ott fogva tartassanak az ítéletre.” (II Pét. 2, 4.)

És Júdás apostol: „Az angyalokat pedig, akik nem őrizték meg méltóságukat, hanem elhagyták lakóhelyüket, a nagy napnak ítéletére örök bilincseken sötétségben tartja.” (Júd. 6.)

Ezek a prófétai képek azonban távolról sem jelentik, hogy a nagy világdráma már véget ért és az angyali lázadók helyhez kötöttek meg vannak fosztva minden mozgási és tevékenységi lehetőségüktől. Ó nem! Mint maga a patmosi látó, Szent János elmondja, és ezt a tapasztalás is igazolja, a háború az Istennek ellenségei, akiknek vezérkarát a gonosz szellemek alkotják, és a Hozzá hűek közt állandóan folyik és eltart a világ végéig. Legnagyobb hévvel éppen azóta dühöng, mióta „nagy jel tűnik fel az égen” (Jel. k. 12, 1.), a Fiúgyermek és annak fenséges anyja, vagyis a Messiás és a Szentegyháza, amelyet a Boldogságos Szűz is jelképez. A gonoszlelkek dühe azóta határt nem ismer.

Ma éppen ennek a világháborúnak egyik válságos szakát éljük át. Az egyik tábor láthatatlan fővezére Lucifer, az egykori főangyal, a Sátán, akinek zászlaján a kevélység jelképe leng: „Olyan vagyok, mint az Isten!” Az Isten seregének vezére Mihály, aki viszont az aláztosság jelszavával száll a harcba: „Ki olyan, mint az Isten?” A háború kimenetele legyen bármily hosszú s tartson bár a világ végéig, kétséges nem lehet. A nagy dráma végső felvonásán az angyalok és üdvözültek majd karban azt éneklik:

Christus vincit,	Krisztus győz,
Christus regnat,	Krisztus parancsol,
Christus imperat.	Krisztus uralkodik.

Az emberi nem közhite

A gonoszlelkek létezése egyébként közhite az emberiségnek, éppen úgy, mint az Istenben való hit. Hitték és hiszik ezt a kultúráatlan és kultúrnépek egyaránt. Ebben az etnológusok és vallástörténészek mind egyetértenek.

És csakugyan, ha mindazt a gonosztettet, kegyetlenséget, kicsapongást, istentelenséget és erkölcstelenséget, amelyet elkezdve a babiloniaktól, föníciaiktól egészen a mai modern népekig, elkövettek és elkövetnek, *kizárólag* az emberiség számlájára kellene írni, akkor igazán nem is érdemelnők meg az ember nevét.

Történetírók

De komoly történetírók is, mikor a végső, mozgató okokat s a szinte tervszerűen szőtt és egy kézbe összefutó szálakat tanulmányozzák, kénytelenek észrevenni azt a láthatatlan, túlvilági, központi vezetés alatt álló frontot, amely a kereszténység, nevezetesen az Egyház s így az emberiség igazi java és üdve ellen küzd.

A sok közül íme Werner Sombart, a berlini protés tanár, nemzetgazdász nyilatkozata:

„Csupán aki az ördög hatalmában hisz, tudja megérteni azt, ami az utolsó másfél század alatt Nyugat-Európában és Amerikában végbement. Csakis ez magyarázza meg, amit tapasztalunk. Világosan látható az út, amelyen a sátán az emberiséget vezette. Mind szélesebb körökben rombolta a másvilágban való hitet, hogy aztán így az emberiség a mulandók hajhászásába fulladjon bele. Azzal az ígérettel vette le az embert lábáról: „Lesztek, mint az Isten!” „Eritis, sicut Dei!” (Der Deutsche Sozialismus. 3. 1.)

Lélektan

Ezt bizonyítja az egyeseknél is maga a pszichológia.

Aki persze csak az ember alkatát, szerveit, idegrendszerét és csontrendszerét tanulmányozza, az boldogul akkor is, ha a sátánt számításán kívül hagyja. Ámde a lélekbúvár, a pszichológus, ha kutatja azokat a titkos, sokszor bizony félelemgerjesztő rúgókat, hogy *miért cselekedett valaki úgy, ahogyan cselekedett, akkor nem ritkán szinte kézzelfoghatólag* a rejtett mozgatóra, a sátánra bukkan.

Vagy mi magunkban nem jövünk-e olykor ilyesminek nyomára?

Nem tapasztaljuk-e olykor, hogy valami titokzatos démoni hatalom ragad meg minket, betölt, ingerel, csábít, szinte hipnotizál és kényszerít? És mindez nem a mi akaratunkból indul ki, sőt annak ellenére megy végbe. Eredete teljesen független tőlünk, sőt arra sem természetünk, sem jellemünk, sem multunk, sem hajlamaink, sem az előzmények alapot nem szolgáltatnak. Pl. mikor valakinek, talán szentnek kényszerképzetei vannak, hogy Istent káromolja, gyűlölje... Még szenttel is megtörtént, hogy azt ki is mondta. Szentéletű egyén ismerősöm köpködi Szűz Mária képét a halálos ágyán, de mindjárt ki is jelenti, ezt nem én akarom tenni, kell tennem... Külső hatalom működik itt a saját jelleme és romlott természete szerint. A tüzes nyilak kívülről jönnek.

Nem kizárólag a sátán

Ezzel nem akarjuk mondani, hogy a bűn nem a mi bűnünk, a társadalom bűnei *kizárólag* a sátántól származnak. Nem! *Mi* vétkezünk. De a sátánnak vannak bennünk titkos szövetségesei, amelyek ha nem vigyázunk, a sátán számára a főkaput vagy legalább a mellékajtócskát feltárhatják. Ezeken keresztül ő bevonulhat és végrehajthatja üzelmeit.

Ezek a mi hajlamosságunk, ösztönösségünk, szenvedélyeink, becsvágyunk, önzésünk, stréberségünk. Mindez a gyúanyag már az áteredő bűn óta el van raktározva bennünk, mint a puskapor. Az ördög most már azon van, hogyan dobja be a tűzcsóvát.

Szövetségeseik

Az ördögnek aztán vannak látható szövetséges társai is. Goethe egyik művében (*Dichtung und Wahrheit*) így beszél ezekről:

„A démoni a legborzalmasabban akkor jelentkezik,

amikor valamely emberben lép túlnyomóan előtérbe. Nem mindig a legkiválóbb emberek ezek sem szellem, sem tehetség dolgában. Szívjóság sem mindig ajánlja őket. De hihetetlen erő árad ki belőlük. Az egyesített erkölcsi erők sem tehetnek semmit ellenük. Hasztalan gyanúsítja s vádolja őket csalásról az emberiség értelmesebb fele, a tömegeket magukhoz vonzzák.”

Pedig Goethe itt nem is azokról beszél, akik az ördög szolgálatába szegődtek. Mennyivel inkább illenek szavai azokra, akik mint kifejezett kísértők és csábítók az ördög malmára hajtják a vizet!

Shakespeare így határozza meg őket: „Az az álszent, aki komoly arccal s kihegyezett nyilakkal gáncsot vet az ifjúságnak és mint a héjja a galambot, a tapasztalatlant megejti, az maga az ördög, bárki elhíheti.”

Az angyalok bűne

„A fényes hajnalcsillag („Lucifer”) tehát — mint Szent Jeromos mondja — esti csillaggá lőn, amely azonban nem ragyogva szállott az égre, hanem alábukott az éjtszakai sötétségbe.” „Azok a szellemek, akik mint sugárkévék áradtak ki az Istenség kebeléből, megtörték a bűnön és elhomályosodtak.”

De mi volt az a bűn, amely ezt a katasztrófát, amelynél nincs nagyobb a mindenség történetében, előidézte? Közfelfogása az atyáknak és teológusoknak, hogy ez a bűn a kevélység volt. Tisztán szellemi lényeknél egyébként mást alig gondolhatunk.

Ezt a hitet a Szentírás is alátámasztja, amikor kijelenti: „Minden bűn kezdete a kevélység.” (Jéz., Sir. Fia 10, 15.)

Szent Ágoston is így tanít: „A gonosz angyal jobban szerette Istennél önmagát s nem akart az ő alattvalója lenni. Magát föléje emelte csupa kevélységből, és ezzel elszakadt minden lények Lényétől és elbukott.” „A kevélység felfuvalkodottá tette s magát Istennek nevezette” — mondja ugyanő. Hogy az Istenhez való hasonlóság valamiképen az ördögnek rögeszméje, örü-

lete, az is elárulja, mert az ősszülőket is ezzel vitte lépre: „Olyanokká lestek, mint az istenek.” (Gen. 3, 5.) Krisztusnak is az egész világot kínálta jutalmul, ha őt *mint Istent* imádja. (V. ö. Mt. 4, 9.)

Amde miként lehet, hogy az a lángész, a sátán nem látta be azt, hogy neki, a teremtménynek Istenhez hasonlóvá lenni teljes képtelenség? Ime a kevélység, a gőg minő ostobává teheti még a zseniket is! Ha nem is lényegükben, de miben akartak tehát az angyalok Istenükhöz, Teremtőjükhöz hasonlítani? Erre nézve nagyon eltérők a vélemények. *Szent Tamás* szerint sértette az angyalok önértetét, hogy ők a természetfeletti hivatásukat, az istenlátást *csak* kegyelemből s nem természetes kiválóságuk folytán kapják meg. *Suarez* szerint a nekik kinyilatkoztatott „Emberfia” volt a sarkkő, amelyen összezúzódtak. Nem akartak ugyanis egy „*embert*” a szellemvilág fejének elismerni. Mások szerint az angyalvilág, főleg annak feje, maga számára kívánta az Isten Igéjével, a Fiúistennel való személyes egyesülést. A kinyilatkoztatásban talán még több támasza van *Szent Bonaventura* véleményének, amely szerint az angyalok azt kívánták, hogy mindenki felett ők legyenek és senkinek sem alávetettek.

Szóval megszáditette őket kiválóságuk, az a nagy-szerű és sok ajándék, amellyel őket Teremtőjük elhalmozta.

Vajjon az elpártolás egyetlen pillanat alatt ment-e végbe, mint némelyek vélik? Alig hihető. A bűn ugyan egyetlen pillanat alatt fogamzik meg a lélekben, de valószínűleg bizonyos időre volt szükség, míg az elpártolt, magasabbrendű angyaloknak, nevezetesen Lucifernek hatása és példája folytán a többiek is közös megegyezésre jutottak és így harcba szállottak a velük vitázó, hűségben maradt társaikkal.

Vajjon kaptak-e a bukott angyalok időt s kegyelmet a megtérésre?

Valószínű, hogy *nem*. Okát pedig a teológusok *Szent Tamással* élükön abban látják, mert ezt a kegyelmet a

sátán és társai el sem fogadták volna, miként ezt az első emberpár és ivadékainak nagyrésze elfogadja.

Ennek magyarázatát pedig az angyali és emberi természet közti különbségben lehet keresnünk. Az angyali elme ugyanis nem okoskodva, hanem meglátva, belátva, egyszerre jut elhatározására. Miért is ebben megmarad és nem változtatja azt könnyen meg. A rosszban megrögződik. Nem így az emberi elme. Rendesen hosszabb latolgatások, összehasonlítások után állapodik meg ítéleteiben, s így könnyebben változtatja, visszavonhatja azokat. Alkalmasabb tehát a megtérésre. Mindez mond ugyan valamit, de a titkot teljesen meg nem fejt.

A megfellebbezhetetlen ítéletet és végokat Szent Pál szerint „Mózesnek megmondotta már az Úr: Könyörülök azon, akin könyörülök, és irgalmazok annak, akinek irgalmazok.” (Róm. 9, 15.) Ez a választottság titka marad mindörökre.

A bukott angyalok hatalma az ember felett

Valóságos hitigazság, hogy az áteredő bűn büntetéseképen a gonoszlelkek az ember teste és lelke felett bizonyos hatalmat gyakorolhatnak. Nem hiába nevezi a Szentírás számos helyen a sátánt „*a világ fejedelmének*”.

Az ördögi káros hatásoktól való mentesítést az Egyház az ú. n. ördögűzés által cselekszi, amire külön papi rend is van alapítva.

Ezt a hatalmát gyakorolja az Egyház, amikor szentel, áld és a megszállottakból a gonosz szellemet kiűzi.

Sohasem szabad azonban felednünk, hogy ez az ördögi hatalom távolról sem korlátlan. Isten főuralma szorosan megszabja annak határait.

De ezeken belül Isten az ördögöt is kihasználja, hogy büntessen, kipróbáljon, érdemekre alkalmat adjon.

Igy megtörténhetik, hogy a gonosz szellem betegségeket okozhat. Maga Szent Pál is a testébe vajúdó tövist — valószínűleg valami kínos betegséget — a sátánnak tulajdonítja, amely őt szinte szüntelenül zaklatta, mint a görög szöveg mondja, „pofozta”, nehogy valamiképen

eszébe jusson a sok kegyelem miatt elkevélyedni. (V. ö. II Kor. 12, 7.)

Az ördög aztán Isten megengedéséből pusztíthat, rombolhat, halálnak lehet okozója.

A gonoszlelkek továbbá meg is szállhatják az embert, vagyis hatalmukba ejthetik és cselekvésre, így pl. káromkodásra vagy Krisztus-ellenes munkára kényszeríthetik. Ennek is megvannak a fokai. Lehet, hogy csak a testet szállja meg az ördög. Ez az ú. n. *circumsessio*, de úgy, hogy még önálló értelmi tevékenységre is megmarad a lehetőség.

Kiterjedhet a megszállottság a lélekre is. Ez az *obsessio*. Végül a *possession*nak nevezzük azt az állapotot, amelyben a gonosz lélek teljesen úrrá lett az ember felett. Nagyon világos, hogy ami ilyenkor az emberrel és emberben történik, nem bűn, hanem csak megpróbáltatás, szenvedés.

A gonoszlélek egyéb mesterkedéseiről, aminő a bűbájosság stb., a tízparancsolatban tárgyaltunk.

Elgáncsolhatja egyelőre Isten munkáit, a missziókat és terjesztheti a bálványimádást, Istennek ezt a legnagyobb gyalázatát.

Legközönségesebb munkája a sátánnak, amelyet már valamennyien tapasztaltunk, a bűnre csábítás, a kísértés. Azért int az Apostol: „Józanok legyetek és vigyázzatok, mert a ti ellenségetek, az ördög mint ordító oroszlán körüljár, keresvén, akit elnyeljen, erős hittel álljatok ellen neki!” (I Pét. 5, 8. 9.)

A kísértésekre vonatkozólag, amelyeknek tárgyalása inkább az erkölcstanba és aszketikába tartozik (L. Müller: *Aszketika, Kísértések*), itt csak röviden a következőket jegyezzük meg.

Az ördög, de még a jó angyal sem hathat egyenesen értelmünkre és akaratunkra. Ezt a legbensőbb magánlakást, otthont, szentélyt Isten magának tartotta fenn. A kulcsok felett egyedül Ő rendelkezik.

„Te ismered ugyanis egyedül az emberek fiainak szívét” (II Kor. 6, 30.), mondja az Irás. Ámde hathatnak

a szellemek érzéki természetünkre, amely így a gonoszlelkeknek is alá van vetve. Így foglalkoztathatják képzelő és emlékező tehetségünket, amelyek tehát korántsem oly szabadok, mint némelyek hiszik. Vágyó tehetségünk is bizonyos fokig — Isten megengedését feltételezve — ki van szolgáltatva a gonoszlélek behatásának és így az bennünk szenvedélyeket csíholhat fel és azokat tüzelheti. Ámde szabadakaratumk megmarad, a beleegyezés mindig tőlünk függ.

Vigaszunkra szolgálhat az Úr ígérete: „Hűséges az Isten és nem fogja megengedni, hogy erőtökön felül szenvedjétek kísértést, hanem a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhessétek.” (I Kor. 10, 13.)

Végezetül még néhány irányelv.

Ne kicsinyeld a sátán hatalmát!

Ne kicsinyeljük tehát és ne becsüljük le az ördög hatalmát. Hatalmas ellenség ő és alattomos, lángelméjű kigyó, de azért mi tudunk is védekezni és meg tudjuk védeni vele szemben a reánk bízottakat.

Mióta Krisztus meghalt értünk, az ördög hatalmaskodása a mi szabadakaratumktól függ. Igen! A mi — sajátos — sokszor gyenge szabadakaratumktól.

Számtalan biztató példa van előttünk. Szent Ágoston is, gyengeségét érezve, a példákra tekintett, azokra hivatkozott. „Si hi et hae, quare non et tu Augustine?” Persze csupán a saját erőnkre hagyottan kevésre megyünk, de itt van az Úr Jézus, aki legyőzte a világot és annak fejedelmét. „A mélységből kiáltok fel hozzád, Uram”, mondjuk mi is a Zsoltárossal, mikor szorongat a kísértés. És a felelet lesz, amit Pál hasonló esetben kapott: „Elég neked az én kegyelmem.” (II Kor. 12, 9.) És „in duello mirando”, a csodás párviadalban én maradok felül. Mert „mindent meg tudok tenni abban (annak erejével), aki nekem erőt ad.” (Fil. 4, 13.)

Túl se becsüld hatalmát!

Azért nem kell a sátán hatalmát túlbecsülnünk sem.

Plutarchosnak (szül. 40 körül Kr. u.), a delfi jósa főpapjának feltűnt, hogy a pogány imperiumnak s cézároknak, a papoknak és filozófoknak minden erőfeszítése ellenére is a pogányság mennyire fonnyad és összezsugorodik. Nem kevésbé csodálkozott azon, hogy a jóslatok is kimaradnak, amelyeket ő maga is a démonoknak tulajdonított.

El is beszél „De oraculorum defectu” című könyvének 17. fejezetében egy esetet, amely Tibérius uralmának utolsó harmadában, tehát Kr. u. 33 körül történt volna.

Epitherses, a grammatika tanítója, hajón Itáliába utazott. A hajó az Echinádák szigetcsoportja mellett elhaladva Paré-sziget közelébe ért. Beesteledett. Az utasok egyszerre csak valamennyien azt hallják, hogy teljes szélcsendben a sziget felől hang szólal meg: „Thamus!” Így hívták a hajó kormányosát. Mindenki csodálkozik és megdöbben. A titokzatos hang másodszor is megszólal: „Thamus!” Az utasok mind a fedélzeten vannak. A szigetlakók közül pedig Thamust, a kormányost, senki sem ismerte. Harmadszor is felhangzik: „Thamus!” Erre végre Thamus is megkérdi, ki az és mit akar? Megjött a felelet: „Thamus, ha Palodeshez érsz, jelentsd ott, hogy a nagy Pán halott.” Borzalom járta át valamennyit. Fontolgatták, vajjon jobb lesz-e a felhívásnak engedelmessé válni, avagy azt teljesen figyelmen kívül hagyni. Végre Thamus döntött. Ha alkalmas szél lesz Palodes mellett, akkor a hajójával egyszerűen tovább halad. Ha azonban szélcsend lesz, akkor szót fogad és megteszi a jelentést.

És csakugyan, mikor Palodeshez értek, hirtelen teljes szélcsend állott be s a tenger is egészen nyugodt lón. Mire Thamus a hajófedélzetről a szigetre átkiáltott: „A nagy Pán halott.” Erre a sziget felől hatalmas, mintegy sokak kebléből előtörő sóhaj, nyögés, jajgatás és jajveszékelés hangzott fel. Mikor Rómába értek, az esemény híre hamar elterjedt — hiszen sokan utaztak a

hajón — és közbeszéd tárgya lett. Maga Tiberius császár is meghallgatta Thamus jelentését az egész dologról, sőt állítólag vizsgálatot is rendelt el annak felkutatására, hogy ki a nagy Pán és hol és hogyan halt meg.

Igy Plutarchos.

Tehát nincs okunk a sátán és seregének hatalmát túlbecsülnünk. A nagy Pán meghalt és ezzel megtörte a sátán és társainak túlnyomó hatalmát. Az alvilág is sóhajtozva, nyögve, jajgatva kénytelen ezt érezni és beismerni.

Amit Plutarchos a kereszténység kezdetén máris tapasztalt, azt tanúsítják a misszionáriusok is a mai napig.

A tiszta pogány vidékeken a sátán még feltűnően nagy hatalmat fejt ki. Még ma is gyakori az ördögösség, megszállottság. Alig teszi azonban a misszionárius lábát arra a vidékre, alig állítja fel a keresztet és mutatja be az isteni áldozatot, a sátán fogja sátorfáját és kezdi a területet Krisztusnak kénytelen-kelletlen átengedni. Bizonytalán dühösen és nem jószántából. Az ördögösség esetei és a bűbájosság fogy és megszűnik.

Már csak ezért is legyünk rajta, hogy a missziók tért nyerjenek, az evangélium világossága mind intenzívebben hatoljon át a pogányság ködén, a szent keresztet minél több helyen állítsák fel, minél több vidéken mutassák be az eucharisztikus áldozatot.

Jöjjön el a Te országod, Uram, és veszítsen tért a sátán birodalma!

AZ EMBER

A látható teremtés koronája, a földnek ura, királya az ember, akiről a IV. lateráni zsinat azt mondja, hogy összekötő kapocs az anyagi és szellemi világ közt. Lippert méltán mondja róla, hogy a tapasztalatunk alá eső világban a legláthatóbb és mégis a legtitokzatosabb lény. Nincs semmi, amit annyira ismernénk, mint az ember s nincs semmi, ami oly kikutathatatlan és kiszámíthatatlan, fájdalmas rejtély volna, mint az ember. Az ember voltaképpen minden szent és profán tudományok középpontja. Hiszen minden érte van a földön.

Hogyisne érdekelné tehát minket az ember.

Az ember eredete

Elsősorban érdekel bennünket, mint minden dolognál, az eredete.

Erre nézve a kinyilatkoztatás forrásaira támaszkodva Egyházunk tanítja és a IV. lateráni s legutóbb a vatikáni szent zsinaton hittételként kihirdette, hogy az első emberpárt, valamennyiük őseit, test és lélek szerint Isten teremtette.

Mózes első könyvében olvassuk az emberiség származási okmányát, nemesi levelét, amelyet ünnepélyesen s egyszerűséggel így ad elénk: A hatodik napon mondá Isten: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlóságunkra, uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, az állatokon és az egész földön . . .

Meg is teremté az Isten az embert: a maga képére, az Isten képére teremtette, férfiúnak és asszonynak teremtette. És megáldá őket az Isten.” (Gen. 1, 26—28.)

Utóbb, tekintve a dolog alapvető fontosságát, a Szentírás újra valamivel részletesebben kitér a teremtés módjára is: „Megalkotta tehát az Úr Isten az embert a föld anyagából, arcára lehelte az élet lehelletét és élőlényé lett az ember.” (Gen. 2, 7.)

Vagyis Istennek teremtő erejével alakult, formálódott úgy az anyag, hogy a közvetlenül teremtett, halhatatlan szellemi lelket mint éltető elemét elfogadni tudja.

Ezzel a lélekkel emeli Isten az embert, mint Lippert mondja, a magasba, megdöbbenően közel magához — hiszen részt ad neki a saját létében, életében, de mégis lehetetlen marad számára, hogy belőle valaha Isten legyen, hiszen teremtmény.

A kinyilatkoztató Isten külön kiemeli és hangsúlyozza, hogy az emberi testet *is* a földnek porából alkotta. Hiszen a növény- és állatvilágot nem ugyancsak az a föld „hajtotta”, „hozta” elő és lényegileg nem azonos az emberi testtel?

Ezt azonban, t. i. az emberi testnek porból való származását Isten különös ünnepélyességgel jelenti ki. Talán azért történik ez, mert különben talán senki el sem hinné, ha majd ebből a lényből mint lobogó, féktelen tűzkohóból cikázó villámok törnek elő, hogy ezeknek edénye ugyanaz a törékeny anyag, mint amelyben az állati élet sziporkája pislog.

Vagy talán meg sem értenők olykor azt a tátongó örvénylő ellentétet, amely eme lényen belül majd hamarosan felszakad, s amelyet mindnyájan tapasztalunk, ha nem tudnók, hogy egyik lételeme, a test a föld porából van véve, a másik pedig, a lélek a Mindenhatónak lehellete.

Az emberi test

Az emberi testről Szent Ágoston is megállapítja, hogy nem valami *rossz*, „mert ugyancsak Istennek alkotása. Közte és az Isten közt van a lélek, amely kisebb ugyan, mint Isten, de nagyobb, mint a test. A test tehát

jó dolog. „Nem az ördög fércmunkája, — állítja róla Faulhaber — hanem Istennek remeke, miértis joga van, éspedig mint olyannak, amilyen, a megbecsülésre.”

Újabban erősen feszegetett kérdés, vajjon az első emberi test, az összülők teste *közvetlenül* a teremtő Isten tevékenységének köszöni-e létét, avagy talán Isten más élőlénybe lehelte a szellemi, halhatatlan lelket, ezzel cserélve fel azt az alsóbbrendű lelket, amely az illető lényt — mondjuk állatot — addig éltette.

Ez az utóbbi felfogás, amelyet katolikus tudósok (Mivart, Zahm, Leroy) is vitatnak, nincs ugyan a Szentírással és az Egyház tanításával nyílt ellentétben, de szerintük azzal nehezen egyeztethető össze s hozzá még igen jelentékeny természettudományi érvekkel is támadható, s az isteni beavatkozások egész csodálatos sorozatát tételeznék fel. Azt azonban minden körülmény között, mint hittanilag bizonyosat kell vallanunk, hogy az emberi lélek az állati lélekből, mint attól lényegesen eltérő, semmiképen sem fejlődhetett. Az emberi lélek ugyanis megismerheti a szellemi dolgokat, tud elvonni, általános eszméket formálni, ítélni, következtetni. Éppen ezért képes a kultúrára, haladásra, vallásra, tapasztalja magában a lelkiismeret szavát. Az állat csak az érzékekhez kötött megismerésre van korlátozva. Nem tud tehát általános eszméket alkotni, összehasonlítani, ítélni, következtetni. Képtelen szellemieket, lelket, Istent megismerni. Képtelen a vallásra és nincs lelkiismerete. Egyszóval az állati lélek egészen más természetű, mint az emberi és éppen azért ez amabból nem fejlődhetett.

Továbbá a lélekcserét, ha ugyan megtörtént volna (!), Isten csak egy párral szemben alkalmazta. Mert az emberi nem, ahogy *most* van, amely *most* a földtekét lakja, egyetlen emberpártól származik. Ez tudományosan is bizonyítható és szorosan összefügg a bűnbeeséssel és megváltással. Azt is mint bizonyosat valljuk, hogy Éva, az első asszony is, miként a Szentírás leírja, *közvetlenül* Istennek műve.

Jegyzet. Bár az első emberpár közvetlenül Isten kezéből

került ki, ezt azonban nem szabad a szavak nyers értelmében felfogni, hanem mint már a Szentatyák megjegyzik, Istenhez méltóan magyarázni. Már Szent Ágoston szerint nagyon gyerekes volna a dolgot úgy képzelni, hogy Isten kezével gyúrta az anyagot emberi testté és szájával lehelte beléje a lelket. Mint ugyancsak Szent Ágoston megjegyzi, inkább azt kell fontolóra vennünk, hogy mit alkotott Isten, mint azt, hogy miképen alkotta.

Ami Éva megalkotását illeti, vannak, akik azt parabolának, jelképnek vagy csupa látomásnak tekintik. A Szentírás ennek több helyen ellenmondani látszik. Így Szent Pál hirdeti: „Nem a férfiú van az asszonyból, hanem az asszony a férfiúból.” (I Kor. 11, 8.) És magának az Úr Jézusnak s a trienti szent zsinatnak kijelentése szerint Ádám isteni sugallatra mondotta Évának: „Ez most csont az én csontomból és hús az én húsemből: ezt most a férfi feleségének nevezzék, mert a férfiúból vétették.” (Gen. 2, 23.)

Isten ugyanis ezzel jelképezni akarta a házasság felbonthatatlanságát, az Egyháznak s szentségeinek Krisztus oldalából való származását.

Az emberi lélek

Nagy, világraszóló jelentősége van annak a néhány rövid szónak, amellyel az Irás a lélek teremtését tudomásunkra hozza: „Az Ūristen az ember arcára lehellte az élet lehelletét, és élőlényé lett az ember.” (Gen. 2, 7.)

Az emberi lélek tehát — éspedig minden emberi lélek — közvetlenül Istennek teremtménye. Hiszen mint szellemi állag részekből nem álló és így nem szakadhatott le a szülők lelkéből. Másrészt a szülők sem teremthették a semmiből, mert teremtő hatalma csak Istennek van. A léleknek tehát *egyenesen Isten kezéből való származása bizonyos* és azt csaknem hittételnek mondhatjuk.

Mindazonáltal az apa és anya igazi szülői gyermeküknek, habár a lelket nem adják neki, mert a gyermeknek egyik lényeges elemét, alkotó részét, a testet ők szolgáltatják, éspedig olyan testet, amely a természetnek rendje szerint már alkalmas a lélek elfogadására és azt természetszerűleg igényli is.

A szellemi átöröklődés

Honnan van tehát az, hogy a tudomány és tapasztalat tanúsága szerint bizonyos szellemi és lelki tulajdonságok is öröklődnek. Ennek magyarázatát ebben a szoros kapcsolatban találjuk, amelyben a lélek a testtel van. A lélek tehát mondhatnók, amikor Isten testbe önti, színeződik, hangolódik a testhez, nevezetesen idegrendszerhez, vérmérséklethez, amellyel mint eszközzel kénytelen bánni, működni, s amelyhez az akaratszabadság sérelme nélkül kénytelen alkalmazkodni. De hogyan termékenyítheti meg Isten a lélek teremtése által azt az anyagot, amely bűnös, törvénytelen nemű viszonyból származik? Nem lesz-e így Isten a bűnnek pártolója? A felelet erre nagyon könnyű. Isten ugyanis a nélkül, hogy a bűnhöz hozzájárulna, egyszerűen alkalmazkodik az általa alkotott természeti törvényekhez. A búza kikel és talán igen szép termést is hoz, pedig úgy rabolták, avagy lopták azok, akik elvetették.

Arra a kérdésre, hogy mikor leheli Isten az anyagba a halhatatlan lelket, és így mikor lépi át az ember, a személy a lét küszöbét, a modern tudomány, ellentétben a régivel, azt a feleletet adja, hogy ez a végtelenül ünneplés pillanat a fogantatás pillanata. Ekkor indul meg az ember, hogy pályáját megfutva, örök célját, amely az istenlátás, elérje. Megkezdődik tehát vele szemben a szülők óriási felelőssége.

Valóságos hitigazság továbbá az, hogy az embernek *egyetlenegy*, és pedig szellemi lelke van. Az ellenkező tanítást, amely szerint az emberben, a testben a szellemi lelken kívül még más lélek is volna, Egyházunk többszörösen, mint a Szentírással ellenkezőt elítélte. Ezzel azonban nincsen ellentétben a modern élettannak az a megállapítása, amely szerint minden sejtben van valami életelv, amely az anyagot alkalmassá teszi, hogy a lélek megszállja, formálja. Ez az életelv megmarad, miután a lélek már a testtel egyesült. Sőt a sejtek szaporodtával sokasodik s csak később pusztul el, miután a lélek a testet elhagyta. Innen van pl., hogy a hullán a körmök

és a haj egyideig még tovább nőnek, a kioperált szerv még egy ideig üzemben tartható stb. (V. ö. Somogyi J.: A test metafizikája.)

A rúgó, a gépész mégis csak a szellemi lélek, még akkor is, ha a gépek általa meglódított kerekei egy kis ideig tovább forognak is, miután a gépész eltávozott.

A szellemi lélek tehát, mint a keresztény bölcelet és hittudomány egyhangúan mondja, *alakja, formája* a testnek, s valami titokzatos módon eszközli, hogy ez a sokféle kémiai anyag, amely a földből van véve és a lélek távozásakor a földbe ismét visszatér, emberi testet alkosson.

Titokzatos valami tehát az a lélek, amelyről ugyan biztosan tudjuk, hogy szükségképpen van és működik, de belső természetére nézve, mint Prohászka mondja, „ismeretlen előkelőség” marad, akinek jelenlétét nemcsak a hit, hanem a józan ész is igazolja.

Ugyancsak a józan ész arról is meggyőz bennünket, hogy lelkünk messze a többi teremtmény fölé emel bennünket. Már a hét bölcsek egyike, Sosiades hirdeti: „Becsüld meg magad!” Éppen a lelked miatt. A hitből pedig tudjuk, hogy a lélek — mint Sonnenschein szépen mondja — „az örök nap lángja, az örök Ige lehellete”.

Nevezetesen a lélek az isten- és emberszeretnek tűzhelye. Sziénai Szent Katalin szerint „a lélek nem élhet szeretet nélkül. Mindíg kell valakit szeretnie, mert hiszen szeretetből van alkotva”.

Mínthogy pedig akkora vagy, amekkora a szereteted, méltán mondja Eckehard: „Kérded, mily nagy a lélek? Ám tudd meg, hogy olyan nagy, hogy sem a föld, sem az ég nem bírja betölteni. Csupán Isten teheti azt, akit sem föld, sem az ég nem tudnak befogadni.”

A kis Jancsi azt kérdi édesanyjától: „Mama, mi az a lélek?” Mire az édesanya kötekedve csak azt feleli: „Találd ki magad!” Kis gondolkodás után a gyermek ezt a szellemes megfejtést adja: „Most már tudom! A lélek az, amivel szeretlek!”

A lélek szellemisége

A IV. lateráni szent zsinat hittételként hirdette, hogy „az ember szellemből és testből áll”. A lélek tehát szellem, vagyis olyan való, amely teljesen anyagtalan, vagyis másszóval nincsenek — mint a testeknek — részei a részeken kívül. Így nem is bomolhatik részekre, tehát következésképpen halhatatlan.

Ősidőktől fogva állandóan felszínen maradt kérdés, vajjon a lélek szellem-e vagy pedig a testi életnek, nevezetesen a véráramnak legfinomabb, de egyben leg-hatalmasabb megnyilatkozása? Ha minden kor legnagyobb gondolkodóit és bölcseit és tudósait sorra kérdezem, egy Szokrateszt, egy Platont, egy Arisztoteleszt, aztán a legnagyobb Szentatyáknál, teológusoknál, egy Ágostonnál, Aquinói Szent Tamásnál stb., stb. érdeklődöm, azt az egyhangú feleletet kapom, hogy a „lélek szellem”. Ez a szellem, bár a testhez s e világhoz kötött, de csak *külsőleg*. Belsőleg minden anyagtól független. És ugyan milyen bizonyítékot hoznak a jelen és a múlt nagy gondolkodói erre nézve? Érvelésük lényegében azonos és egybehangzó: „Mondd meg nékem, mit tész és én megmondom, *mi vagy.*” Másszóval, a lények természetét tevékenységükből ismerhetjük meg. A lélek gondolkodik és akar. A gondolkodás és akarás pedig valami érzékfeletti, anyagtalan. A lélek eszméiből egész birodalmát építi fel. Gondolatokat fogan, mint például becsület, szabadság, függetlenség, igazság, jog, erény, szentség, s küzd azok megvalósításáért. Alkot magának tudományt, kultúrát, van vallása. Ilyesmi nem jöhet anyagból elő. Szellemi dolog csak szellemnek lehet az alkotása. A szellemi művekből tehát bizony következtetek azoknak szellemi hordozójára és forrására, ami a lélek, a szellem. (V. ö. Berghoff: Licht von Licht.)

Az Úr Jézus is a lélek szellemiségéről mint magától érthető s szinte kézzelfogható dologról beszél. A korabeli materialistákat cáfolva kijelenti, hogy az örök életben olyanok leszünk, mint „az Isten angyalai” (Mt. 22, 30.), akiknek tudvalevőleg lényege, hogy szellemek.

Óva int bennünket, nehogy megijedjünk azoktól, akik csak a testet ölhetik meg, de igenis attól féljünk, aki „mind a *lelket*, mind a testet elveszitheti a gehennában”. (Mt. 10, 28.)

Szent Pál is mily plasztikusan tünteti fel a test és lélek közti harcot, ellentétet: „Lélek szerint járjatok — úgymond — és nem fogjátok véghezvinni a test kívánóságait. Mert a test a lélek ellen vágyakozik, a lélek pedig a test ellen...” (Gal. 5, 16. 17.)

A lélek szellemisége ellen rendszeresen azzal érvelnek, hogy a „lélek működése teljesen az agyvelőtől függ”. Elismerjük, hogy függ, de csak *külsőleg*. Függ, miként a mozdonyvezető a gépétől vagy a művész az ő hangszerétől. Ha a gépben hiba van vagy a hangszer lehangolódott, a hurok meglazultak, a leggyakorlottabb gépész, illetőleg a legnagyobb művész sem tud valami eredményt elérni. Nem a gépésznek, nem a művésznek belső természetében van a hiba, hanem a rendelkezésre álló eszköz fogyatékoságában van az oka. A gépész, a művész azért önálló, szabad, független emberek, ha azt most nem is érvényesíthetik.

Az agyvelő, az idegrendszer a léleknek a gépe, hangszere, és a lélek az agyvelőnek, az idegrendszernek gépésze, művésze. Egymásra vannak utalva ugyan, ha valamit elérni akarnak, mert *külsőleg* egymástól függenek, de *belsőleg* megőrzi a lélek istenadta függetlenségét.

Érdekes és egyben tanulságos esetet beszél el tárgyunk megvilágítására dr. Wittneben főorvos, a Treya melletti Hebhatában. E. Kató 1895-ben született. Hat-hetes korában hosszabb időn át görcsök kínozták. Csak két és fél éves korában kezdett járni tanulni s mind bárgyúbbá vált. 1901-ben vettük fel intézetünkbe, ahol 1922-ben húnyt el. Magam őt 1910-től fogva ismertem. Teljesen bamba lett. Soha egyetlen értelmes szót nem ejtett ki. Órákon át mereven maga elé nézett vagy vergődő mozdulatokat tett. Olykor éles sikolyokban tört ki. Környezete iránt a legkisebb érdeklődést sem tanúsi-

totta. Csonttuberkulózis miatt egyik lábszárát amputálni kellett. A tuberkulózis azonban tovább terjedt és a leányt a vég felé sodorta. Midőn 1922 március 1-én az elkülönítő osztályba lépek, a nővér azzal fogad, hogy Kató hamarosan véget ér. De mégis hosszasan magamagában el-elénekelget. Hihetetlen! — gondoltam magamban. Belepek a szobájába. És íme a leány érthetően dalolja: „Hol talál a lélek otthont és nyugalmat?” Azonnal értesítettem az intézet vezetőjét, aki odasietve tanúja lehetett ennek az orvosilag megfejthetetlen élménynek. „Béke, béke, égi béke” — lehelte a daloló ajk, miközben átszellemült mosoly játszadozott a különben mindig bamba arcon, miközben a lélek a test bilincseiből szabadultan a magasságokba röppent. Aki ilyet egyszer is tapasztalt, nem oly lelkiismeretlen, hogy a látszólag már teljesen értéktelen életet megsemmisítse és beismeri majd, hogy mi halandó emberek a test-lélekproblémát maradék nélkül megoldani nem tudjuk, de nagy felelősségünk van a törékeny testbe zárt lélekkel szemben.”

A tapasztalás is bizonyítja, hogy a halál küszöbén, amikor a materialista elgondolás szerint minden szét-esőben, így a lelki funkciók is szűnőfélben lennének, éppen ellenkezőleg, a szellem felvillog, magát szabadabbnak érzi, visszatér emlékezőtehetsége, sőt egész életét át tudja tekinteni; mint mikor a búcsúzó nap végigsepri sugaraival az egész földteke felszínét.

Szabadakarat

A lélek szellemisségével szorosan összefügg az akarat szabadsága. Ugyancsak olyan igazsággal állunk szemben, amelyet a kinyilatkoztatásból is tudunk, de amelynek ismeretére a józan ész világossága mellett is bizton eljuthatunk.

Ellenfeleink Luther és Bájus, akik szerint az ember természet szerint ugyan szabad volna, de az áteredő bűn folytán megromlott és ezt a szabadságát ma már nem birtokolja. Tagadják aztán az akaratszabadságot materialista és panteista elveket valló ú. n. *deterministák*,

akik szerint az ember legfeljebb csak látszólag szabad, de valójában mindig szükségszerűleg cselekszik.

Mindezeket a tévedéseket elítéli a trienti szent zsinat, kiközösítve azokat, akik vallják, hogy az áteredő bűn következtében kialudt az ember szabadakarata. (Denz. 815.)

A kinyilatkoztatás a szabadakaratot számtalan alkalommal hirdeti. Hiszen az egész üdvrendszer, amelyet velünk megismertet, erre van alapítva. Az Üdvözítő maga nem szűnik meg hangsúlyozni: „ha akarsz üdvözülni”, „ha akarsz tökéletes lenni”.

Az akaratszabadságot bizonyítja legbensőbb meggyőződésünk is, amely egyes esetekben oly világos előtűnik, mint hogy gondolkozunk. Hogy szabadok vagyunk, szoros következménye lelkünk szellemi természetének. Mi tudjuk fontolgatni az okokat, amelyek a választáskor a dolog mellett és ellene szólnak és tudunk dönteni. Igen! Dönteni még akkor is, ha belátjuk, hogy helytelenül cselekszünk és egyszer meg kell bánnunk majd választásunkat. Ha csak fizikai súlyok döntenének azon a mérlegen, feltétlenül a másik oldalra billentenének.

Ha nem volna szabadakarat, akkor nem volna sem érdem és a jutalomnak sem volna semmi értelme. Hiszen az ember akkor szükségszerűen cselekedett. Akkor nem volna erény és bűn. Igaza volna Luthernek, mikor azt mondja: „Barátom, vétezzél bátran, csak erősebben higgy!”

Hiszen ebben az esetben nincs igazi bűn és minden gonoszság, jellemtelenség, pizok, erkölcstelenség, fertő és korrupció a teremtő Istennek számlájára irandó.

Nem beszélünk most arról, hogy az ember *miben* és mennyire szabad. Ebből a szempontból a helyes megítélés dolgában sok eltolódás lehet és van. De a szabadakarat léte annyira világos, hogy még a pogányoknak is a józan ész világossága mellett elméletben és gyakorlatban teljesen magától érthetőnek tűnt fel. Akkor és ma is, mint Duplessy helyesen mondja, csak azok tagadták

a szabadságot, akik minden bűnben szabadságot akartak élvezni.

A szabadakarat legfőbb kincseink egyike. Akaratunk, amellyel saját sorsunk felett uralkodunk és üdvünket biztosítjuk, avagy magunkat kárhozatba taszítjuk. A szentekben az Egyház voltaképen az akaratot kanonizálja.

Az akaratkultúra ma nagyon el van hanyagolva, pedig nincsen fontosabb a nevelésben.

Eszközei: a szilárd, bölcs életelvek, amelyeket igen alkalmasan a jó lelkigyakorlatban szegezhetünk le, aztán az önlegyőzésnek szünös-szüntelen való alkalmazása. Végül a szentségek és az ima, a kegyelemnek ez a két forrása, amelyek nélkül alig sikerül a törékeny embernek bármiben is célhoz jutnia.

A halhatatlanság

A léleknek halhatatlansága, amely szellemi természetével szorosan kapcsolatos s annak folyománya: ugyancsak igazság, amelyet a józan ésszel sem nehéz bizonyítani, de egyben *hittétel* is, amelyet Egyházunk az V. lateráni zsinaton ünnepélyesen ki is hirdetett.

Tagadják azt minden kor különböző változatban bemutatkozó materialistái. Ha ugyanis nincsen szellemi lélek, akkor következetesen nincsen halhatatlanság sem.

Mi azonban rendületlenül hisszük és valljuk, hogy igenis van *személyes*, egyéni halhatatlanság. Ez a halhatatlanság nem ered ugyan a lélek *lényegéből*. Így csupán Isten halhatatlan, de igen! a természetével kapcsolatos. Hiszen a léleknek nincsenek részei és így semmi köze a halálhoz, amely nem más, mint bomlás. Csak Isten semmisíthetné meg a lelket, de szavatoit érte, hogy azt sohasem teszi meg. Bizonyítékokat a halhatatlanság mellett találunk szinte szám nélkül.

Kezdjük mindjárt az emberi nem *közmegegyőződésén*. Igen, sok ókori népnél már a temetkezés módja elárulja, hogy hitt a lélek további életében. A tetemet úgy helyezték nyugalomra, mint amely csak várja a számára újra felkelő Napot. A síremlékek is, amelyeknek a hal-

hatatlanság nélkül értelmük sem volna, mind erről beszélnek. Erről tanúskodik az örökzöld, a koszorú a sírokon s a melléjük állított égbemutató, télen is zöldelő fenyő. Minden népnek volt és van vallása, amelyben a lényeg a túlvilági kiegyenlítés, a jutalom és büntetés. Arra az ellenvetésre pedig, hogy a vallás csak a papok találmánya, a felelet nagyon egyszerű. Nem a pap termeli ki a vallást, hanem megfordítva, a már meglévő vallási eszmék termelik ki a papot.

Hogy az ókor pogány bölcsei mily világos tudatával bírtak a halhatatlanságnak, irataik napfényesen igazolják. Ezt az eszmét mintegy magától érthetőnek tartják. — Így például Cicero így nyilatkozik: „Ha valamennyi embernek közmeggyőződése a természet szavának tekintendő s ha ebben valóban az egész emberiség egyetért, hogy a halállal nincs mindennek vége, akkor ezt nekünk is mint tényt el kell fogadnunk.” (Tusc. disp. 1, 15. 25.)

Csak bizonyos elkorcsosodásnak tekintették, ha valaki a halhatatlanságban kételkedik. Így Plátón: „Aki magát az *élvezetnek* adja át, annak gondolatai is halandók. Aki azonban az igazság szeretetéből arra törekszik, hogy halhatatlant, istenit gondoljon, az el is éri a halhatatlanságot s eljut a legfőbb boldogságra, mert az istenit ápolta és hordozta lelkében. (Tim. 90.)

Bizonyosság a halhatatlanság mellett magának az örök életnek eszméje; az a tudat, hogy mi evilágiak vagyunk. Van tulsó part, mert van innesső.

Legyőzhetetlen életöszton van továbbá bennünk *örökké élni*. „Nem akarhatnók ezt, mondja Szent Ágoston, ha nem tudnók elérni.”

„A halhatatlanság — mondja Pascal — oly mélyen és oly hatalmasan érint bennünket, hogy minden érzésnek ki kellett már belőlünk halnia, ha vele szemben közömbösek vagyunk. Hiszen minden gondolatunkat, cselekedetünket az örök élet léte annyira befolyásolja, hogy észszerűen, megfontoltan egyetlen lépést sem tehe-

tünk a nélkül, hogy az örök élet szempontjából állást ne foglalnánk.”

Legyőzhetetlen vágyunk a múlhatatlan boldogság után szintén csak arra mutat, hogy kell a földi életnek másutt folytatódnia, ahol ez a természetes ösztön ki-elégül. Ugyanezt követeli bennünk az igazságérzet, amely a földön vajmi gyakran csak nagyon gyarlón vagy egyáltalán nem érvényesül. A bennünk élő lelkiismeret és felelősségérzet ugyancsak a halhatatlanságnak állandó hirdetője, szószólója. Mi érezzük, hogy nekünk az örök életért tennünk, dolgoznunk és áldoznunk kell, akár életünket is. XI. Lajos havonként 10,000 arannyal fizette házi orvosát, Cortierit, hogy az orvosi tudomány minden eszközével életét megnyujtsa. Mire a király gyóntató-atyja megjegyzi: „Mily erőfeszítést tesz a fejedelem, hogy életben maradjon, Isten adja, hogy legalább éppen ekkora gondja legyen lelki egészségére, és hogy az örök életet megnyerje.”

Míndez és számos más érv oda enged következtetni, hogy mint Bruyère mondja: „A mi életünk csak tervezet. A kivitelre odaát kerül sor.” S mint Küven állítja: „A mi életrajzunk nem egyéb, mint története az Isten ígérének, amelyet a halandó testben élő halhatatlan lélekhez intéz. Aki ezt tagadja, annak valószínűleg nagyon kelemetlen, hogy egyáltalán lelke van.”

Hogy pedig nehéz elképzelni azt a testen kívüli életet, amelyet lelkünk majd a feltámadásig a másvilágon folytat, legkevésbé sem ok, hogy kétségeskedjünk, vagy éppen tagadóba vegyük. Szent Ágoston szerint Gennadius orvost, aki éppen e miatt a lélek halhatatlanságát tagadta, egy csodálatos álom hitetlenségéből meggyógyította. Fehérruhás ifjú jelent meg neki s ezt a kérdést intézte hozzá:

„Látsz engem?”

„Igen! — válaszolt Gennadius — éspedig egészen tisztán.”

„Testi szemeddel?” — kérdi tovább az ifjú.

„Nem, — felel az orvos — mert testi szemem le van zárva.”

„Hallasz engem?” — folytatódik a párbeszéd.

„Igen, világosan hallok mindent, amit csak mondasz.”

„Testi füleddel?”

„Nem, mert hiszen most álomban vagyok.”

„Te beszélsz hozzám, testi száddal teszed ezt?”

„Nem, hiszen alszom!”

„Dehát mivel és hogyan beszélsz akkor?”

„Nem tudom” — volt a felelet.

Erre az ifjú: „Íme te látsz, hallasz, beszélsz, pedig testi szemed s füled és ajkad zárva van. Nos, eljön majd az idő, amikor meghaltál és ennek ellenére is majd *látsz, hallasz és beszélsz* . . .

Az utolsó szót a kinyilatkoztatásnak tartottuk fenn. Mert bármily hatalmas érvek kardoskodnak is a halhatatlanság hite és tudata mellett, — azt hisszük — sohasem ment volna át az emberi nem közmeggyőződésébe, ha annak ismeretét a paradicsomi őskinyilatkoztatásból mint közös örökséget magával nem hozza. Isten világtérve, a vallás a halhatatlanság hitét éppoly kevésbé nélkülözheti, mint az épület a fundamentumát. Miért is a Gondviselés azt az emberi lélek legmélyébe mint megingathatatlan alapkövet süllyesztette le.

Azzal a bizakodással indul ki tehát az emberiség a paradicsomból, hogy azt valami jobb formában egyszer csak mégis visszaszerzi, ahol azután majd „Isten letöröl a szeméből minden könnyet és halál nem leszen többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem leszen többé, mert az elsők elmúltak”. (Jel. k. 21, 4.) Az ószövetségi kinyilatkoztatás ezt a hitet ugyan ébren tartja és élénkíti, de összehasonlítva az újszövetség ragyogó világosságával, alig több az a homályban való tapogatózásnál.

A hit ugyan a másvilági életben meg nem ingott soha. Gondoljunk csak arra a rendületlen hitre, amelylyel magát egy Eleazar vagy a mákabeusi fiúk egymást

és anyjuk őket a vértanúhalálra lelkesítik. (II Makk. 6, 26; 7, 9. 11. 14. 23. 29. 36.)

Minthogy azonban az ószövetségben a másvilági élet helye, mikéntje s egyéb körülményei homályba vannak burkolva, azért a halhatatlanság sem tudta a lelkeket maradéktalanul megvigasztalni és kielégíteni. Mennyire megnyilatkozik ez a melankolikus „Kohéletnek”, vagyis a Prédikátornak (Salamonnak) a tragikus emberi sorsról való megállapításaiban.

Mikor siralmait azzal végzi: „És visszatér a por a földbe, honnan vétetett, az éltető lehellet pedig visszatér Istenhez, ki adta” (Pred. 12, 7.), végső akkordnak mégis csak hozzáfűzi: „Csupa hiúság! Minden csak hiúság!” (U. o. 8.) Ugyanez a hangulat tölti el a másvilágot illetőleg Jóbot is, aki a világirodalomban a legmelankolikusabb sírdalokat énekelte... Ő is csak úgy látja, mint az ókor embere, hogy a test bilincseitől szabadult lelkek a seolnak messze, borús, homályos síkságain boldogságszomjasan lebegnek, s célt keresve epekednek. Nem is volt ez másként!

A Messiás még nem jött el, aki a kereszt kulcsával a mennyország kapuit számukra megnyissa. Addig nem is volt meg az elköltözöttek lelkének annyira áhított nyugalma.

A seolba száműzöttek honvágygal teli sóhajainak visszhangja a Kohéletnek és Jóbnak örökké klasszikus és költőileg is utolérhetetlen szép siralmi. Az utóbbiakat az Egyház fenséges halotti liturgiájában oly megkapóan alkalmazza.

Mennyire más az újszövetségi kinyilatkoztatás hangulata! Mennyivel vigaszosabb hírokat pendít meg a világ Megváltója!

Megtanít bennünket az Evangélium, az „Örömhír” nem félni semmitől, még a gyilkosoktól sem, hiszen azok legfeljebb az amúgyis porladó testtől foszthatnak meg. (Mt. 10, 28.) Apostolai által az Úr megtanít bennünket, hogy bizakodva, reménykedve, sőt *örömmel* nézzünk az örök jövő elé, mert hiszen nekünk „nincs itt maradandó

városunk, hanem az eljövendőt keressük". (Zsid. 13, 14.) S miután odaát lelkünk az istenlátásban már megittasodott, boldogsága és dicsősége csúcspontjaképen a feltámadásban visszakapja lelkieken átformált sorsosát, testét is mint a megdicsőült lélek méltó társát. Megbizonyosít erről magának az isteni Fejnek mint örök típusnak dicsőséges feltámadása. A húsvétvasárnap hajnalpírja a mi sírunkat is beragyogja és a búskomorságnak, gyásznak árnyait onnét elúzi, szétfoszlatja.

Az ember mint Istennek képmása

Miután letárgyaltuk úgy nagy vonásokban az ember természetét, ismertettük testét és lelkét, felmerül a kérdés, hogy miben és mily értelemben nevezi őt az Alkotója, Isten a *saját képének*? „Alkossunk, — szolt az ember megteremtése előtt az Úr — alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra... Meg is teremtette Isten az embert a maga képe-re, az Isten képe-re teremtette, férfiúnak és asszonynak teremtette.” (Gen. 1, 26—27.)

És erre a Szentírás több helyen is utal és ezzel nyilván elárulja, hogy az embernek erre a jellegére nagy súlyt helyez.

Mínthogy a kép mint másolat hasonlóságot tétel ez fel, bizonyos nem test szerint képe az ember Alkotójának. Hiszen Istennek nincsen teste. Igaz ugyan, hogy Isten, amikor bármit teremt, távolabbi értelemben magáról mintáz. És így az állat és növény és kő is Isten képeinek tekinthető. Ezeket azonban az Írás sohasem nevezi a „Teremtő képeinek”.

Tehát a *lelke* szerint képe-e az ember Istenének? Ámde akkor miért nem nevezi sohasem a kinyilatkoztatás az angyalokat Isten képeinek és az Ő hasonlatosságára formáltaknak, jóllehet ők ebből a szempontból mint *tisztán csak lelkek*, Urukhoz, Alkotójukhoz még sokkal inkább hasonlítanak.

Kell lennie valami sajátos vonásnak, amely az embert olyanná teszi, hogy benne a Teremtő egész különö-

sen saját képére ismerjen. És ez a valami bizonytal az, mert az emberi lélek van oly sajátos módon megalkotva, hogy a testet természetszerűleg kiegészítse s *abban és azáltal* az egész anyagvilág felett uralmat gyakoroljon. A testből-lélekből álló embernek mondotta az Úr: „Töltsetek be a földet és hajtsátok uralmatok alá, és uralkodjatok a tenger halain és az ég madarain és minden állaton, mely mozog a földön.” (Gen. 1, 26.) Ebben tehát egyes-egyedül az ember tudja utánozni, másolni a mindenség *Urát, királyát*. Ebben csakugyan Ádámnak nem akadt „mása” a földön. (V. ö. Gen. 2, 20.)

Tehát nem a természetfeletti állapotba való felemelt-sége, a kegyelmi állapot az, amely neki ezt a fenséges címet, rangot megszerezte. Ez csak még hasonlíthatatlan szép színezést ad arcképére. Hogy az ember, és pedig a férfi és nő egyaránt, Istennek képe, ez már az ő természetével járó kiváltsága, rangja, főnemesi oklevele.

AZ EMBER A VILÁGTERVBE

Láttuk, tanulmányoztuk az embert mint a teremtés remekét. Felmerül a kérdés, vajjon minő helyet, szerepet szánt neki Teremtője a nagy világtervben. Mert hogy volt célja az emberrel, és pedig nagy, bölcs, magához méltó célja, ez már végtelen bölcseségből önként következik.

A végcél természetesen nem lehet más, mint az *Ő dicsősége*. Ezt azonban — mint már említettük — nem kell úgy értenünk, mintha Istennek dicsősége szempontjából a teremtésre — nevezetesen az emberre — *szüksége* lett volna. Isten önmagában végtelenül boldog s ez a boldogsága nem is fokozódhatik. Ha Isten teremt, ezt csak azért teszi, hogy a világ az *ő* bölcsességét, nagyságát, szépségét, hatalmát s többi tulajdonságát visszatükrözze. Így méltó elismerést szerez és megdicsőíti magát.

Ember a „tisztá természet állapotában”

Az ember ezt a kettős célt, — már a természet rendjében is pompásan szolgálta volna. Hiszen teste és lelke valóban remek alkotás és *őt* Istennek valóságos képmásává teszi. Másrészt az ember természetes eszével is meg tudta volna Teremtőjét ismerni és képes lett volna *Őt* dicsérni, áldani, magasztalni. Urát, Teremtőjét a természetbe oltott törvények megtartásával szolgálhatta volna s így *Őt* nemcsak szívvel, ajkkal, hanem tettekkel is megdicsőíthette volna. Isten ezt — végtelen jóságánál fogva — bőségesen megjutalmazta volna, megadva az embernek azt a boldogságot, amely természetének megfelelő.

Ez lett volna a helyzet a „tisztá természet állapotában”. Ez az életállapot éppen nem zárta volna ki, hogy az ember tudatlanságnak, ösztönös vágyaknak (a concupiscentiának), betegségeknek és halálnak alá ne legyen vetve. Hiszen ezek nem bűnök, hanem természetes dolgok és az embernek elvégre csak arra van tágabb értelemben vett joga, ami természetének velejárója és azt megilleti. A hitből tudjuk, hogy az embernek ez az állapota sohasem létezett. Ha Istent ismerjük, ezt könnyen megértjük.

Gondolj a kertedben lévő hangyabolyra, amelynek 10,000 pici bogara téged urának és királyának ismer el. Te napi jelentést tétetsz magadnak, vajjon apró alattvalóid hogyan viselkednek. Különös dicsőségednek és örömödnek tartod-e majd, ha a tiszteletet, hódolatot tőlük megkapod; és vajjon kétségbe ejt-e, ha esetleg őket hűtleneknek, sőt lázadóknak tapasztalod? Úgy érezzük, ez volna az esete Istennek velünk szemben, ha bennünket a tiszta természet állapotában meghagy. Akkor a teremtés csak nemes szórakozást, nem pedig örömet jelentett volna számára.

A felemelt ember

A teremtés okát tehát mélyebben kell keresnünk. Ezt Istennek természetében találjuk. „Isten maga a szeretet” — mondja Szent János. (I Jn. 4, 16.) A szeretetnek pedig jellemző vonása a telhetetlenség. Isten megtehetette volna azt is, hogy az embert a tudatlanságtól, ösztönös vágyaktól, szenvedésektől s a haláltól felmenti. Boldogíthatta volna őt — ha hű marad — örökké tartó földi eldorádóval. De Isten ezzel nem érte be. Felvetette magának a kérdést, vajjon nem részesíthetné-e az embert saját, végtelen boldogságában? Első tekintetre ez lehetetlennek látszik, mert az ember erre természeténél fogva éppoly képtelen, mint a virág arra, hogy lásson, halljon és az állat, hogy gondolkodjék, társalogjon.

De nem olthatná-e az emberbe — kérdi Isten tovább önmagától — valami képességet, hogy életét

velem együtt élje és így boldogságomnak részese lehessen? És Isten telhetetlen szeretetében ezt is elhatározta, bár jól tudta, hogy ezzel elérkezik mindenhatósága határáig...

Isten az embert mindjárt teremtésekor a természetfeletti rendbe emelte fel. Megajándékozta őt a megszentelő kegyelemmel. Az ember tehát a természetfeletti élet fénypompájában született.

A költők gyönyörű versekben tüntetik elénk az első embert, amint tündöklő ég alatt él. A fák illatos lombjaikkal feléje hajlonganak. Feje felett a nap ragyog. Ádám néz, fürkészködik, tanakodik, honnét ez a sok csoda?! Aztán hirtelen felveti szemét az égre. Összekulcsolja kezét, térdre hull. Mindez üres kép, tökéletlen, sőt hamis ábrázolás! Ádám fényben és szeretetben született. Nem volt miért felnéznie, min tanakodnia. Isten benne és Ő Istenben volt. A megszentelő kegyelem folytán a szeretet kimondhatatlan egységgé forrasztotta őket össze. Az ember szívéből akkor tört elő a szeretetnek első, legtisztább, leghőbb, legolvadóbb, legmagasztosabb, legalázatosabb és legistenibb indulata, amelyet a Teremtő — a szentséges isteni Szív és a szeplőtelen Szűz Szíve dobbanását kivéve, — valaha is tapasztalt. Kívülük sem Szalézi Szent Ferenc, — aki bizonytalanságból mondotta: „Isten iránti szeretetünk mértéke: szeretni Őt mértéktelenül”, — sem Szent Teréz vagy Szent Margit, sem más szeráfhevékről ismert szentek nem adnak fogalmat arról, amit Ádám érzett, amikor Istennek minden fényében úszó szellemmel és szeretetének valamennyi lángjában égő szívvel született. Dicső társa, Éva ugyanezek-től az isteni érzelmektől repesett. Így járták be az Édennek balsamos magányait. Ádám a legszebb férfi valamennyi férfiú közt, akik majd fiai lesznek és Éva a legbájosabb mindazok közt, akik mint leányai tőle erednek. (V. ö. Milton: Elvarázsoltság paradicsom. IV., Bougaud K. III.)

A paradicsomi kegyelmi állapotnak velejárói

A paradicsomi „első igazság” állapotának velejárói voltak:

a) A *mentesség a rendetlen kívánságtól*. Ide méltán számíthatjuk mindazt, ami a léleknek felsőbb igényei ellen tusakodik s annak működését gáncsolja, akadályozza. Ilyenek a henye, kevély, önző gondolatok, vágyak s a szórákozottság.

b) Isten továbbá — amint a Bölcsesség Könyve mondja — az embert „*halhatatlannak teremtette*”, vagyis megvolt a lehetősége, hogy ne haljon meg. E végből ehetett az élet fájáról, amelyet némelyek magára a halhatatlanság ősforrására, Istenre értelmeznek. (Böl. K. 2, 22.)

c) Az ember az eredeti igazság állapotában a *szenvedéstől is ment volt*. A szenvedés ugyanis csak a bűn lezármazottja. A Szentírás maga az Édent mint a „gyönyörűség paradicsomát” említi, ahol minden — aminek hiánya nélkülözést jelenthetett volna — megvolt és minden, ami fájdalmat okozott — távol volt.

Az emberiség nem is tudja ezt a boldog állapotot, amelynek emléke a siralomvölgyén átkíséri, elfelejteni. A költők — mint Ovidius — aranykorról énekelnek, amelyben még pompás rend uralkodott s bíróra, megtorlásra nem volt szükség.

Szent Ágoston a „*De civitate Dei*” című halhatatlan munkájában a paradicsomi boldog állapotról többek közt így ír: „Az ember a paradicsomban élhetett, ahogy akart amíg azt akarta, amit Isten parancsolt. Élvezte Istent, akiből az ember jó volt. Élt semmi szükségét nem látva és örökkön-örökké így élhetett volna. Volt mit ennie és innia, hogy éhség és szomjúság ne tikkassza. Ott volt az élet fája, hogy a vénség szét ne roncsolja. Semmi romlás a testben, semmi, ami érzékeire kellemetlen, semmi belső betegség, semmi külső ellenség nem bántotta. A testben teljes egészség, a lélekben tökéletes derű és békesség honolt. Amint a paradicsomban nem létezett sem fagy, sem hőség, éppenúgy a jóakaratot nem

nyűgözte a vágyból, félelemből eredő nehézség. Nem volt ott sem szomorúság, sem léha vidámság, de honolt ott az Istentől merített örömteli élvezet, aki iránt lángolt a „tisza szívből, jó lelkiismeretből s a tettetés nélküli hitből származó szeretet”. (V. ö. I Tim. 1, 5.)

d) Isten továbbá a látható világ urát, királyát — amint az Irás mondja — *lángelmével, sok tudással és bölcseséggel tüntette ki*. „Szívet adott nekik a gondolkodásra és betöltötte őket bölcs okossággal.” (Jéz., Sir Fia 17, 5.) Ez abban is megnyilvánult, hogy Ádám minden állatnak olyan nevet adott, amely annak legbensőbb lényegét fejezte ki. A Szentlélek sugalmából összeülünk a házasság felbonthatatlanságát is ismerték. (Trienti zsinat 24.)

Hol volt a paradicsom?

Hol volt a paradicsom, a gyönyörűség kertje remek fáival, gyümölcszeivel, szelíd, kedves állataival, négy ágra szakadó, üdítő folyójával, az élet, a jó és gonosz tudás fájával? Erre a kérdésre biztos feleletet nem adhatunk. Némelyek szerint az Eufratesz és Tigris folyók között, — Emmerich Katalin látomása szerint nem itt, hanem valami megközelíthetetlen magaslaton, ahonnan az emberek a bűnbeesés után kénytelenek voltak alászállani. Így vélekednek Szent Hildegárd, Szent Lidvina és mások is.

Mindazok az adományok és kiváltságok, amelyekben az isteni bőkezűség az őszülöket részesítette, tiszta kegyajándékok és természetfelettieknek nevezhetők, mert az emberi természetre nézve mintegy ráadások. Amennyiben Ádám hű marad Istenhez, valamennyiünkre átszármaztak volna.

A bűnbeesés

Ha a teremtés remekművét áttekintjük, — ahogy ezt nagy vonásokban meg is tettük — az isteni bölcseségnek, jóságnak, szépségnek gyönyörű letükroöződését láthatjuk. Valóban pompás költemény, dal az, amelyet az

Úr saját dicsőségére szerzett. Ámde nem egy megdöbentő zökkenőre, hamis hangra is akadunk benne.

Ott van mindjárt a fájdalom, és pedig mennyi és mily borzasztó fájdalom a jóságos Atya uralma alatt; továbbá a halál, amely nemcsak korhadt fákat dönt ki, hanem fejlődő, pompásnak ígérkező rózsáágakat is tördel. Végül a rossz, amely a jónak teremtett embernek szinte második természetévé vált. Az ember bezzeg beteg és orvosra szorul.

Ha bajunkkal orvoshoz fordulunk, az nem ritkán elhúnyt szüleink és őseink felől is érdeklődik. Vajjon azok halálát minő betegség okozta? S letűnt nemzedék során keresztül igyeckszik a paciens ereiben lüktető vér természetét felismerni. „A vér, a vér, ez a nagy kérdés!” — szokta Dupuytren, a híres orvos mondani. Az emberi nem vére csakugyan fertőzött. A legszentebb atya és anya is tapasztalja legnagyobb gonddal nevelt gyermekében azt a titokszerű hajlamot a rosszra. Euripides híres színművében, a „Phedápá”-ban halványan, bágyadtan s zavarodott szemmel nő lép a színpadra. Az ember kiérzi belőle a fájdalmas küzdelmet. „Hosszú álmatlanságaimban — szólal meg — gyakran elmélkedem az emberiség vétkeinek forrása felett. Látjuk a jót és tesszük a rosszat. Ismerjük az erényt és a bűnnek hódolunk. Az élet különböző szirtekkal telt, amelyekhez személyes hajlamunk csalogat.” (II. felv. 2. jel.)

Ovidius is feljajdul: „Látom a jobbat, helyeslem is, és mégis a rosszabbat cselekszem.” Szent Pál szinte tőle veszi át a szót, amikor a rómaiakhoz azt írja: „Magam sem értem, mit cselekszem. Mert nem cselekszem a jót, amelyet akarok, hanem a rosszat, amelyet gyűlölök, azt teszem.” (Róm. 7, 15.) Majd aztán: „Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg a halál testéből?” (U. o. 24.) Az emberiség sejti, — hagyományaiban meg is őrizte annak emlékét — hogy nagy katasztrófának esett áldozatul. Sőt annak egyes részletei sem mentek egészen feledésbe. Gyümölcscről, kígyóról regél, amelyek az ő szerencsétlenségében szerepet játszottak.

Bizonyosat azonban csak a kinyilatkoztatásból tudunk. Ez megmondja, hogy ősszüleink eredeti szentségüket és ezzel kapcsolatos boldogságukat Isten bizonyos próbában tanúsítandó hűséghez kötötte. Ezt a próbát — sajnos — nem állották ki. Isten parancsát megszegték és vétkeztek. A Szentírás az egész történetet mindjárt első lapjain beszéli el. A racionalisták ebben hitregét vagy allegóriát látnak. Egyházunk azonban azt tanítja, hogy történeti esemény elbeszélésével állunk szemben. A biblia az első bűn történetét amúgy is annyi lélektani belátással mondja el, hogy ezt kinyilatkoztatás nélkül alig is tudnók megmagyarázni.

A kísértést a bukott angyalvilág egyik lángelméje hajtja végre. Állat alakjában közelíti meg az embert, mert így — aránylag — még leginkább leplezheti magát és nem ébreszt gyanút. A kísértést a tudásvágy, a kíváncsiság felébredésével kezdi, mert ismeri az embernek nemes szerkezetét, aki alacsonyra — egyelőre — még alig volna kapható. Aztán jól ismerve az ember nagyra termettségét, a kevélységet ébresztgeti. Ezzel megingatja a hitet, és amikor ez már inogni kezd, nyíltan meg is támadja: „Dehogy is haltok meg! Halálos bűnről itt szó sem lehet! Az egész tilalom az Úr részéről csak féltékenység, aki irigyli tőletek ezt a függetlenséget és boldogságot, amelyhez a mindentudás benneteket juttatna.” A megingott hit most már a felébredt, rendetlenkedő indulat számára rést nyitott. Éva szavaiból szinte kiérezzük annak lelkendezését: „Látá tehát az asszony, hogy a fa evésre jó, szemre szép és tekintetre gyönyörű. Vón a gyümölcsből és evék s ada férjének s az szintén evék.” (Gen. 3, 6.)

„A szatanizmus régi képviselői — mondja Schütz — (az ofiták, kigyóimádók) és újabb hívei (Strauss, Leopardi, Nietzsche és sok más perverz érzésű, modern író Ady Endréig), Isten ellen lázongó liberalizmusukban úgy ünneplik az ősbűnt, mint az Istennel való titáni ki-kezdést, mint a hit és erkölcs szegyenigájának bátor lerázását, mint az Isten jobbágysága alól való felszaba-

dulás első elszánt lépését, és a kígyót tisztelik, mint a haladás kovászát...” Pedig a bűn elsősorban *szégyelnievaló dolog*, leginkább azokra nézve, akik azt még magasztalni is merészkednek. A bűn Évában a legfőbb tekintély, a legszentebb, legbölcsebb törvényhozó és legbőkezübb Atya ellen engedetlenség és forradalom volt. Ádám bűne ugyancsak ez, sőt annál nagyobb, mert ő családfő és férfi létére gyáva. Nem akarja felesége tettségét kockáztatni, inkább Istennel húz ujját.

A bukás után — amint az ördög ígérte — megnyílt szemük és amit látnak, az saját *szégyenük*. Bújkálnak is Isten színe előtt, mert szégyelik magukat és *félnek*. Menynyire tapasztalja mindezt önmagán, aki először bukik...

Mikor történt a bukás? Elég általános vélemény szerint már a teremtés napján, a hagyomány szerint pénteki napon. Némelyek tudni vélik, hogy délután három órakor. Ez a jámbor hit valószínűleg abból támadt, mert a megváltás is ezen a napon s ebben az órában ment végbe.

Az ősbűn következményei

Az áteredő ősbűn következményei magára az első emberpárra — a bűn nagyságának megfelelően — igen súlyosak voltak. Elvesztették a megszentelő kegyelmet és ezzel Istennek barátságát. Felszakadt bennük a test és lélek, az alacsony és magasabb erők közti gyönyörű összhang, amelyet mi már csak a Szeplőtelen Szűzben s főleg isteni Fiában tapasztalunk. Az alacsony természet nem akart többé feltétlenül hódolni a léleknek, amióta ez Istennek felmondta a szolgálatot. Rájuk zúdult a szenvedések özöne. Értelmük meglehetősen elhomályosodott, ha az igazság megismerésére nem is váltott képtelenné. Akaratuk meggyengült s a felébredt vágyak, szenvedélyek elleni csatában bizony sokszor megbicsaklott. Bár az ember szabad maradt, de a kísértések és nehézségek tömegével szemben megállani — különös segítség nélkül — képtelen. Végül megjelent a látóhatáron a halál, amelynek szörnyű munkáját Ábel teteméről máris

megismerték. Ezen utolsó stációig azonban még keserves utat kellett megjárniok. A sok rájuk szakadt szenvedés között arcuk verejtékével művelték a földet s az számukra mégis sok „tövist, bogáncsot” és kevés rózsát termett. (V. ö. Gen. 3.)

Az áteredő bűn

Az ősszülők bűnének egyik legkatasztrofálisabb következménye, hogy az járulékaival együtt minden utódjukra átszarmazott. Sarkalatos hittétel ez, amelyet Egyházunk a trienti zsinaton is ünnepélyesen kijelentett.

„Az áteredő bűn a világtörténetnek rideg ténye — mondja Faulhaber. — Rideg, mert az ósapa bűne utódaiban szükségképen tovább tenyészik. Rideg, mert bár sebet a megváltás begyógyította, de sebhelye, a var utána is megmaradt. Rideg, mert az áteredő bűn a világtörténetet mint valami óriási kígyó megmérgezi és az egész földgolyót átölelve tartja, szorongatja.”

Az áteredő bűn lényege

Hogy valamennyien bűnben születünk, ez a kinyilatkoztatás mindkét forrásából nyilvánvaló. A bűn lényege azonban már nem oly könnyen magyarázható. Kétségkívül túlzással vétenek Luther, reformátortársai és a janzenisták, akik szerint az áteredő bűn az embert teljesen megrontotta, olyannyira, hogy most már voltaképen minden jóra képtelen. Az eredeti épség helyét szerintük a bűnös vágy (concupiscentia) foglalta el, amely az embernek minden cselekedetét szennyezi, bűnössé, rosszá teszi.

Igaz ugyan, hogy a bűnre ingerlő vágy az emberben csak az áteredő bűn után jelentkezett, de csak azért, mert Ádám bűne folytán eme váagnak teljes lefékezett-ségét a többi kiváltságokkal együtt elvesztette. De a vágy még magában véve természetes és nem bűnös. Ha az volna, akkor a szent keresztség azt is kioltaná. Sőt, ha a bűnre ingerlő váagnak ellenállunk, csak érdemeket

szerzünk és jutalomra méltókká válunk. Ha tehát Szent Pál — és utána Szent Ágoston — a rendetlen kívánságot bűnnek nevezi, ez a trienti szent zsinat szerint onnan van, mert eme vágy fellépése a bűnből ered és arra ingerel.

De tévedett Zwingli is, aki viszont az áteredő bűnnek lényegét csak abban a rossz példában látja, amelyet Ádám lázadása által adott és amellyel utánzásra ösztökél.

Mint biztos, általános teológiai véleményt valljuk, hogy a lényeg abban van, hogy az emberi nem fejében és képviselőjében, Ádámban a felajánlott kegyelmet visszautasította. Isten ugyanis az eredeti kegyelmi állapotot Ádámnak nem pusztán személyes ajándéknak szánta, hanem azzal a kötelességgel adta, hogy azt utódaira is teljes épségben átszármaztassa. Ámde ez nem történt meg. Most tehát mindenki — a Szeplőtelen Szűzet és Szent Fiát kivéve — annak híján születik. Az áteredő bűn tehát nem *személyes* bűn, hanem *bűne az embernek, mert ember, mert Ádám ivadéka*. Éppen azért mint a természet *fojtja, terh*e, még a legszentebb szülők gyermekét is terheli. Ezt a bűnt nem személyesen követjük el, de azért mégis *bűn*, és pedig kinek-kinek a saját *bűne*, bár más értelemben, mint a személyes bűn. A személyes bűnhöz ugyanis személyes szándékosság kell. Ez az áteredő bűnben nincs meg. A szándékosság ennél a bűnnél az emberi nem fejében, képviselőjében volt meg, aki Isten rendelkezése folytán a természetes és természetfeletti javak birtoklásában valamennyiünket képviselt és így valamennyiünk nevében cselekedett. Ilyen értelemben az áteredő bűn valóságos bűn. Sőt *halálos* bűn, mert megfoszt a kegyelemtől, amely lelkünk élete. Minthogy azonban nem személyes elfordulás az Istentől, azért ha a lélek csupán az áteredő bűnnel terheltén érkezik az örökkévalóságba, az isteni igazságosság a tüzes pokolba nem taszítja, de az Isten színelátásának mérhetetlen boldogságától meg lesz fosztva.

Istent e miatt igazságtalanságról nem lehet és nem

is szabad vádolnunk. Ha a főúr uralkodójához hűtelen lesz és e miatt rangjától, vagyonától megfosztják, sorsát leszármazottjai méltán osztják. Azt se feledjük soha, hogy Isten éppen szerencsétlenségünket használta fel irgalmának csodálatos kirobbanására. A paradicsom beborult egének felhői között máris megjelent az *Asszony*, akinek lába a kígyófejet tiporja és karján a Gyermeket tartja... Eme Gyermekkel többet nyertünk, mint amit elvesztettünk.

„Ó, Isten jósága a szerencsétlenségben! Hajdan a paradicsomban titokszerű fa volt, amelynek tövében az ember üdve elveszett. Lesz még a világ közepén fenségesebb fa, amelynek tövében üdvünk helyreáll. Ádám a tiltott fához közeledik, az egyetemes felelősség tragikus nagyszerűségével magában hordva egész nemét. Jézus Krisztus felszáll az üdvösség fájára és az egyetemes megváltás kimondhatatlan szépségével magában hordja valamennyiünk lelkét. A keresztfán kinyújtja karját, helyreállítja az egyensúlyt és azt a vért, amelyet ereiben megtisztított s bűneinkért kiontott, az alázatosság, engedelmesség és áldozat isteni forrásává változtatja át.” „Elhatalmasodott a bűn, még bővebb lett a kegyelem.” (Kor. 5, 20.) Az ember, ha az Úr Jézus isteni Szívét megismeri, Ádám bűnére gondolva hajlandó felkiáltani: „O felix culpa! Ó, boldog, szerencsés bűn, amely ilyen és ekkora. Megváltót érdemeltél!”

M. I. N. D.

TARTALOM

AZ ATYA — — — — —	3
Az egyes isteni Személyeknek tulajdonított munkák és sajtóságok — — — — —	6
A TEREMTŐ ÉS A TEREMTMÉNY — — — — —	8
A világ eredete — — — — —	8
Ellenfelek — — — — —	8
A keresztény tan — — — — —	10
Isten szabadon teremtett — — — — —	12
A teremtés célja — — — — —	13
A nagyság csodái — — — — —	13
A Nap fényessége — — — — —	15
A csillagok száma — — — — —	17
A Nap melege — — — — —	15
A távolságok — — — — —	18
A csillagok sebessége — — — — —	20
A kicsinység csodái — — — — —	21
A teremtmények használata — — — — —	24
A teremtmények magukban véve — — — — —	27
ISTEN FENNTARTJA A VILÁGOT — — — — —	33
Függés — — — — —	36
Istenhez tartozandóság — — — — —	38
Az isteni Gondviselés — — — — —	40
Ellenfelek — — — — —	40
Az igazak szenvedései — — — — —	43
A szenvedés az igazak próbaköve — — — — —	46
A bűnösök szerencséje — — — — —	49
„Legyen meg a Te akaratod!” — — — — —	55

AZ ANGYALOK	— — — — — — — —	62
Az angyalok neve	— — — — — — — —	62
Ellenfeleink	— — — — — — — —	62
Az angyalok létezése	— — — — — — — —	63
Az angyalok természetes adományai	— — — — — — — —	64
Az angyalok természetfölötti ajándéka	— — — — — — — —	66
Rangfokozatok az angyalok közt	— — — — — — — —	66
Az órangyalok	— — — — — — — —	67
Az órangyalok szerepe	— — — — — — — —	68
Az órangyalok tevékenysége	— — — — — — — —	69
Az órangyalok védik lelkünket	— — — — — — — —	73
Támogatók a lelki életben	— — — — — — — —	74
Kötelezettségeink az órangyallal szemben	— — — — — — — —	74
A bukott angyalok	— — — — — — — —	77
Mások rehabilitálni akarják	— — — — — — — —	77
Bizonyítékok. A kinyilatkoztatás	— — — — — — — —	78
Az emberi nem közhite	— — — — — — — —	79
Történetírók	— — — — — — — —	80
Lélektan	— — — — — — — —	80
Nem kizárólag a sátán	— — — — — — — —	81
Szövetségesek	— — — — — — — —	81
Az angyalok bűne	— — — — — — — —	82
A bukott hatalma az ember felett	— — — — — — — —	84
Ne kicsinyeld a sátán hatalmát!	— — — — — — — —	86
Túl se becsüld hatalmát!	— — — — — — — —	87
AZ EMBER	— — — — — — — —	89
Az ember eredete	— — — — — — — —	89
Az emberi test	— — — — — — — —	90
Az emberi lélek	— — — — — — — —	92
A szellemi átöröklődés	— — — — — — — —	93
A lélek szellemisége	— — — — — — — —	95
Szabadakarat	— — — — — — — —	97
A halhatatlanság	— — — — — — — —	99
Az ember mint Istennek képmása	— — — — — — — —	104
AZ EMBER A VILÁGTERVBEN	— — — — — — — —	106
Ember a tiszta természet állapotában	— — — — — — — —	106

A felemelt ember — — — — — — — —	107
A paradicsom kegyelmi állapotának velejárói —	109
Hol volt a paradicsom? — — — — — — — —	110
A bűnbeesés — — — — — — — — — —	110
Az ősbűn következményei — — — — — — — —	113
Az áteredő bűn — — — — — — — — — —	114
Az áteredő bűn lényege — — — — — — — —	114

ORDA
RINYOMDITEEPESE